

**HADİSLER İŞİĞİNDA İÇKİ, ZARARLARI VE
YANSIMALARI**

Fatma SAVAŞ

**Yüksek Lisans Tezi
Hadis Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Fuat KARABULUT
2024
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HADİS ANA BİLİM DALI

Fatma SAVAŞ

HADİSLER IŞIĞINDA İÇKİ, ZARARLARI VE YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Fuat KARABULUT

ERZURUM - 2024

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “HADİSLER IŞIĞINDA İÇKİ, ZARARLARI VE YANSIMALARI ” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

04.09.2024

Fatma SAVAŞ

Aslı Islak İmzalıdır

* **LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Fuat KARABULUT danışmanlığında, Fatma SAVAŞ tarafından hazırlanan bu çalışma 04 / 09 / 2024 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Hadis Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Fuat KARABULUT	İmza:	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi	: Dr. Öğr. Üyesi Recep ERTUĞAY	İmza:	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi	: Dr. Öğr. Üyesi İlhan ALTAŞ	İmza:	Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
KISALTMALAR DİZİNİ	V
ÖNSÖZ.....	VI
GİRİŞ	7
I. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE ÖNEMİ	7
II. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	8
III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM KAYNAKLARI	8

BİRİNCİ BÖLÜM

İÇKİ, SARHOŞLUK KAVRAMLARI VE MAKÂSİD'ÜŞ-ŞERİA

1.1. İÇKİ KAVRAMI, TANIMI VE MAHİYETİ.....	10
1.1.1. Hamrın Çeşitleri	11
1.1.2. Sarhoşluk	12
1.1.3. Alkolizm.....	14
1.1.4. Dinlere Göre İçkinin Konumu.....	15
1.1.5. İçki'nin Yasaklanma Süreci ve Haram Oluşu	17
1.2. MAKASİD'ÜŞ-ŞERİA	20
1.2.1. Canın Korunması.....	22
1.2.2. İçkinin Malın Korunması İlkesine Etkisi	23
1.2.3. Dinin Korunması ilkesinin İçki Bağlamında Değerlendirilmesi.....	25
1.2.4. Alkolün Neslin Korunmasına Etkisi	27
1.2.5. Aklın Korunması	29
1.2.5.1. Aklın Tanımı ve Mahiyeti	29
1.2.5.2. İslam Dininin Akla Verdiği Önem	30
1.2.5.3. Alkolün Mahiyeti ve Aklın Kullanımı İle İlişkisi	31
1.2.5.4. Alkolün Akla ve Aklın Korunması İlkesine Etkisi.....	34
1.2.5.5. Alkolün Aklın Korunması İlkesi Kapsamında Hadislerde Yasaklanması	35

İKİNCİ BÖLÜM

İÇKİNİN ZARARLARI ve YANSIMALARI

2.1. İÇKİNİN HARAMLIĞI KONUSUNDAKİ HADİSLER	40
2.2. BİREYSEL VE PSİKOLOJİK ZARARLAR	44
2.2.1. Kişinin Ahiretteki Durumu.....	45
2.2.1.1. Cennete Girememesi	46
2.2.1.2. Ahirette Nimet Eksikliği.....	48
2.2.1.3. Cehennem Azabına Sevki.....	50
2.2.1.4. Kişinin İmanının Tehlikeye Girmesi	53
2.2.1.5. İnsanda İbadet Bilincini Yok Etmesi.....	55
2.2.1.6. Kişiye İtibar Edilmemesi ve Dışlanması	56
2.3. SOSYOLOJİK/ TOPLUMSAL ZARARLAR.....	58
2.3.1. Sarhoş Olan Kişinin İftira Atması	61
2.3.2. Bütün Kötülüklerin Kaynağı Oluşu.....	62
2.3.3. Düşmanlık ve Kin.....	67
2.3.4. İçki İçene Lanet Etmek/ Beddua Etmek.....	69
2.3.5. Sarhoşluğun Psikolojik ve Toplumsal Etkisi	70
2.3.6. İçki Bulunan Sofraya Oturulmaması	72
2.4. İÇKİNİN TEDAVİ AMAÇLI KULLANIMI	73
2.5. BAZI HUKUKİ SONUÇLAR.....	74
2.5.1. Kişiye Had Uygulanması	75
2.5.2. İçkinin Mirası ve İçkiye Varis Olma.....	79
2.5.3. İçkinin Alınıp Satılması	80
2.5.4. Memleketten Sürgün Etme.....	82
SONUÇ.....	83
KAYNAKÇA	85
ÖZGEÇMİŞ.....	90

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HADİSLER IŞIĞINDA İÇKİ, ZARARLARI VE YANSIMALARI

Fatma SAVAŞ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fuat KARABULUT

2024, 91 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Fuat KARABULUT

Dr. Öğr. Üyesi Recep ERTUĞAY

Dr. Öğr. Üyesi İlhan ALTAŞ

Toplum, devamlı değişim içerisinde olan bir yapıdır. Bu değişim içerisinde bazı konular ise hala güncelliğini korumaktadır. Allah'ın naslar yoluyla belirlediği ve yasakladığı şeylerin sadece Hz. Peygamberin zamanında değil, günümüzde de birçok sorunu önlediği ve bu sorunlara çözüm olduğu görülmektedir. Çünkü İslam dini, bireyin ve toplumun genel yapısını, maslahatlarını korumak ve iki cihan saadetini amaçlamıştır. Bu iki dünya saadeti biyolojik, toplumsal, ekonomik ve psikolojik olarak birçok etkeni barındırmaktadır. İslam dini, insanların birbirleriyle olan ilişkilerini, haklarını ve sorumluluklarını içerisinde yaşadıkları toplumun dengesini koruyacak şekilde düzenlemiş ve insanların da fitratlarına uygun olacak şekilde bazı düzenlemeler ve yasaklamalar getirmiştir. Bu yasaklanan maddeler içerisinde yer alan içki, insana ve insanlığa vermiş olduğu zararlar sebebiyle haram kılınmıştır. Bu maddenin yasaklanması da insanoğluna zor geleceği için tedricen yapılmış ve toplumun içselleştirmesi sağlanmıştır.

İçki, Kur'an-ı Kerim'de hamr olarak ifade edilmiş ve yasaklandığını bildirilen ayetlerde içkinin kesin bir şekilde haram kılındığı ifade edilmiştir. Yasaklanan şeyler Müslümanlar için Hz. Muhammed (s.a.v) önderliğinde ferdi ve toplumsal olarak düzenlenmiş ve topluma uyumu kolaylaştırılması açısından düzenlemeler yapılmıştır. Hamrın mahiyeti, çeşitleri, yasaklanma sebebi, yasaklandığı durumlar, kullanımına verilen cezalar, kullanan kişinin dünya ve ahirette karşılaşabileceği durumlar hadisi şeriflerle de açıklanmıştır.

Hız. Peygamber'in hadislerinde de içki konusu bütün yönleriyle ele alınmış; kullanımı sonucu verilen ceza, kullananların dünya ve ahiretteki durumları, yasaklanma sebepleri, bireye ve topluma vermiş olduğu zararlar gibi birçok konu hakkında bilgileri bulmak mümkündür. İçki konusunda "Bütün kötülüklerin anasıdır" buyurarak, içkinin sebep olabileceği zararların ne derece büyük olduğunu gözler önüne sermiştir. İçkinin sarhoşluk veren bir madde olması sebebiyle de kişilerin eylemlerini bilinçsiz hale getirmiş ve eylemlerinin de kontrolünü kaybetmesine sebep olmuştur. Dünyadaki işlenen birçok suç ve sorunun kaynağı oluşu, insanın dünyevi olarak huzur ve refahını bozması, uhrevi olarak da Allah'ın emir ve yasaklarına itaat etmede bilinçsizleşmesini sağlaması, iman şuuruyla ibadetlerini yapmasına engel olması, ahirette de çeşitli azaplara sebebiyet vermesi neticesinde Allah tarafından kesin olarak haram kılınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Sünnet, Hadis, Alkol, İçki, Sarhoşluk

ABSTRACT**MASTER THESIS****ALCOHOL, HARMS AND REFLECTIONS IN THE LIGHT OF HADITH****Fatma SAVAŞ****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Fuat KARABULUT****2024, 91 pages****Jury: Assoc. Prof. Dr. Fuat KARABULUT****Assist. Prof. Dr. Recep ERTUĞAY****Assist. Prof. Dr. İlhan ALTAŞ**

Society is a structure that is constantly changing. Within this change, some issues still remain current. The things that Allah determined and forbidden through the verses are only Hz. It is seen that it prevented and provided solutions to many problems not only in the time of the Prophet but also today. Because the religion of Islam aims to protect the general structure and interests of the individual and society and to achieve happiness in both worlds. These two worlds of happiness include many biological, social, economic and psychological factors. The religion of Islam has regulated people's relationships with each other, their rights and responsibilities in a way that preserves the balance of the society they live in, and has introduced some regulations and prohibitions in accordance with people's nature. Alcohol, which is among these prohibited substances, is forbidden due to the harm it causes to humans and humanity. The banning of this substance was made gradually, as it would be difficult for human beings, and society was able to internalize it.

Alcohol is expressed as khamr in the Holy Quran, and in the verses stating that it is prohibited, it is stated that alcohol is strictly forbidden. Things that are prohibited for Muslims are Hz. Under the leadership of Muhammad, individual and social arrangements were made to facilitate adaptation to society. The nature of hamr, its types, the reason for its prohibition, the situations in which it is prohibited, the penalties given for its use, and the situations that the user may encounter in this world and the afterlife are also explained in hadiths.

The issue of alcohol is discussed in all its aspects in the hadiths of Muhammad. taken; It is possible to find information about many topics such as the punishment given as a result of its use, the situation of the users in this world and the afterlife, the reasons for the ban, and the harm it causes to the individual and society. By saying "Alcohol is the mother of all evil", he revealed how great the harm that alcohol can cause. Since alcohol is an intoxicating substance, it makes people unconscious of their actions and causes them to lose control of their actions. It is definitely forbidden by Allah as a result of being the source of many crimes and problems committed in the world, disrupting the worldly peace and well-being of people, making people unconscious in obeying Allah's orders and prohibitions in the otherworldly, preventing them from performing their worship with the consciousness of faith, and causing various torments in the afterlife. has been made.

Keywords: Quran, Tradition, Hadith, Alcohol, İnebriation

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
b.	: İbn
c.	: Cilt
c.c	: Celle Celaluhu
çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
H.z	: Hazreti
md.	: Maddesi
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
r.a.	: Radıyallahu anh
s.	: Sayfa numarası
s.a.v	: Sallallahu Aleyhi ve Sellem
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
v.b	: Ve benzeri
vd.	: Ve Diğerleri
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

ÖNSÖZ

İslam dini, bireyin ve toplumun yararını gözetmek amacıyla insanlara bazı yükümlülükler, emir ve yasaklamalar getirmiştir. İnsanların birbirleri ile olan ilişkilerini belirli temeller üzerine bina etmiş ve bu temellerin de korunmasını yine insana bırakmıştır. İçki, bu konuda tüm yönleri ile yasaklanan ve kullanımı haram kılınan bir madde olarak karşımıza çıkmaktadır. İçki konusunda Kur'an'ı Kerim ve hadis-i şeriflere bakıldığında net bir şekilde haramlığı görülmekle, sadece kullanımı değil içkinin içerisinde bulunduğu her şey de aynı şekilde yasaklanmaktadır. Sarhoşluk vermesi, kişinin eylemlerini kontrol etmesini zorlaştırması, aklını kullanmasını engellemesi ve bunların sonucunda da hem kendine hem de başkalarına zarar verme ihtimaline karşılık yasaklanmıştır. İnsanın ilahi vahyin muhatabı olmasını sağlayan, sorumlu ve mükellef olmasının temel kriteri olan aklın içkiden en çok etkilenen ve işlevini durduran, sekteye uğratan madde olmasıdır. Akıl olmazsa, işlevi zayıflarsa Allah'ın insana vermiş olduğu sorumluluklar, emir ve nehiyler, ibadetler, bireysel ve toplumsal faydaları yerine getirme yükümlülüğü de zayıflamış ve sekteye uğramış olur.

Tez çalışmamızda içkinin, hadisler ışığında bireysel, toplumsal zararlarını kategorize ederek ele almak; böyle bir ayrıma tabi tutulurken de içkinin günümüz ile bağlantıları kurulup güncel verilerle kişisel ve sosyal zararları, olumsuz etki ve yansımalarını güncel verilerle desteklemek istedik. İçkinin haram kılınma sebebi, haram kılınma aşamaları, Hz. Peygamberin bu konudaki uygulamaları, söz ve davranışlarına yer verilmiştir. İnsan sağlığına vermiş olduğu tahribat, maddi ve manevi kayıplar, toplumsal huzur ve refahı bozması, tüm kötülüklere sebebiyet vermesi ayetler ve hadislerle açıklanmaya çalışılmıştır. Bu açıklama ve bilgilere yer edilirken temel hadis kaynaklarına, tefsirlere, din sosyolojisi ve din psikolojisi alanlarındaki eserlere, bu alanda yapılmış çalışmalara, makale ve tezlere, Dünya Sağlık Örgütü, Emniyet Genel Müdürlüğü ve TÜİK verilerine başvurulmuştur.

Tez çalışmamın her aşamasını büyük bir titizlik ve özveri ile yakından takip eden, yol gösteren ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Fuat KARABULUT hocama teşekkür ederim.

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE ÖNEMİ

Allah, insanı en güzel şekilde yaratmış¹ ve onu yeryüzüne imtihan için göndermiştir. İnsanı diğer canlılardan üstün kılan ve onun yeryüzüne imtihan amacıyla gönderilmesinin sebebi olan akıl; doğruyu yanlıştan, iyiyi kötünden, helali haramdan ayırt etmesini sağlamaktadır. İnsan akli sayesinde sorumlu tutulmuştur. İnsanın, Allah'ın ona emretmiş olduğu şeyleri yerine getirmesi, emir ve yasaklarından kaçınması gerekmektedir. Allah insanı sorumlu kılarken ona kitaplar ve peygamberler göndermiş, emir ve yasakları, helal ve haramları açıklamıştır. İnsana düşen görev de bu noktada Allah'ın emretmiş olduğu şeylere uymak ve buna uygun şekilde yaşamını sürdürmektir.

Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde içki ile alakalı birçok ifade bulunmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de içkinin yasaklanma süreci ve kesin olarak haram kınışı açıklanmakta hadis-i şeriflerde ise içkinin kullanımı, haram oluşu, alım-satımı, kullanım şekilleri ve içki içenlere verilebilecek cezalara detaylı bir şekilde yer verilmiştir. İçki, insanı etkisi alan, onu bağımlı hale getiren ve aklını devre dışı bırakan bir madde olması sebebiyle yasaklanmıştır. Allah'ın insana bahsetmiş olduğu akıl böylece işlevini belirli bir süre dahi olsa kaybetmektedir. Böylece insan eylemlerinin farkında olmamakta, iyi ile kötüyü, hayır ile şerri de ayırt edememektedir. Böylece de Allah'ın emirlerinden dışarı çıkma, doğru yoldan ayrılma olasılığı artmakta ve dünyada kendi vücuduna zarar verecek maddeyi kullanmakla beraber ahiret hayatında da cezayı hak etmektedir.

İçki, insan hayatında birçok tahribata sebep olmakta, sosyal ve psikolojik olarak yıkımları da beraberinde getirmektedir. Sarhoş etmesi sebebiyle fiillerinin kontrolü kendinden çıkmakta, doğru ile yanlış da aklının devre dışı kalması sebebiyle ayırt edememektedir. Böylece hem kendine hem de başkalarına zarar verme, Allah'ın emirlerinin dışına çıkma, verilen görevleri ihmal etme ya da aksatma potansiyellerini doğurmaktadır. İçki, hadis-i şeriflerde “bütün kötülüklerin anası” olarak ifade edilmiş, içki dolayısıyla oluşan sarhoşluğun kişiyi bireysel ve toplumsal zarara uğratması, kötü alışkanlıklar ve yanlış yollara doğru itmesi, birçok suçu ve kötülüğü beraberinde getirmesi onun yasaklanmasındaki en büyük sebeplerdendir.

¹ Tin: 95/4

II. ARAŞTIRMANIN AMACI

İçki, Hz. Peygamber tarafından “ümmü’l-habais” yani bütün kötülüklerin anası olarak ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra içki akli devre dışı bırakan bir madde olduğundan Allah’ın korunmasını kesin olarak emrettiği ve makâsıdü’ş-şeria olarak adlandırılan ilkelerin korunmasını da tehlikeye atmaktadır. Bu ilkeler akıl, can, mal, nesil ve dindir. Bunların korunması birey ve toplumun huzur ve refahı akıllı bir varlık olan insanın görevidir. Ancak içkinin sarhoş edici bir madde olması sebebiyle kişinin akli devre dışı kaldığından bu ilkeleri korumak, Allah’ın emir ve yasaklarına uymak, bireysel ve toplumsal huzur ve refahı sağlamak mümkün değildir.

Araştırmada amaç, Allah’ın Kur’an’da kesin bir dille yasakladığı içkiyi hadisler bağlamında ele almak ve bu hadisleri günümüz problemleriyle ve verilerle de destekleyip açıklamaktır. Konu ile alakalı yapılan başka çalışmalara göz atıldığında konu bir boyutuyla ele alınmış ve bu çalışmaların büyük bir çoğunluğunda da İslam Hukuku alanında içkinin kullanımı sonucu ortaya çıkan cezalara değinilmiştir. Ancak bizim çalışmamızda konuyu daha kapsamlı bir şekilde ele almak, bireysel ve toplumsal, sosyal-psikolojik ve hukuki olarak kapsamlı bir şekilde ayırma tabi tutmaktır. İçkinin birey ve toplum üzerinde ne gibi etkiler bıraktığı ve hangi sonuçlar doğurduğu açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu açıklamalar ortaya konarken hadisler ışığında birey ve toplumda ortaya çıkardığı tahribat, sebep ve sonuçlar saptanmaya çalışılmıştır. Çalışmaya ek olarak Din Sosyolojisi, Din Psikolojisi alanlarına başvurulmuş, TÜİK, WHO ve Emniyet Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılmıştır. Hz. Peygamber döneminden günümüze kadar geçen süre göz önüne alındığında Hz. Peygamberin söz ve davranışlarının, hadislerinin bilimsel verilerle nasıl bir uyum içerisinde olduğunu, günümüzde de hadislerde yer verilen bilgilerin ortaya çıkışını, içkinin sebep olduğu tahribat ve sonuçlar işlenmeye çalışılmıştır.

III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEM KAYNAKLARI

Araştırmada ilk olarak kaynak taraması yapıp bu kaynakların metinler üzerinden incelemeleri yapılmıştır. Alkol ve içkinin zarar ve yansımaları sosyal, psikolojik olarak ele alınmıştır. İçkinin sebep olduğu boşanma, şiddet, psikolojik bunalımlar, trafik kazaları vb. konular hususunda WHO, TÜİK ve Emniyet Genel Müdürlüğü

istatistiklerinden yararlanılmıştır. Yine konular araştırılırken Din Psikolojisi ve Din Sosyolojisi alanlarına da başvurulmuştur.

Öncelikle içki, alkol ve sarhoşluk ile ilgili bilgiler verilmiş, tanımlamalar yapılmış daha sonra da çeşitli boyutlarıyla ele alınıp açıklanmıştır. Kur'an-ı Kerim ve yoğun olarak hadis-i şeriflerden örnekler verilerek içkinin yasaklanma süreci, yasaklanma sebebi, haram oluşuna değinilmiştir. Konu ile alakalı hadisler bulunup derlenerek, hadisler kategorize edilmiş, her kategori içerisinde yer alan hadisler günümüz ile alakalı olarak da bağlantıları kurulup açıklanmıştır. Kategorize edilirken sosyal, psikolojik ve hukuki olarak bir ayrıma tabi tutulmuş olup bu sonuçların günümüze yansımaları ele alınmıştır. Kaynak olarak öncelikle Kütüb-i Tisa'ya başvurulmuş, çeşitli alanlardan eserler, tez çalışmaları, makaleler, yayınlar gözden geçirilmiştir.

Sonuç olarak konuyla alakalı yoğun olarak hadis kaynaklı dini metinlerimizde yer alan bilgilerin derlenmesi, bir araya getirilmesi sonucu insanların bu bilgilere derlenmiş bir şekilde daha yakinen ve hızlıca ulaşmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Bireylerin bilgilere hızlı ve toplu bir şekilde ulaşmaları sonucu; oluşan yan etkilerinin ve dini caydırıcılık boyutunun öğrenilmesi, bireysel ve toplumsal zararlarının da dini metinler baz alınarak yer verilmesi; caydırıcılık, kullanımının azaltılması, yetersiz bilgi sonucu özentinin ortadan kaldırılması, içki içmeyen insanların da hiç kullanmamaları noktasında doğru bilgileri bir arada bulmaları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu bilgiler birey ve toplumun refah ve mutluluğu için büyük bir önem taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İÇKİ, SARHOŞLUK KAVRAMLARI VE MAKÂSİD'ÜŞ-ŞERİA

1.1. İÇKİ KAVRAMI, TANIMI VE MAHİYETİ

İçki, kelime anlamı itibariyle içerisinde alkol bulunan içecek² anlamına gelir. İçki, çeşitli bitki ve meyvelerin belirli sürelerde su ile veya kendi özleri ile beraber bekletilip mayalandırılması ve içerisinde belirli miktarda alkol bulunmasıyla oluşup, sarhoş edici özelliği bulunan içeceğe verilen isimdir. İçki, yaygın olarak üzüm, buğday, arpa, mısır ve hurmadan yapılmaktadır. Alkol ise; bira, şarap ve buna benzer sıvıların; pancarın, patates nişastasının vb. şekere dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan glikoz çözeltilerinin mayalanmış özlerinin damıtılmasıyla elde edilen, kokulu, uçucu, yanıcı, renksiz sıvı anlamına gelmektedir. İçkilerde kimyevi açıdan çeşitli alkoller kullanılmasına rağmen en önemli olanları etanol ve etil alkoldür.³ Bunlar alkollü içkilerin ana maddeleridir.

İçki, Türkçede “şarap” olarak adlandırılmakla beraber, Kur'an-ı Kerim ve hadislerde genel olarak aklı yitiren ve sarhoşluk veren maddeler olarak nitelemelerine ithafen “hamr” kelimesi kullanılmaktadır. Hamr; bir şeyi örtmek⁴, gizlemek⁵, karıştırmak⁶, saklamak, aklı örten şey⁷ gibi anlamlara gelir. Arapçada ise hamr kelimesi daha çok üzümünden yapılan sarhoş edici anlamında olup, şarap için kullanılmaktadır.⁸ Özellikle hamr kelimesinin ön plana çıkan anlamı örtmek ve gizlemektir. Bunun sebebi ise içkinin sarhoş edici özelliğinden dolayı kişinin aklını örtmesi, gizlemesi, geri plana itmesi veya devre dışı bırakması, sağlıklı ve düzgün bir şekilde işlemesine engel

² Bozkurt, Nebi, “İçki”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2000, XXI, 455.

³ Özyazıcı, Alparslan, *Alkollü İçkiler Sigara ve Madde Bağımlılığı*, DİB yayınları, Ankara 2017, 34.

⁴ Ebû İshak İbrahim İbnü's-Seriyy, *Meâni'l-Kur'ân ve İ'râbüh*, Âlemül'l-Kütüb, I-V, Beyrut 1988, I, 291; Esed, Muhammed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, (Çev.: Cahit Koytak, Ahmet Ertürk), İşaret Yayınları, 6. Baskı, İstanbul 1999, 212; İbn Düreyd, Ebû Bekr Muhammed b. el-Hasen el-Ezdî el-Basrî, *Kitabü Cemherati'l-Luğa*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2005, I, 591.

⁵ İbn Âdil, Siracüddin Ömer b. Ali b. Adil en-Nu'mani ed-Dımaşki, *el-Lübâb*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2011, IV, 28.

⁶ İbn Âdil, 28.

⁷ Taberî, Muhammed b. Cerîr, *Câmiu'l-Beyân*, Darü'l-Hadis, Kahire 2010, IV, 320; İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddin Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî, *Lisânu'l-Arab*, II, 1259.

⁸ İbn Manzûr, 1259.

olmasından dolayıdır. İçkiye hamr denilmesinin en önemli sebebi onun, insanın aklını uyuşturup örtmesi⁹ yani aklın işlevini ve temyiz gücünü işlevsiz kılmasıdır.¹⁰

Müçtehitler üzüm ve hurma suyu dışında, az ya da çok içildiğinde sarhoş eden her türlü içeceğin hamr kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği konusunda ihtilaf etmişlerdir.¹¹

Ebû Hanife dışındaki fakihlere göre kişiye sarhoşluk veren her türlü madde ve içecek hamr kapsamında değerlendirilmiş olup, bu maddeyi tüketen kişilerin, az ya da çok tüketmiş olmasına bakılmaksızın suçlu konumunda değerlendirilmelerini ve üzerlerinde cezai hüküm uygulanması gerektiği kanaatine varmışlardır.¹² Bu konuda: “Ebu Hanife’nin görüşü ise hamr’ın Araplar tarafından hurma veya üzümünden elde edilmiş alkollü içecekleri kapsadığı ve bu iki ana maddeden yapılan içeceklerden tüketilip sarhoş olunduğu taktirde kişi üzerinde cezai hükmün uygulanması gerektiği yönündedir. Örneğin cumhur, mısırdan üretilen biradan içen bir kimseyi sarhoş olsun olmasın suç işlemiş olarak kabul ederken Ebu Hanife’ye göre böyle değildir.”¹³

İçki; ana maddesi, üretilmesi, saklanması, konulduğu ve saklandığı yer, rengi, kokusu ve kullanılması gibi çok çeşitli faktörlere binaen türlü isimlerle ve sıfatlarla adlandırılmıştır. İçkiye; alışkanlık yaptığı için “akâr”, sarhoş ettiği için “müskir”, bağımlı olan kişilere de “müdmîn” denmiştir.¹⁴

1.1.1. Hamrın Çeşitleri

Kur’an’ı Kerim’de hamr olarak isimlendirilen ve kullanılması kesinlikle haram olarak ifade edilen içki yapılış bakımından çeşitli isimlerle anılmıştır. Kur’an’da yer alan hamr’ın kapsamına nelerin dahil olup olmadığı ise alimlerce ihtilafa sebep olmuştur. Cumhura göre Hz. Peygamberin “*Sarhoşluk veren her şey hamrdır ve her*

⁹ Merâğî, Ahmed Mustafa, *Tefsîru’l-Merâğî*, Darü’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut 2015, II, 138 ; İbnü’l-Cevzî, Ebû’l-Ferec, *Zâdû’l-Mesîr*, el-Mektebü’l-İslami, Beyrut 1987, I, 239; İbn Manzûr, 1259.

¹⁰ Ebû’s-Suûd, *İrşâdû’l-Akli’s-Selîm*, Daru İhyai’t-Türasi’l-Arabi, Beyrut 1980, I, 340.

¹¹ Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed eş-Şevkânî es-San‘ânî el-Yemenî, Neylû’l-evtâr, Darü’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut 2011, VII, 147.

¹² Ahmet Yaman, Halit Çalış, *İslam Hukukuna Giriş*, 21. Baskı, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 2020, 170.

¹³ Yaman ve Çalış, 170-171.

¹⁴ Bozkurt, 455-456.

*hamr haramdır*¹⁵” hadisinde olduğu gibi sarhoşluk veren her şeyi hamr kapsamına almışlar ancak Ebu Hanife ve Ebu Yusuf hamr ile sarhoşluk veren diğer içkileri ayrı ayrı değerlendirmişlerdir.¹⁶

İçki, üretimi açısından Mekke’de yaşı üzümden Medine’de ise kuru üzümden yapıldığı bilinmektedir.¹⁷ Hamrın yapıldığı madde açısından Hz. Peygamber’in “Üzümden, hurmadan, baldan, arpadan hamr yapılır.”¹⁸ şeklinde hadisi şerifi mevcuttur.

Sarhoşluk hissi veren ve sarhoş eden şeyler katı ve sıvı olmak üzere ikiye ayrılır. Morfin, esrar gibi bitkilerden elde edilen ve kullanımı sonucunda da kişiye uyku hali, bitkinlik, yorgunluk ve gevşeklik veren maddeler katı halde olanlarına örnektir. Sarhoşluk veren maddeler arasında içilebilir olma özelliğinden dolayı sıvı halde olanlara örnek olarak; meyve olarak üzüm ve hurma suyundan, bakliyat olarak arpa ve buğdaydan, tatlı olarak ise bal ve şekerden yapılanlar örnek olarak verilebilir.

1.1.2. Sarhoşluk

İçki kullanımı sonrası ortaya çıkan, bilinçli hareket etmeyi ve düşünmeyi engelleyen maddelerin kullanımı sonucu vücutta oluşan kendinde olamama haline sarhoşluk denir.¹⁹ Sarhoşluk, Arapça’da “hamr” Türkçe’de ise “şarap” kelimesine karşılık gelen bazı sıvı maddelerin tüketimi sonucu kişide meydana gelen durum; söz, fiil ve davranışların karışması, akli melekeleri zaafa uğratma veya belirli bir süre devre dışı kalma halidir.²⁰ Sarhoş kelimesi Türkçede sekrân kelimesine karşılık gelir ve “aklını kaybeden, ayık olmayan”²¹ anlamlarında kullanılır.

¹⁵ Müslim, Ebû'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc, Sahîh-u Müslim, Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2016, “Eşribe”, 73; Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as el-Ezdî es-Sicistânî, es-Sünen, Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2015, “Eşribe”, 5.

¹⁶ Dilek Yaman, *İslam Hukukunda Sarhoşun Tasarrufları*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami Araştırmalar Enstitüsü, Ankara 2022, 39.

¹⁷ Ayzada Taştanova, *İslam Ceza Hukukunda İçki İçme ve Sarhoşluk Haddi (Haddü's -şü'rb ve Haddü's -Sükr) Ayırımı ve Hukukî Sonuçları*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 2012, 22.

¹⁸ Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre, Sünenü't-Tirmizî, Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2015T, “Eşribe”, 8; Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 20.

¹⁹ İbrahim Kâfi Dönmez, “Sarhoşluk”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2009, XXXVI, 141.

²⁰ Yaman, 37.

²¹ İbn Manzûr, 372.

İçkiye sarhoş etmesi sebebiyle “müskir” denmiştir.²² Müskir kelimesi de genel manaya göre sarhoş edici şey anlamına gelmektedir. Bu sebeptendir ki yenilmesi ve içilmesi insanı sarhoş eden şeylerin tamamına “müskirat” denmiştir.²³ Sarhoşluk, sarhoş edici maddelerin bir defa kullanılması ya da aralıklarla kullanılması sonucu oluşursa “geçici sarhoşluk”, devamlı kullanılması ve alışkanlık ya da bağımlılık haline getirilmesine ise “kronik sarhoşluk” denmektedir.²⁴

Sarhoşluk, “insana sarhoşluk veren maddelerin alınmasıyla beraber kişinin aklını etkin kullanamaması, aklının gidip gelmesi ve bu maddelerin aklı örtmesi gibi anlamlara gelmektedir. İçki kullanımından sonra kişinin aklının işlevini kaybetmesi, ne yaptığını bilememesi, düşünme yetisinin devre dışı kalması, sözleri birbirine karıştırması²⁵, ayıldığında ise sarhoşluk halindeki söz ve davranışlarını hatırlayamaması gibi sonuçlar görülmektedir. Kişinin aklını devre dışı bırakan sarhoşluk hali, onun temyiz gücünü de ortadan kaldırmaktadır.

İçki (alkol), uyuşturucu bir madde olduğundan vücuda girdiği andan itibaren kan yoluyla beyne ulaşır. Beyin vücudu idare eden temel mekanizma olduğundan dolayı beynin faaliyetleri ve işlevine zarar verdiğinde, karar verme ve düşünme mekanizmasını bozar ve böylelikle sarhoş kişi ne yaptığını, nasıl davrandığını bilemez. Sarhoşluğun etkisi vücutundan geçtikten sonra da sarhoş haliyle yaptığı davranışları hatırlayamaz.²⁶

Ulemanın çoğunluğuna göre yanlış ile doğruyu, erkek ile kadını, yer ile göğü ayıramayan, sözlerine hâkim olamayan ve ne söylediğini bilemeyen kişi sarhoş sayılmaktadır. Bu yüzden sarhoşluk veren içecekler bireye ve topluma verdiği zararlar sebebiyle hem ayet²⁷ hem de hadislerde içkinin az veya çok içilmesine bakılmaksızın tümüyle yasaklanmıştır²⁸.

²² Bozkurt, 455.

²³ Dönmez, 143.

²⁴ Dönmez, 142.

²⁵ Muhammed A'lâ b. Alî b. Muhammed Hâmid et-Tehânevî el-Fârûkî, *Keşşâfu ıstılâhâtî'l-funûn ve'l-ulûm*, Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 2013, I, 61.

²⁶ Özyazıcı, 20.

²⁷ Mâide: 5/90.

²⁸ Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî, Câmiu's-Sahîh, Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2015, “Edeb”, 80; Müslim, “Eşribe”, 73-75, 64, 69; Buhârî, “Büyû” 112; Ebû Dâvûd, “Büyû”, 66; Tirmizî, “Büyû”, 93; Buhârî, “Eşribe”, 4; Müslim, “Eşribe”, 67-68.

Sarhoşluk, fıkıhta insanın iradesini devre dışı bırakmakla beraber onun ehliyetini de daraltıp ortadan kaldıran bir durum olarak nitelenmiştir.²⁹ Tıbbi açıdan sarhoşluk, içerisinde alkol bulunan maddelerin vücuda girmesiyle beraber vücuttaki sinir sistemini etkileyen ve dokuların işlevini azaltan durum olarak tanımlanır.³⁰

1.1.3. Alkolizm

Alkolizm, alkol kullanımı sonucu bu kullanımın ileri boyutlara ulaşması ve kişiye fiziki ve psikolojik yönde zarar verecek şekilde kişiye aşırı bir bağımlılık vermesidir. Bu şekilde alkol bağımlılığı olan kişiye de alkolik denmektedir.³¹ Alkol bağımlılığı olan kişi bu maddenin vücutuna verdiği zararı bildiği halde onu içmekten kendini alıkoyamaz. Aslında bu bağımlılık tedavi edilmesi gereken bir hastalıktır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) alkol bağımlısı olan kişiyi şu şekilde tanımlamıştır. Uzun ve alışılmışın dışında şiddetli alkol kullanan, kullandığı alkol sonucu da ruhsal ve bedensel sağlığı bozulan, toplumsal ilişkileri zayıflayan ve bu durumlar karşısında da kendi içerisinde bulunduğu durumu değerlendiremeyen, kendi durumunu değerlendirdiği durumlarda bile alkol alma isteğine dur diyemeyen bir hastalıktır.³²

Kişiler genel olarak alkole başlama sebebi olarak vücut yorgunluğunu hissetmeme, gerginliği alma ve yok etme, zihnen içinde bulunduğu durumdan uzaklaşma niyetiyle kullanmaya başladıkları görülmektedir. Bu gibi durumlarda kişilerde normal kullanımının üzerinde ve uzun süreli kullanım meydana gelir. Bu duruma da kullanım bırakılma eğiliminde olmazsa bağımlılık meydana gelir.

Alkol bağımlılığı başlamış olan kişi, kontrolünü artık kendi elinde tutamamakta, saldırgan bir tavır sergilemektedir. Vücutunda ise alkolün sonucu olarak titreme, baş dönmesi, halsizlik, halüsinasyon, düşünme yetisinde azalma gibi yan etkiler meydana getirir. Uzmanlara göre ise alkole başlama sebebi olarak düzeni bozuk aile görülmektedir. Gençlerde alkole başlamanın bir diğer sebebi olarak da anne babanın alkolizm probleminin olması görülebilir.

²⁹ Sadık Tanyıldız, *İslam Hukukunda Sarhoşluğun Ceza Ehliyetine Etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2007.

³⁰ Musa Tosun, "İçki", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2000, XXI, 462-464.

³¹ Varol, Mehmet, *Alkol Raporu*, Türkiye Yeşilay Cemiyeti, İstanbul 2011, 11.

³² <https://www.yesilay.org.tr/tr/makaleler/alkol-bagimliligi-nedir-nasil-baslar-nasil-tedavi-edilir>.

Alkol bağımlısı olan kişilerde bazı ortak özellikler görülebilmektedir. Bu özellikler arasında; “insanlara karşı samimiyet ve hızlı bir kaynaşmanın ardından ciddi bir güvensizlik ve insanlardan uzak durma düşüncesi, can sıkıntısı ve yalnızlık hissine eşlik eden depresyon hali, insanlardan devamlı istekte bulunma hali, ailesine ve diğer insanlara karşı merhametsizlik ve acıma duygusunda azalma görülebilmektedir. Bağımlı olan kişilerde ise; her gün içki içme eylemi, bu eylemin yapılmadığı ortamlardan uzaklaşma, içki içmeyi azaltma düşüncesi ancak bu düşüncüyü yerine getirememesi, uyku sorunu, sinir ve gerginlik, saldırganlık gibi birçok yan etki ve zararlar görülebilmektedir.”³³

1.1.4. Dinlere Göre İçkinin Konumu

İçki ve alkol insanlık tarihinin ilk devirlerinden itibaren bilinmekte, kullanılmakta ve dinlerin içerisinde müstakil bir konu olarak yer almaktadır. “Bu çeşitli inanış ve topluluklar sarhoşluk veren maddelerin tüketilmesi, yasaklanması, kullanımı gibi noktalar için çeşitli hükümler vermişlerdir. Bazı dinlerde yasaklanmış bazı dinlerde kullanımına çeşitli sınırlamalar getirilmiş bazı dinlerde de çeşitli dini ve kültürel ritüellerde kullanılan gözde bir tüketim aracı olmuştur.”³⁴

Dinler, kendilerine mensup kişilerin sağlıklarını beslenme şekillerine göre değerlendirip bu konuyla da doğrudan ilgilenirler. Dinler kişilerin hem ruh hem de bedensel sağlıkları açısından alkol tüketimini yasaklamıştır. Bu sebepten dolayı dindarlık ile alkol tüketimi arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Dindarlık ile alkol kullanımı arasındaki ilişkiyi 86 çalışmayı inceleyen Koenig, bunlardan 76’sında (%88) dindarlık seviyesi yüksek olan kişilerin dindarlık seviyesi düşük olanlara göre daha az alkol kullandıklarını tespit etmiştir³⁵. Dinlerin mensuplarını uyuşturucu ve alkolden uzak tutmaları da amaçlarıyla doğru orantılıdır.

İçki, çoğu Pagan kökenli dinlerde kendinden geçme ve ruhun kapıldığı bir tutkuya yönelim aracı olarak görülmüşse de Yahudilik ve Hristiyanlıkta ya yasaklanmış ya da kullanımı sınırlandırılmış, İslam’da ise tamamen yasaklanmıştır.³⁶ İlk başlarda içki

³³ Varol, 13-15.

³⁴ Ramazan Tunalı, *Yahudilik-Hristiyanlık ve İslâm’da İçki*, (Yüksek Lisans Tezi), Bursa 2006, 8-14.

³⁵ Karaca, Faruk, *Din Psikolojisi*, Ofset Matbaacılık, Trabzon 2015, 120.

³⁶ Kürşat Demirci, “İçki”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2000, XXI, 456-458

üzüm, hurma, incir gibi kolay mayalanabilir özellikle olan yiyeceklerden yapılırken tarımın yaygınlaşmasıyla beraber daha çok üzümünden üretilmeye başlanmıştır. İnsanlık tarihine bakılacak olursa bütün toplumlar ve bazı toplumların bazı dönemlerinde içki kullanımının daha yaygın olduğu görülmektedir. Mesela İslam öncesi Arap toplumunda da içki kullanımının yaygınlık göstermekte olduğundan İslam dini içkiyi yasaklarken insanların alışkın olduğu bu durumu daha kolay atlatabilmeleri adına tedrici bir yasaklama metodu kullanmıştır.³⁷

İslam öncesi Arap toplumunun zevk ve eğlenceye düşkün olmaları sebebiyle içki tüketimi, ticareti ve satışı son derece yaygındır.³⁸ Bu kadar yaygın olmasının doğal bir sonucu olarak içki, Arap şiirlerinin temel konularından biri haline gelmiş, saat fark etmeksizin günün herhangi bir zaman diliminde misafirle dahi sonuçları hesaba katılmadan içilir olmuştur.³⁹ Mekke’de kullanılan içkinin ana malzemesi yaş üzüm ve hurma, Medine’de kullanılan içkinin ana malzemesi de kuru üzüm ve hurma olmuştur.⁴⁰

İslam dininde içki ve alkolün yasaklanması belli bir sebep üzerinedir. İçkinin hem dünya hem de ebedi âlem olan ahiret için birçok zararı bulunmaktadır. İslam akıl ve mantık dinidir. Düşünmeye ve uygulamaya dayanır. İnsanın ibadet ederken bile düşünmesi, tefekkür etmesi önerilmekte bu konu ayetlerde de vurgulanmaktadır. Bundan dolayıdır ki, alkolün insan bedenine ve sağlığına verdiği zararın yanında insan davranışlarını kısıtlaması, kullanımını bilinçsiz hale getirmesi, aklını devre dışı bırakması, düşünmeyi engellemesi sebebiyle yasaklanmıştır.

“Yahudilikte içki içme sarhoş etmesi sebebiyle sınırlandırılmış fakat tamamen yasaklanmamıştır. Yahudilikte yer alan ayin ve ritüellere bakıldığında içkinin kullanıldığı görülmektedir. Bu da içki kısıtlanmış olsa da pratikte hala kullanıldığını göstermektedir. Yeni Ahit’te ise sarhoşluk yasaklanmıştır.”⁴¹

Hindistan’da “soma” adlı bir mantardan elde edilen içki Vedalar’da kutsallaştırılmış olup hem din adamlarının tükettiği hem de dini ritüellerinde kullandığı

³⁷ Tunalı, 80.

³⁸ Abdülkerim Özeydin, “İslam’dan Önce Araplar’da Sosyal ve İktisadi Hayat”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 1991, III, 322.

³⁹ Çağatay, Neşet, *İslam Öncesi Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı*, Ankara 1971, 90.

⁴⁰ Buhârî, “Eşribe”, 2.

⁴¹ Tunalı, 16-48.

bilinmektedir.⁴² Budizm'in temeli insanı arzu ve isteklerinden uzaklaştırmak olduğu için Budistler'in uymaları gereken beş temel prensip bulunmaktadır. Bu prensiplerden biri de sarhoş eden içkileri kullanmamaktır.⁴³ Şaman karakterli dinlerde ise içki, sarhoş edici vasfından dolayı şamanın kendinden geçmesini ve öbür dünya ile bağlantı kurmasını sağlayan kutsal bir araç olarak görülmüştür.⁴⁴

Avrupalılar alkolü, “el-kühûl” olarak adlandırılan ve keyif verici madde olarak Araplardan öğrendikleri alkolü kendi dillerine “alkol” şeklinde geçirmişlerdir.⁴⁵ Alkolü kendi dillerine aktarırken de “En. alcohol, Fr. alcohol, De. alkohol, İt. alcol... vb.” gibi Latin harf düzenine adapte ederek dillerine eklemişlerdir.

1.1.5. İçki'nin Yasaklanma Süreci ve Haram Oluşu

İçki, Medine’de hicretten dört sene sonra yasaklanmıştır. Kuran’ı Kerim’de bu yasaklama ifadelerine yer verilen zamanlar da dikkat çekicidir. Hitap edilen kesimin önce imanı belirli temeller üzerine oturtulup sağlamlaştırılmış daha sonra yasaklama sürecine girilmiştir. İçkinin yasaklanması Kur’an-ı Kerim⁴⁶ ve hadislerde⁴⁷ kesin bir ifade ile yer almaktadır. Toplumda yerleşmiş olan uygulama ve davranışların bir anda yasaklanmasının doğurabileceği sonuçlar sebebiyle yasaklanma süreci birden olmamış yavaş yavaş zamana yayılarak dört aşamada gerçekleşmiştir.⁴⁸ Yasaklama sürecinin aşamalı olması sebebiyle bu hükümler toplum tarafından sindirilmiş ve uygulanması da kolay hale gelmiştir.⁴⁹ Nazil olan ayetlerden ikisinde içkiye kumarla beraber yer verilmiş ve zararından bahsedilmiş, diğer ikisinde de kesin bir dille yasaklanması ve haram oluşuna yer verilmiştir.

Cahiliye devrinde içki kullanımının çok yaygın olması, insanların alışkın olduğu durumu birden bırakmaları zor olduğundan bu yasaklama, belirli bir süreç içerisinde alışkanlıklarını yenmeleri ve bu yeni duruma daha kolay adapte olmaları içindir. Hz. Aişe’nin “İslam’ın ilk yayılmaya başladığı zamanlarda insanlara direkt ‘içki içmeyin’

⁴² Demirci, 457.

⁴³ Cilacı, Osman, *Günümüz Dünya Dinleri*, DİB Yayınları, Ankara 1995, 137.

⁴⁴ Tunalı, 9-10.

⁴⁵ Tosun, 462.

⁴⁶ Bakara: 2/219; Nisâ: 4/43; Mâide: 5/90-91

⁴⁷ Buhârî, “Edeb”, 80; Buhârî, “Eşribe”, 4; Müslim, “Eşribe”, 67-68; Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 5.

⁴⁸ Bakara: 2/219; Nisâ: 4/43; Mâide: 5/90-91; Salim Özer, *İçkinin (Alkollü içeceklerin) Yasaklanmasında Fukahanın Esas Aldığı Ölçüler*, Bilimname 2010/1, 56-57.

⁴⁹ Özer, 156.

denseydi onlar da ‘biz bunu asla terk etmeyiz’ derlerdi.” cümlesi ayetlerde verilen aşamalılığın önemini göstermektedir.⁵⁰ Bu şekilde yapılan tedrici yasaklama metodunun insanların fitratı açısından ne derece önemli olduğu gözler önüne serilmiştir.

Kur’an-ı Kerim içkiyi yasaklarken ilk önce onu güzel nimetlerden ayırmış daha sonra zararlarının faydalarından daha fazla olduğunu belirtmiştir. Daha sonra içkili iken ibadetleri yerine getirmede zafiyet ve eksiklik gösterilebileceği için namaz kılınması yasaklanmış son olarak da içki kesin bir dille haram kılınmış ve yasaklanmıştır.

Kur’an-ı Kerim’de içkinin yasaklanma süreci ile alakalı olarak nazil olan ilk ayet "*Hurma ve üzüm ağaçlarının meyvelerinden de hem içki hem de güzel bir yiyecek elde edersiniz. Şüphesiz ki, bunda aklını kullanan bir topluluk için kesin bir ibret vardır*"⁵¹ ayetidir. Ayette kullanılan “seker” kelimesi, müfessirlerin çoğunluğuna göre güzel nimetlerden ayrılmış ve içki anlamında kullanılmıştır. İçki, henüz yasaklanmamış olmasıyla beraber ayette kullanılan manası sarhoşluk veren ve hoş olmayan bir nesne olduğu düşüncesi yaygındır.⁵² Bu ayet sebebiyle içkinin güzel nimetlerden ayrılma süreci başlamış ve daha sonra gönderilen ayetlerde de içki yasaklanmıştır.

İçki konusunda nazil olan bir diğer ayet onun zararlarının faydalarından çok olması üzerinedir. Ayette "*Sana içki ve kumarı soruyorlar. De ki: Bu ikisinde insanlar için büyük zarar ve bazı faydalar vardır; zararları da faydalarından büyüktür.*"⁵³ şeklinde geçmekte ve içkinin yararından çok zararının daha fazla olduğu bildirilmektedir.

İçkinin zararları arasında: “bağımlılık yapması, aklın işlevine engel olması ve aklı örtmesi, sarhoş edici etkisinden dolayı eylemlerini bilinçsiz hale getirmesi, sarhoş olmanın dışlanması ve alay konusu olması, israfa sebebiyet vermesi, toplumda kavga ve huzursuzluk sebebi olması ve daha birçok zarar sayılabilmekte, faydaları arasında sayılabilecek maddeler ise ticari ve ekonomik faaliyet sağlaması ve içkiyi kullanan kişiye zevk vermesi sayılabilir.”⁵⁴ Bu kadar zararının yanında faydasının sayılır

⁵⁰ Kurtubî, Muhammed b. Ahmed, *el-Câmi‘u li ahkâmi‘l-Kur‘ân*, Dârü‘l-kütübî‘l-Mısriyye, Kahire 1964, VI, 286.

⁵¹ Nahl: 16/67

⁵² Hayrettin Karaman, Mustafa Çağrı, İbrahim Kâfi Dönmez, Sadrettin Gümüş, *Kur‘an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Dib. Yayınları, Ankara 2020, III, 416.

⁵³ Bakara: 2/219

⁵⁴ Karaman vd., I, 346.

derecede az olması ve faydası olduğu konuların da başka türlü de elde edilebilir olması sebebiyle vazgeçilmez değildir.

İçkinin, Kur'an-ı Kerim'de zararının faydasından çok daha fazla olduğundan bahsedilmesinin ardından, ayetteki ince nüansı fark eden bazı sahabeler kesin olarak yasaklamadan önce bile içki kullanmayı bırakmışlar, bazıları ise “biz onu faydalarından dolayı içiyoruz” diyerek içmeye devam etmişlerdir.⁵⁵ Bu ayet içkiyi yasaklamıyor ancak yasaklanacağını da sinyallerini veriyordu. Ayetin inzalinden yaklaşık üç yıl sonra ise içkili iken namaza yaklaşılmaması gerektiğini ifade eden ayet nazil olmuştur.

İçki konusunda, içkili iken namaza yaklaşılmaması gerektiği yönündeki ayet Abdurrahman b. Avf'ın hazırlamış olduğu bir ziyafetten sonra nazil olmuştur. Abdurrahman b. Avf bir yemek hazırlayıp arkadaşlarını davet etmişti. Yemekte kullanılan içki sonucu sarhoş oldular ve namaz vakti gelince de o halde namaza durdular. Ancak imam, namazda Kâfirûn sûresini manasını değiştirecek şekilde yanlış okuyunca “*Ey iman edenler! Siz sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar, yolcu olan müstesna olmak üzere, cünüp iken de gusül edinceye kadar namaza yaklaşmayın...*”⁵⁶ ayeti nazil olmuştur. Bu ayetin inzalinden sonra Müslümanlar içkiyi, diğer bir vakte kadar sarhoşluk etkisi geçmesi ve ayık olma sebebiyle içki tamamen yasaklanıncaya kadar sabah ve yatsı namazlarından sonra içmeye başlamışlardır.⁵⁷

Maide suresindeki (90/91) ayetlerde yer alan “*Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytan işi iğrenç şeylerdir. Bunlardan kaçının ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan içki ve kumar yoluyla aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?*”⁵⁸ ifadeleri ile içki kesin bir dille yasaklanmıştır. İçkinin haram kılınması konusunda herhangi bir görüş farklılığı bulunmamakta müçtehitler kesin olarak haram kılındığı hususunda ittifak etmişlerdir.

Tefsirlerde bu ayetlerin nüzul sebebi için farklı şekillerde anlatımlar yapılmıştır. Bu sebepler arasında Hz. Ömer'in içki konusunda kesin bir emir ve buyruk gelmesi hususunda Allah'a yalvarması⁵⁹, kumarda servetini kaybeden bir kimsenin husumete

⁵⁵ Karaman vd., 346.

⁵⁶ Nisâ: 4/43

⁵⁷ Karaman vd., 69.

⁵⁸ Mâide: 5/90-91.

⁵⁹ Nesâî, Eşribe, 1; ez-Zebîdî, Muhammed Murtazâ, *Tecrid-i Sarih*, Trc. Ahmed Naim-Kâmil Miras, Dîb Yayınları, İstanbul 2009, VIII, 311

sebeup olması, Sa'd b. Ebû Vakkas'ın içkili bir yemekten sonra çıkan kavgada burnunun yaralanması gibi maddelere yer verilmiştir.⁶⁰ Ayette içki ve kumar yasaklanırken, içki ve kumarın insanların arasına kin ve nefret sokacağı, Allah'ı anmaktan alıkoyacağı belirtilmiş ve bunların yol açacağı ahlaki bozulma ve dini zararları hatırlatılmıştır. Müslümanların zorlama ve baskı olmadan Allah'ın emri ve dolayısıyla kendi istekleri ile bunu terk etmeleri amaçlanmıştır.

İçki ve kumar Allah'ın kesin olarak yasakladığı şeylerdir. Zararları birey ve toplum açısından ruh ve beden açısından, dini yönden dünyevi ve uhrevi açıdan çok fazladır. Allah, insanların haklarını güvence altına almıştır. Zarûrât-ı Hamse ya da diğer adıyla makasid'üş-şeria olan ve Allah'ın insanların haklarını korumak amacıyla emrettiği beş madde vardır. Bu korunmak zorunda olunan beş madde içkinin yasaklanmasında büyük önem taşımaktadır. İçki, zararları sebebiyle bireyin ve toplumun korumayı amaçladığı haklarını tehlikeye atmaktadır. Öyle ki bu ilkelerin korunmasında en büyük tehlike olan içki, Kur'an-ı Kerim'de kesin bir dille yasaklanmış⁶¹ ve hadislerde⁶² de sebep olduğu zararlar açıklanmıştır. Hadis-i şeriflerde yer alan ve Hz. Hamza'nın bir davette içki içtikten sonra kendisini kaybedip Hz. Ali'nin iki devesine zarar vermesi; içkinin yasaklanmasına sebep olabilecek kötü davranışlar arasında kişinin içki içtikten sonra kendisini kaybetmesi, ne yaptığını bilemez bir hale gelmesi ve çevresindekilere zarar vermesi şeklinde örnek olarak verilebilir.

1.2. MAKASID'ÜŞ-ŞERİA

Yüce Allah'ın insana vermiş olduğu ve onu yaratılan diğer varlıklardan ayıran en üstün özellik akıldır. Akıl, insanın bu dünyaya imtihan için gönderilmesinin ve sorumlu kılınmasının temel kaynağıdır. Bu nedenle akılı korumak ve onu bozacak şeylerden uzak durmak da insanın vazifesidir. İçki kullanımı sonucu ortaya çıkan akılı kullanamama en başta makâsıd'üş-şeria kapsamında ele alınmalıdır.

İnsanın bireysel ve toplumsal olarak uyması gereken bu kurallar kendi yararına olacak şekildedir. Örneğin namaz kılmak bireyin manevi olarak bir varlığa bağlanma ihtiyacına karşılık gelirken ahiret hayatı için de hazırlık yaptığına işaret etmektedir. İşte

⁶⁰ Karaman vd., 337.

⁶¹ Mâide: 5/90-91.

⁶² Müslim, "Eşribe", 2-12; Buhârî, "Eşribe", 4; Buhârî, "Hums", 1; Ebû Dâvûd, "Haraç", 20.

din, emir ve yasakları sayesinde onu dünyevi ve uhrevi açıdan rahatlatma ve zihni bir olgunluğa erişirme gayesindedir. Bu gaye doğrultusunda onun bireysel ve toplumsal haklarını da güvence altına alır. Güvence altına aldığı bu haklar Makasidü's-Şeria (Zarûrât-ı Hamse) yani uyulması gereken beş temel ilke olarak kabul edilir. Makasid kelimesi sözlük anlamı itibariyle “ulaşılacak istenen hedef”, “din, dini bildirime dayalı ameli hükümler⁶³” anlamlarına; şariat kelimesi ise “dinin gayeleri, naslarda yer alan dinin hedefleri” anlamlarına gelmektedir. Terim anlamı itibariyle de; Allah'ın İslam dini ile ulaşmak istediği ve insanlığı ulaştırmak istediği hedeflediği amaçları, ibadet ve hukuk alanındaki hükümlerinden beklediği amaçlardır⁶⁴. Zarurat ya da Makasid olarak nitelenen meselede, İslam dininin getirmiş olduğu amaçlarını gerçekleştirmek, insanlığın yararına sonuçlar elde etmek ve zararın da giderilmesini amaçlamak için olduğu noktasında âlimler görüş birliğine varmışlardır.

İslam dinine göre, insanın hayatını güzel ve mutlu bir şekilde geçirebilmesi için bazı temel haklara sahiptir ve bu hakları da koruması gerekmektedir. Bu haklar kişiden kişiye değişmeyen; din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin herkesin doğuştan sahip olduğu haklardır. Dinin amaçlarından birisi de bu hakları korumaktır. Genel anlam itibariyle zarurat, maslahat olarak adlandırılan mecelle maddesindeki ifadesiyle “def-i mefasid, celb-i menafi” zararı kaldırmak ve faydalı olanı almak anlamına gelmektedir⁶⁵. Temelleri Cüveynî tarafından atılan ve Gazali tarafından da geliştirilen maslahat kavramı, İslam hukukçularına göre de Hz. Peygamberin sünnetinde yer alan maslahatları, maksatları üç grupta toplamışlardır.⁶⁶ Bunlar zarûriyyât; zorunlu ihtiyaçlar, hâciyyât; hayatı kolaylaştıran ihtiyaçlar ve tahsiniyyât; hayatı güzelleştiren ihtiyaçlardır. Zarûrât-ı hamse (makasidü's-Şeria) de toplumsal düzen ve amaçları korumak açısından zorunlu olarak kabul edildiği için zarûriyyât konusu içerisinde yer almıştır.

İçki ve alkol zarurat-ı hamse denilen ve korunması gereken bu beş maddenin hepsini etkilemektedir. Ancak bunlardan aklın korunması ilkesi ile doğrudan bağlantısı bulunmaktadır. İslam dini akıl dini olduğu, ilim öğrenmek ve bilgi elde etmeyi, taklitten kaçınmayı her seferinde öğütlediği için insanın aklını koruması ve onu doğru yönlerde

⁶³ Ertuğrul Boynukalın, “Makasidü's-Şeria” md., *İslam Ansiklopedisi* T.D.V. Yayınları, XXVII, 423.

⁶⁴ Ahmet Yaman, *Makasidü's-Şeria md*, TÜBİTAK, Popüler Bilim Yayınları, 2022.

⁶⁵ Köse, Saffet, *İslam Hukukuna Giriş*, (5. Baskı), Hikmetevi Yayınları, İstanbul 2015, 110.

⁶⁶ Dönmez, 82.

kullanması gerektiği öğütlenmiştir. Bu sebeptendir ki içki, sarhoş edici ve akli devre dışı bırakıcı etki ve özelliğinden dolayı dinimizde yasaklanmıştır. Çünkü insanı değerli kılan ve iradesine sahip olabilme yetisini veren de akıldır. Eğer Allah insana akli vasıtasıyla özel bir önem vermiş ve onu yaratılan varlıklar arasında en değerli kılmışsa, insan da onu korumalıdır.

Alkol ve içki, ayet ve hadislerde yer verilen bilgiler neticesinde kesinlikle kullanımı yasaklanmış olup haram kılınmıştır. İnsanların uzak durması gereken hem dünyevi hem de uhrevi noktada birçok zararından bahsedilmiş olup bunun da en önemli sebebinin kişinin alkol kullanımı sonrası aklının devre dışı kalıp, bilinçli hareketlerini kısıtlayıp yaptığı bilinçsiz hareketleri sonucu kendine ve topluma verdiği zarardır.

Allah'ın korumayı emrettiği bu beş ilke “can, mal, akıl, nesil, din” toplumsal birlik ve beraberlik, düzen, huzur, mutluluk açısından önemlidir ve bu ilkelere de uyulması gerekir. İslam hukukçuları da bu sayılan ve uyulması gereken beş maddeyi zarûriyyât yani zorunlu ihtiyaçlar olarak kabul etmişlerdir.

1.2.1. Canın Korunması

Dinimiz her konuda adaleti savunduğu gibi bu konuda da sadece Müslümanların değil; din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı yapmadan herkesin haksız yere öldürülmesini yasaklamıştır.⁶⁷ Yüce Allah (c.c) bu konuda da peygamberler göndererek insanlara doğru bilgilerin ulaştırılmasını sağlamıştır. Bir kişiyi haksız yere öldürmenin toplumdaki düzeni bozacağı, huzursuz ve güvensiz bir ortam ortaya çıkaracağı için de toplumsal huzurun ortadan kalkacağı bildirilmiştir. İçki kullanımı sonucunda da kişilerin kendilerini kontrol edebilme, doğru düşünme ve davranma yetileri devre dışı kaldığı için hareketlerin bilinçsiz olması da cana zarar verme riski taşımaktadır. Allah insanın dünya hayatında yapmış olduğu davranışlarının karşılığının bu dünyada olmasa bile ahiret hayatında mutlaka verileceğini bildirmiştir.⁶⁸

Hem ayetlerde⁶⁹ hem de hadislerde⁷⁰ cana kıymak yasaklanmıştır. Ayette “... *Kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur. Kim de bir can kurtarırsa*

⁶⁷Furkân: 25/68.

⁶⁸ Necm: 53/39-41.

⁶⁹ İsrâ: 17/31; Mâide: 5/32

*bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur...*⁷¹ buyrularak bir kişiyi öldürmenin bir cana kıymanın boyutu tüm insanlığı öldürmekle eş değer olarak kabul edilmiştir. Hz. Muhammed (s.a.v) yine bir hadisinde mümin bir kişide bulunması gereken vasıfları anlatırken bu kişiyi, Müslümanların elinden ve dilinden güvende oldukları kimse olarak aktarmıştır.⁷²

Alkolün cana etkisi dikkate alındığında kişinin kendi bedenine canına da zarar verdiği gözlemlenmektedir. DSÖ'nün 2011 yılında yayınladığı rapora göre her yıl yaklaşık olarak 2,5 milyon insanın alkol sebebiyle hayatını kaybettiği belirlenmiş bu rakamlar 2014 yılında 3,3 milyon olarak açıklanmıştır.⁷³ Yine aynı raporda alkol tüketiminin sadece bağımlılık yapmadığı vücutta da birçok tahribata neden olduğuna işaret edilmiştir. Bunlar arasında karaciğer sirozu, kanser türlerini saymakta ve yaklaşık 200 hastalığı da etkilediği belirtilmektedir.

1.2.2. İçkinin Malın Korunması İlkesine Etkisi

Malın korunması ve mal emniyetinin sağlanması, Zarûrât'ı-Hamse'nin korunması kapsamında yer alan ilkelerindendir. Bu kapsamda mal kazanımı ve rızık temininin helal yollardan olması; alım satım, mal paylaşımı, kazanımı, ticaret vb. hususların da meşru yollardan yapılması ve kazanılmış olan bir malın sahibinin rızası dışında hiçbir şekilde başkasının tasarrufuna geçmeyeceği Kur'an'ı Kerim'de ve hadislerde belirtilmiştir.

Dinimize göre mülk ve mülkiyet ile alakalı olan her durum, ekonomik haklar, üretim, tüketim ve alım satım ile ilgili hakların tamamını kapsar. Kişilerin imkânları dâhilinde mal ve mülk edinmeleri, çalışmaları, emek sarf etmeleri ve bunu da meşru yollardan yapmaları öğütlenmiştir. Kişinin bu şekilde kazandığı, biriktirdiği, mülkünde olan her türlü malından tasarrufta bulunması; satması, ticaret yapması, gelirlerinden faydalanması da tamamen kişiye özeldir. Bu konu Kur'an'ı Kerim'de: *“İnsan için ancak çalışmasının karşılığı vardır”*⁷⁴ buyurulmuştur. Yine bu konuda Hz. Peygamber bir

⁷⁰ Ebû Dâvûd, “Edeb”, 35; Tirmizî, “İman”, 12; Nesâî, Ebû Abdîrrahman b. Şuayb, Sünenü'n-Nesâî, Mektebetü'l Asriyye, Beyrut 2013, “İman”, 8.

⁷¹ Mâide: 5/32

⁷² Buhârî, “İman”, 4-5; Buhârî, “Rikak”, 26; Müslim, “İman”, 64-65.

⁷³ Leyla Erdim, “Alkolizmin Aile ve Çocuk Üzerine Etkisi”, HSP, 6(1), 2019, 193.

⁷⁴ Necm: 53/39

hadisinde: “*Hiç kimse kendi el emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir*”⁷⁵, diğer bir hadiste ise: “*Kim malını müdafaa sırasında öldürülürse şehittir...*”⁷⁶ buyurmuştur. Yine Hz. Muhammed’e (s.a.v); “Müslümanların hangisi daha üstündür?” diye sorulduğunda O; “*elinden ve dilinden diğer Müslümanların emin olduğu kimsedir*”⁷⁷ şeklinde cevap vermiştir.

Kur’an’ı Kerim’de konuyla alakalı; karşılıklı rızaya dayanan ticaret dışında malların haksızlıkla yenmemesi⁷⁸, insanların mal ve haklarının eksiltilmemesi⁷⁹, malların gereksiz yere saçıp savrulmaması ve bu kişilerin de şeytanların dostu oldukları⁸⁰ ayetlere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra harcamalarda akli melekeleri yerinde olmayan veya harcama vasfını taşımayan kişilere de malların veya bu tür yükümlülüğün verilmesi israf olarak kabul edilip doğru bulunmamıştır. “*Mallarınızı sefihlere vermeyin*”⁸¹ ayeti ile “*Yiyin, için; fakat israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez*”⁸² hadisi de buna örnek olarak gösterilebilir. Haram malı, haram kazancı, rüşveti, faizi yasaklayan dinimiz bu tür yollardan mal edinilmesi ve tasarrufta bulunulmasını da yasaklamıştır. Bu kapsamda elde edilen mallar haram olarak kabul edildiği için malın korunması ilkesiyle de bağdaşmamaktadır. Yine faizin yasaklanması ve haram oluşu⁸³ Kur’an’ı Kerim’deki birçok ayette yer almaktadır.

Hız. Peygamber’in (s.a.v) hadislerinde malın korunması birçok yönü ile ele alınmıştır. Hız. Peygamber’in “Bizi aldatan bizden değildir.”⁸⁴ sözü Müslümanların hayatın her safhasında dürüst olmalarını öğütler niteliktedir. Bu sözünün yanı sıra alışveriş yaparken, alım-satım işleriyle uğraşırken hoşgörölü olmayı öğütlemiş, hoşgörü ile davranan kişilere de Allah’ın rahmeti ile muamele etmesi duasında bulunmuştur.⁸⁵ Alım-satım ile uğraşan kişilerin hoşgörü ve dürüst olanların haricindekilerin kıyamet günü günahkâr olarak diriltileceklerini haber vermiştir.⁸⁶ Satıcıların, sattıkları mal

⁷⁵ Buhârî, “Büyü” 15.

⁷⁶ Tirmizî, Diyat, 22; İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvîni, *es-Sünen*, Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2013, Hudûd, 21

⁷⁷ Buhârî, “İman”, 4; Müslim, “İman”, 4-5; Buhârî, “Rikak”, 26.

⁷⁸ Nisâ: 4/29; Ebû Dâvûd, “Büyü”, 51.

⁷⁹ Şuarâ: 26/183

⁸⁰ İsrâ: 17/27-28

⁸¹ Nisâ: 4/5

⁸² Buhârî, “Büyü”, 48.

⁸³ Bakara: 2/275; Bakara: 2/278

⁸⁴ Müslim, “İman”, 164.

⁸⁵ Buhârî, “Büyü”, 16.

⁸⁶ Tirmizî, “Büyü”, 4.

hususunda alıcının hakkına girilmemesi amacıyla fazlasıyla tartarak vermeyi öğütlemiştir.⁸⁷ Hz. Peygamber malın korunması kapsamında Kur'an'ı Kerim'de yer verilen öğütlere ek olarak kendisi de hem hayatı ve yaşantısıyla hem de söylemleriyle örnek olmuştur.

Yukarıda verilen hadisler değerlendirildiğinde Hz. Peygamber kişilerin mallarının korunması, adaletli ve doğru iş, alışveriş yapılması, hoşgörülü olunması gerektiğini öğütlemiştir. Ancak içki kullanımı sarhoş edici özelliğinden dolayı kişilerin davranışlarını kısıtlamakta, doğruyu yanlıştan ayırt etmeyi engellemekte hatta kişilerle iletişimde hoşgörü ve nezaketi ortadan kaldırmaktadır. Birey içki kullanımından önce maddi olarak parasını doğru şekilde harcasa bile haram olması sebebiyle içki alımı için kullanmış olsa israf etmiş olmaktadır. Sağlıklı olan bir birey ancak doğru şekilde harcama yapabilir. Trafik kazaları bile maddi açıdan kişiye büyük bir külfettir ancak içki kullanımı trafik kazalarına da sebebiyet vermektedir. Bu da demektir ki maddi olarak hem bireyin hem de toplumun korunması için içki, büyük bir tehdittir.

1.2.3. Dinin Korunması ilkesinin İçki Bağlamında Değerlendirilmesi

Dinimize göre, dinin korunması önemli ve en temel görevlerimizdendir. Bu hususta dikkat edilmesi gereken en önemli nokta dini bilgilere ulaşırken doğru ve sağlam kaynaklardan bilgi elde etmektir. İslam dininin temel iki kaynağı Kur'an'ı Kerim ve Sünnettir. Bu iki kaynağa dayanmayan bilgiler dinimizin temelini oluşturmaz ve dini kaynak olarak kabul edilmez.

Dinin korunmasında; eğitim öğretim faaliyetlerinin doğru kaynaklarla yapılması, dine yöneltilen eleştiriler ve eleştirel akımlara, tahrif etmek isteyenlere karşı doğru kaynaklardan verilecek ilmi cevaplarla tedbirlerin alınmasında kaynakların sağlam ve doğruluğu en önemli noktadır. Bu noktada Hz. Muhammed (s.a.v) “...*Her kim benim ağzımdan bilerek yalan uydurursa cehennemdeki yerine hazırlansın...*”⁸⁸ sözüyle Hz. Muhammed'e isnat edilen ve doğruluğu olmayan bilgileri toplum içerisinde söyleme ve yaymanın cehennemde azaba sebep olacağını belirtmiştir. Yine Hz. Muhammed bir

⁸⁷ İbn Mâce, “Ticaret”, 34.

⁸⁸ Buhârî, “İlim”, 38.

hadisinde “*Kim, söylemediğim bir şeyi bana izafe ederse ateşteki yerine hazırlansın*”⁸⁹ şeklinde buyurmuştur. Diğer bir hadiste ise “*Sözlerin en hayırlısı Allah’ın kitabı Kur’an-ı Kerim’dir. Yolların en hayırlısı Muhammed’in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan ortaya çıkarılan bidatlerdir. Bütün bidatler de dalalettir.*”⁹⁰ sözleriyle de en hayırlı sözün Kur’an’ı Kerim olduğu belirtilmiş ve gidilecek yollardan da en hayırlısının Hz. Muhammed’in yolu olduğunu belirtmiştir. Hem Kur’an’ı Kerim’in hem de sünnetin insanların doğru yolu arayışında, gidişatlarında ve bilgi kaynaklarında başvurulacak yegâne kaynaklar olduğu vurgulanmıştır. Yine dinin doğru anlaşılması ve yaşanmasının da Kur’an ve sünnete uygun yaşamın olacağı vurgusu yapılmıştır. Bu hadis-i şeriflerden anlaşılacağı üzere; dinin korunması için doğru anlaşılması, doğru anlaşılması için de temel kaynaklar Kur’an ve sünnetten yararlanılması gerekmektedir.

Kur’an-ı Kerim’de içki ile alakalı olarak verilen bilgilerde içkinin büyük bir günah olduğu⁹¹ belirtilmiştir. İçki henüz yasaklanmadan önce indirilen Bakara suresinde yer alan ayette sarhoşken ne söylendiği bilininceye kadar namaza yaklaşılmaması gerektiği vurgulanmıştır. Bu da demektir ki içki bireylerin doğru bir şekilde ibadet edebilme potansiyelini elinden almaktadır. Ayette ne söylediğinizi bilinceye kadar ifadesi kişilerin içki sebebiyle söz ve davranışlarının farkında olamaması ve onları kontrol edememesi muhtemeldir. Allah bireylerin ibadetlerinde samimi olmalarını, düşünerek ibadet etmelerini istemiştir. Samimi olarak yapılan ibadetlerin değeri konusunda Hz. Peygamberin hadis-i şerifi de mevcuttur.⁹² Halbuki içki insana verilen bu yükümlülüklerin doğru yerine getirilmesi ve samimi olma sürecini baltalamakta, elinden almaktadır.

Kur’an’ı Kerim’de dini korumak ve doğru bir din anlayışı için ibadetlerin yalnızca Allah rızası için yapılması gerektiği⁹³ de ayrıca vurgulanmıştır. Müslüman bir birey yalnızca Allah’a kulluk ederek ve kendini sadece ona vererek de dinini koruyabilir. Bunu yerine getirirken de Allah’ın ona vermiş olduğu akıl ile doğru düşünerek yerine getirebilir, doğru kaynaklara başvurabilir. Bu noktada dini korumak Allah’ın kelamı olan Kur’an’ı Kerim’de yer alan helaller ve haramlar, Allah’ın koyduğu sınırlar

⁸⁹ İbn Mâce, Mukaddime, 35; Dârimi, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman, Sünenü’l-Dârimî, Müessesetü’l-Risale Naşirun, Beyrut 2022, “Mukaddime”, 243.

⁹⁰ Müslim, “Cuma”, 103.

⁹¹ Bakara: 2/219.

⁹² Buhârî, “Hudûd”, 5.

⁹³ Zümer: 39/2.

çerçevesinde yaşamına yön vermektir. Kur'an'da Müslümanların sınırlılıkları, ibadetleri, yapmaları ve yapmamaları gereken şeyler, iyiler ve kötüler, hayır ve şer en belirgin şekilde yer almıştır. Bu noktada da insanın ilk başvuracağı kaynakta elbette Kur'an'ı Kerim'dir. İçki kullanan kişi hem dini doğru kaynaklardan öğrenmek, dini korumak hem de dinin emir ve yasaklarını yerine getirmekte zorlanacaktır. Sarhoşluk etkisi kişiyi yaptığı davranışlarda kısıtlarken, aklında işlevini sekteye uğratmakta ve doğru düşünmeyi engellemektedir. Böylelikle kişi Allah'ın bize yüklediği sorumluluk ve görevleri de doğru bir şekilde uygulamakta zorlanacak belki de görevlerini aksatacak ya da hiç yerine getiremez bir hale gelecektir.

1.2.4. Alkolün Neslin Korunmasına Etkisi

Neslin korunması bir toplumun sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için zorunlu bir gereksinimdir. Bu zorunlu gereksinimi yerine getirebilmek te ancak aile kurmak ve sağlıklı bir aile yapısıyla gerçekleştirebilmektedir. Aile kurumunun en temelinde yer alan evliliğin neslin ve toplumun sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi açısından önemi büyüktür. İnsanların ilk eğitimleri ve okulları ailedir. Ailenin olmaması kişilerin yetişme açısından birçok eksikleri de beraberinde getirmektedir. Aile, çocuğun doğru ve İslami kurallar çerçevesinde yetişmesini, büyümesini ve gelişmesini sağlayan ilk yerdir. Kişi, ailede iyiyi ve doğruyu öğrenip hayata hazırlanır. Dini değerlerimizi, doğru ve yanlış, güzel ve çirkini, milli ve manevi değerleri, sevgi, şefkat ve merhamet duygularını ebeveynlerinden öğrenip hayata yansıtır. Anne babalar da hayatlarında kazandıkları deneyimleri çocuklarına aktararak onların iyi bir şekilde yetişmesini ve hayata daha donanımlı olarak atılmalarını sağlamaya çalışırlar. Aile noksanlığı ya da eksikliği olan bireylerde ahlaki noksanlık, suça karışma olayları daha yoğun olarak görülmektedir. İslam, iffetli ve Kur'an'a uygun bir toplumun yetişmesi ve oluşturulması için evlilik dışı ilişkileri yasaklamış, evliliği de özendirmiş ve kolaylaştırılmasını⁹⁴ önermiştir. Huzur ve sağlam bir toplumun kaynağı ve sağlam temeller üzerine inşa edilmesi de evlilikle mümkündür. Aile kurumunun korunması, meşru olan evliliklerle bu da toplumun korunması ve geleceğini de korumak anlamlarına gelmektedir.

⁹⁴ Ebû Dâvûd, "Nikah", 32.

Tüm canlılar gibi insanlar da erkek ve dişiden yaratılmış ve nesillerinin, geleceklerinin devam edebilmesi bunların birleşmesine bağlanmıştır. Ancak bu birleşme ve neslin devamı noktasında insanı diğer varlıklardan ayıran birtakım özellikleri vardır. O diğer canlılar gibi gelişigüzel çoğalmak için yaratılmamıştır. Onun yaratılışı ulvi bir amaç taşımaktadır. Hz. Peygamber bu konuda “... *Zira ben kıyamet günü diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla övüneceğim*”⁹⁵ buyurmuştur. Hz. Muhammed’in de bu hadiste bahsetmiş olduğu üzere Müslümanların evlenip çoğalmalarını teşvik etmiştir. Neslin devamının sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için evlilik meşru kılınmış ve gayri meşru birliktelik yasaklanmıştır. Yine bu konuda Hz. Peygamber “*Nikâh benim sünnetimdir. Kim benim sünnetime uygun davranmazsa benden değildir...*”⁹⁶ buyurmuştur. Bunu kişilerin dışlanması olarak değil de peygamberimizden bizlere bir öğüt ve teşvik olarak algılamalıyız.

İçki kullanımı, neslin başlangıcı ve devamı olan aile kurumunu derinden etkilemektedir. Aile bireylerinin ruhsal ve bedensel sağlığını, maddi durumunu olumsuz etkilemektedir. Alkolden sadece kullanan aile bireyi değil, eş, çocuklar ve diğer tüm aile bireyleri olumsuz olarak etkilenmektedir. İçki kullanan birey, içerdiği maddeler sebebiyle agresif olabilmekte, diğer aile üyelerini ihmal etmekte, aile işi şiddete bile sebep olabilmektedir.⁹⁷

Evlilik sadece gelecekte yetişecek nesil açısından değil kadın ve erkek açısından da büyük bir önem arz etmektedir. Karşı cinsler arasında huzur ve sevgi kaynağı olmaktadır. Eşler evlilik yoluyla sevgi, huzur, mutluluk, yakınlaşma duygularıyla buluşur. Bu duyguların varlığı ve oluşması da Allah’ın varlığının delillerindendir⁹⁸. Bu durumda da kişinin günahlardan alıkoyulmasına sebep olabilmektedir. Kişilerin kendilerini bu şekilde haramdan uzak tutmaları ve korumaları Kur’an’ı Kerim’de “iffet” kavramıyla açıklamış ve böyle olan müminleri de kurtuluşa eren müminler arasında⁹⁹ saymıştır. Alkol ise, bireylerin yaşamlarında, birbirleriyle olan ilişkilerinde de büyük olumsuzluk olarak görülmektedir. Ayetlerde vurgulanan iffet, kurtuluşa erme vb. kavramların işleyişini aksatmaktadır. Alkol kullanan çiftler arasında gerginlik,

⁹⁵ Ebû Dâvûd, “Nikah”, 4; Nesâî, “Nikah”, 11.

⁹⁶ İbn Mâce, “Nikah”, 1.

⁹⁷ Erdim, 194.

⁹⁸ Rûm: 30/21.

⁹⁹ Müminûn: 23/6.

agresiflik, şiddet eğiliminde artış görülmektedir.¹⁰⁰ Anne karnında iken alkole maruz kalan bebeklerin ise, yetişkinlik döneminde yasalara uyumsuzluk, uygunsuz tavırlar, depresyon, intihar eğilimi, kendi çocuğuna kötü bakım verme ihtimallerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.¹⁰¹

1.2.5. Aklın Korunması

İnsanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran en temel ve en önemli özelliği Allah'ın ona bahşetmiş olduğu aklının olmasıdır. Allah insanı bu dünyaya göndermiş ve onu akli sayesinde sorumlu tutmuştur. Dinen mükellef sayılabilmesi için insanın akıl sağlığının yerinde olması gerekmektedir. Allah akli sayesinde insana görev ve sorumluluklar yüklemiş, onları yerine getirmeyi de akli melekeleri yerinde olan insanlara emretmiştir. Sorumluluk akıl sahibi bireylere özgüdür ve bireyde bu sorumluluğunun farkında olup aklını muhafaza etmek zorundadır. Bu Allah'ın insanlara emretmiş olduğu korunması gereken beş temel ilkeler arasında yer almaktadır. Hz. Peygamberde bu konuda aklın önemini belirtmek ve Allah'a karşı olan sorumlulukların farkına varılması amacıyla üç kimseden sorumluluğun kaldırıldığını söylemiş ve bu sorumluluğun kaldırıldığı ifade edilen kişilerden birinin de akli dengesi yerinde olmayanlar olduğunu belirtmiştir.¹⁰²

1.2.5.1. Aklın Tanımı ve Mahiyeti

Akıl sözlükte, “yasaklamak, engellemek, devenin ayağını bağlamak, sığınmak, korunmak, tutmak ve istemek” anlamlarına gelmektedir¹⁰³. Terim anlamıyla “varlığın hakikatini idrak eden, maddî olmayan, fakat maddeye tesir eden basit bir cevher; maddeden şekilleri soyutlayarak kavram haline getiren ve kavramlar arasında ilişki kurarak önermelerde bulunan, kıyas yapabilen güç¹⁰⁴” olarak ifade edilir. Akıl, insanı diğer canlılardan ayıran, onun sorumlu olmasını sağlayan, anlama ve düşünme kabiliyeti olarak ta ifade edilebilir.

¹⁰⁰ Yargıç, İlhan, Madde Kullanımı ve Bağımlılıkların Şiddetle İlişkisi, TDV İstanbul Müftülüğü Dergisi, 2012 (5), 95

¹⁰¹ Yargıç, 95

¹⁰² Ebû Dâvûd, “Hudûd”, 17.

¹⁰³ Muhsin Demirci, *Kur'an'ın Ana Konuları*, (16. Baskı), M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 2017, 98

¹⁰⁴ Süleyman Hayri Bolay, <https://islamansiklopedisi.org.tr/akil>

Kuran'ı Kerim'de insanın davranışlarının, ibadetlerinin ve yaptıklarının ancak akılla anlam kazanacağı akıl dışında olacak olan şeylerin bir anlam ifade edemeyeceği¹⁰⁵ belirtilmiştir. İnsanın doğru ile yanlış ayırt edebilmesi, doğru yolu bulabilmesi ve fitri ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için akıl sahibi olması gerekir. Akıl insanın iman edebilmesi, ibadetleri gerçekleştirebilmesi, dünyada varlığını sürdürebilmesi ve toplum içerisinde huzurlu bir şekilde yaşayabilmesi için insanda bulunması gerekir. Kur'an'ı Kerimde de akıllı olan insanların muhatap alındığı belirtilmiştir.

1.2.5.2. İslam Dininin Akla Verdiği Önem

Dinimiz yaratılan varlıklar arasında insanı en üstün makama koymuştur. Bunu da insanın akıllı bir varlık olmasıyla açıklamıştır. Dinimizin gereklerini yerine getirmek, sorumlulukların farkına varmak ve kul olma bilinciyle hareket etme açısından akıl son derece önemlidir. Sadece ibadet etmek, sorumlulukları yerine getirmek amacıyla değil, aklın temel görevi ve fonksiyonu olan bilgi edinmeye büyük önem vermiş ve teşvik etmiştir. Bilgi edinmek cinsiyet ayrımı olmadan her kadın-erkeğe, tüm Müslümanlar açısından bir görev ve sorumluluk olarak nitelemiştir. Bu manada Hz. Peygamberin *“ilim öğrenmek kadın, erkek her Müslümana farzdır”*¹⁰⁶ sözüyle de ilim öğrenmenin ne kadar önemli bir noktada olduğunu göstermektedir. Ancak insanın ilim öğrenebilmesi ve bilgi elde edebilmesi için aklının olması ve onu da kullanabilmesi gerekmektedir.

Sadece bilgi elde etmek, ilim öğrenmek değil öğrenilen bilginin de başkalarına aktarılması gerekmektedir. Yine Hz. Peygamber *“İki kişiye gıpta edilir. Bunlardan biri, Allah'ın kendisine mal verdiği ve hak yolunda o malı harcamasına imkân tanınmış olan kişi, diğeri ise Allah'ın kendisine hikmet verdiği ve onunla hüküm veren ve başkalarına onu öğreten kişidir.”*¹⁰⁷ şeklindeki sözüyle de bilgi öğrenmenin yanında onu başkalarına da aktarmanın önemine değinmiştir. Bilgi öğrenirken ya da başkalarına aktarırken taklitten kaçınılması gerektiği, kişinin kendi aklını kullanarak ilim araması ve öğrenmesi teşvik edilmiştir.

¹⁰⁵ Yûnus: 10/42.

¹⁰⁶ İbn Mâce, *Mukaddime*, 17.

¹⁰⁷ Buhârî, “İlim”, 15.

Kur'an-ı Kerim'de akıl ile alakalı birçok ayeti bulmak mümkündür. Bu ayetler genel itibariyle insanın akli sayesinde sorumlu olduğundan, insanın düşünmesini, akletmesini, öğüt almasını, akli sayesinde verilen örneklerden ders çıkarması ve ibret almasını öneren ayetlerdir. İnsanın akıl alıp düşünmesi, örnek alması ve doğru yolu bulması, örneklerle bakıp akıllanması ve onun ikaz edilerek “*akıllanmayacak mısınız*”¹⁰⁸ şeklinde hitabını çokça görmek mevcuttur.

Kur'an-ı Kerim'de yer alan bazı ayetler de geçmiş toplumların yaşantılarından örnekler vererek insanların düşünüp ibret alması gerektiğini vurgulamaktadır. Neredeyse her sayfasında yer alan “hiç akletmez misiniz, düşünmez misiniz, ibret almaz mısınız?” ibaresi geçmektedir. Kur'an'ın hitap ettiği insanın, aklını kullanması, verilen olayları akıl süzgecinden geçirip ibret alması ve hayatına da bu noktada yön vermesini istemektedir.¹⁰⁹

Kur'an'ı Kerim'deki akıl ile alakalı ayetlerin tamamında insanın aklını kullanması öğütlenir. Akıl sahibi olanların cehennem azabından korunacağı bildirilir. İnsan, aklını kullanarak doğru ile yanlış, helal ile haramı, güzel ile çirkini ayırt edebilir ve bunun karşısında da davranışlarını kontrol edebilir. Kur'an kendisine muhatap olarak akıl sahibi olanların bile aklını kullananı almıştır. Aklını kullanamayanları da hayvanlardan daha aşağı olarak nitelemiştir.¹¹⁰ Ayette yer alan “onlar hayvan gibidirler hatta daha da aşağıdırlar” ifadesiyle insanlığın genel bir zafiyetine işaret edilmiştir.

1.2.5.3. Alkolün Mahiyeti ve Aklın Kullanımı İle İlişkisi

Zarurat-ı hamseden olan aklın korunması ilkesi ele alınırken diğer korunması gereken ilkeler bu yönde göz önünde tutulmalıdır. İnsanın eşref-i mahlukat olarak nitelenmesinde en büyük pay akla düşmektedir. Canın, malın, neslin ve dinin korunmasındaki en büyük rol de yine akıllı olan bireydedir. Akıllı olan bir birey ancak bu ilkeleri koruyabilir ve bu ilkelere uygun davranabilir. İçki kullanımının yasaklanmasındaki etkenler arasında bu ilkelerin toplumun huzur ve refahı için göz ardı edilmesi, aksatılması, hiçe sayılması olabilmektedir. Kişilerin toplum içerisinde

¹⁰⁸ Bakara: 2/44; Bakara: 2/76; Al-i İmran: 3/65; Al-i İmran: 3/118; Araf: 7/169; Hud: 11/51; Enbiya: 21/67; Kasas: 28/60.

¹⁰⁹ Bakara: 2/73; Mülk: 67/10; Hadid: 57/17.

¹¹⁰ Furkân: 25/44.

yaşarken bu ilkelere uygun bir şekilde hareket etmeleri sağlıklı birey ve sağlıklı toplum için olmazsa olmazdır. Bu ilkelere uygunluk da akıl sağlığı yerinde, aklını doğru şekilde kullanabilen bireylerindir. Alkol aklın, doğru düşünme ve doğru eylemlerin etkisini kısıtlamakta, sarhoşluk da kişinin kendine ve başkalarına zarar verme potansiyelini ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle bireyler toplum açısından huzursuz ve güvensiz bir ortam ortaya çıkarmaktadırlar.

Alkol, Arapçada genellikle “hamr” kelimesiyle ifade edilmektedir. Hamr kelimesinin anlamlarından olan gizlemek ve örtmek en çok kullanılan kelime anlamlarıdır. Bunun sebepleri arasında da hamr diye tabir edilen ve sarhoş edici olan içeceklerin kişilerin aklını gizlemesi, örtüp geri plana itmesi ve aklın normal sağlıklı bir şekilde işlevini yapmaya engel olmasından dolayıdır. Alkol içeriğinden dolayı aklı geri plana itip çalışma işlevine engel olduğu için temyiz gücünü de geri plana itmekte ve örtmektedir. İçkiye alışkanlık yapma özelliğinden dolayı “akar”, sarhoş etme özelliğinden dolayı “müskir”, içki içen ve bağımlılık kazanan kişilere ise “müdmîn” denilmiştir.

İslam’a ve Kur’an’ı Kerim’e konu ile alakalı bakıldığında içki ve alkolün yasaklanma ve kullanımının kesilmesi sürecinde başarıya götüren üç sebep sayılabilir. Bunlar: yasağın tedrici bir şekilde gelişmesi, yasağın dini yönden ele alınıp aktarılması ve yaşama uygulanması, yasağın yaptırımlarla da uygulanması. Kur’an’ı Kerim’de içki ve alkolün yer aldığı dört ayetin olduğu görülmektedir. Bu ayetlerden ikisine bakıldığında kumar ile beraber içkiye yer verilmiş ve kesin olarak haram olduğundan bahsedilmiş, diğer ayetlerde ise tedricen yasaklanmıştır. Örneğin bu yasaklama namaza yaklaşmayın şeklinde daha sonra da kesin olarak şeytan işi birer pisliktir denilerek yasaklandığı belirtilmiştir. Bunun tedricen indirilmesindeki en büyük sebep insanların yaşantılarından kolay kolay vazgeçememeleri ve hayatlarına uygularken zorluk çekmemeleri adınadır. Netice de Kur’an’ı Kerim’de 23 yılda indirilmiş ve bu süre boyunca azar azar hayatlarına yansıtılmaları istenmiştir. Ancak içki ile ilgili bu dört ayetin peş peşe indirilmesine sebep olarak Hz. Ömer ve beraberinde birçok sahabenin içki ve kumar hükümlerinin açıklanmasını istemeleri ve bu konuda ısrarcı olmaları gösterilmektedir. Bazı fıkıhçılar ise içkinin haram olabilme sebebi olarak kullanımını ancak sarhoş edici miktarda olmasına bağlamışlardır. Ancak bu doğru değildir. Bu

konuda “çoğu haram olan şeyin azı da haramdır”¹¹¹ şeklinde hadisleri mevcuttur. Kur’an’ı Kerim’de içki ile alakalı ayetler “Bakara suresi 2/219, Nisa suresi 4/43, Maide suresi 5/90-91” ayetleridir.

Bakara suresinde: “Sana içkiyi ve kumarı soruyorlar. De ki: bu ikisinde insanlar için büyük zarar ve bazı faydaları vardır; zararları faydalarından büyüktür...” şeklinde geçmektedir. Bu ayette içki ve kumarın zararlarının yanında bazı faydalarının da olduğundan bahsedilmiştir. Ancak zararlarının çok faydalarının ise az olduğu belirtilmiştir. İçkinin zararlarına bakıldığında: bağımlılık yapan bir madde olması, sağlığa zararlı oluşu, aklı ve düşünme yetisini örtmesi devre dışı bırakması, aklı örtmesi sebebiyle insanın fiillerini kontrol edememesi, toplumda suç oranlarının artmasına sebep olmasına sebep olmaktadır. Sarhoş olan bir kişinin toplumdan dışlanması, alkol alımından sonra etkisi vücuttan atılınca kadar kişinin bilinçli hareket edememesi ve zamanının boşuna harcamış olması, toplumsal huzursuzluk kavga ortaya çıkarması, aile içi sıkıntılara ve şiddete sebebiyet vermesi, evliliklerin bitmesine ve ailenin dağılmasına sebep olması gibi birçok sonuç sayılabilir. Bunun yanında faydaları ise yok denecek kadar az olmakla beraber faydaları arasında da ekonomik hareketliliğe sebep olması, kişiye belli bir süre zevk vermesi ve mutlu etmesi gösterilebilir.

Nisa suresinde: “Ey iman edenler! Siz sarhoş iken ne söylediğinizi bilinceye kadar, yolcu olan müstesna olmak üzere, cünüp iken de gusül edinceye kadar da namaza yaklaşmayın...” ayetinde dikkat çekilen nokta insanların sarhoş olduklarında o halleri geçene kadar namaza yaklaşmamalarıdır. Ayet Müslümanların bir eğlencede içki kullanmaları ve sarhoş olmaları namaz vakti gelince namaza durmaları ancak imamın sarhoşluğun verdiği etki ile Kâfirun suresini manasını değiştirecek şekilde yanlış okuması sonucu nazil olmuştur.¹¹² İnsanın burada sarhoş olduğunda ne söylediğini bilmediği de vurgulanmıştır. Ayette Müslümanların sarhoş olduklarında namaza yaklaşmamaları söylenmiş ancak haram olduğu belirtilmemiştir. Müslümanlar ise bu ayetten sonra özellikle yatsı ve sabah namazından sonra içki içmeye devam etmişlerdir. Çünkü bu vakitlerden sonra içkinin tesirinin geçmesine kadar olan süre göz önünde bulundurularak diğer namaz vaktine kadar etkisinin geçmesi hedeflenmiştir.

¹¹¹ Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 5; Tirmizî “Eşribe”, 3.

¹¹² Karaman vd., 69.

Maide suresi 90-91. ayetlerde ise: “... *İçki, kumar, dikili taşlar, fal okları şeytan işi birer pisliklerdir. Bunlardan sakının ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan içki ve kumar yoluyla aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah’ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?*” şeklinde yer almaktadır. Bu ayette içkinin artık yasaklandığı kesin olarak belirlenmiştir. Ayette içkinin yasak olmasının sebeplerine de yer verilmiştir. Şeytanın içki yoluyla insanların arasına kin ve nefret soktuğu, ahlaki olarak insanları çirkin eylemler yapmaya meyilli hale getirdiği ve Müslümanların da bunlardan uzak durması vurgulanmıştır. İnsanları doğru yoldan uzaklaştırdığı, Allah’ı anmaktan alıkoymağı da belirtilmiştir. Ayette bu zararların yanı sıra bunların da şeytan işi pislikler olarak nitelemiş ve artık vazgeçtiniz değil mi diye uyarıda bulunmuştur.

Görüldüğü üzere içkinin yasaklanması ve haram olduğunun belirtilmesi adım adım gerçekleştirilmiştir. İnsanlar eğitiminde de tadrîcîliğin önemi burada bir kez daha gözler önüne serilmiştir. Alışkanlıkların bırakılmasının kolay olmayacağı göz önünde bulundurularak onlardan bu durum zamanla ve yavaş yavaş istenmiştir. Bu da içkinin bırakılmasını kolaylaştırmıştır. Eğer ayet birden inmiş olsaydı insanların alışkın oldukları bu durumu birden bırakmaları da elbette zor olacaktı. Hz. Aişe’nin bu konudaki sözleri konuyu özetler mahiyettedir. O: “Kur’ân’dan ilk nazil olan, içinde cennet ve ateş zikrolunan Mufasssal’dan bir suredir. Nihayet insanlar İslâm’a döndükleri zaman, helâl ve haram nazil oldu. Şayet ilk evvel "Şarap içmeyin " yasağı inseydi, insanlar elbette: Biz ebeden şarabı bırakmayız, derlerdi. Ve şayet yine ilk evvel "Zina etmeyin" yasağı inmiş olsaydı, insanlar muhakkak: Biz zinayı ebeden bırakmayız, diyeceklerdi...”¹¹³ Demek ki insanlara yaşamakta oldukları alışkanlıklarını birden emretmek onlara zor geleceğinden, onları bu kötü fiilden yavaş yavaş uzaklaştırılıp daha sonra da tamamen bırakmaları emredilmiştir.

1.2.5.4. Alkolün Akla ve Aklın Korunması İlkesine Etkisi

Kur’an’ı Kerim’in yirmi üç yılda tedrici olarak indirilmesinin yanında Hz. Peygamberin de muhatap olduğu toplumda inançları, yaşadıkları, içlerine yerleşmiş olan uygulama ve davranışları birden reddetmelerini istememiştir. Hz. Peygamber yerleşmiş olan uygulamalardan bazılarını tamamen reddederken bazılarını da tedrici bir modelle

¹¹³ Buhârî, “Fezailü’l-Kur’an”, 6.

kaldırmıştır. Hz. Peygamber insanlara ilk önce içkiyi bırakın onu bir daha içmeyin diye buyursaydı muhtemelen insanların çoğu da biz onu bırakamayız diye cevap verirlerdi. Hz. Peygamber de bir uygulamanın yerine diğerini koyarken bu anlayışla tedricen yapmaya özen göstermiştir.

İçki, alkol kullanan bir kimseden artık aklını koruması ve dinin emir ve yasaklarını da yerine getirmesi beklenemez. Aklını kullanamayan kişide artık sevap-günah, helal-haram, doğru-yanlış, iyi-kötü ayrımı ortadan kalkmaktadır. Böyle bir durumda olan kişinin yaptığı çirkin davranışlar, darp, şiddet, cinayet, trafik kazaları, psikolojik bunalımlar, sosyal hayattan dışlanma gibi birçok sonucu da beraberinde getirmektedir.

Alkol, uyuşturucu gibi maddeler aklın sağlıklı bir şekilde işlemesine engel olur. Beyin ve sinir sistemini olumsuz yönde etkileyerek bireyi de bu yönde iradesiz kılmaktadır. Bu zararlı maddeler insanı bağımlı hale getirmekle beraber bağımlılıkta insanın kaygı ve stresini artırır. Bu maddeleri kullanan kişiler hem kendilerine hem de topluma zarar vermektedirler. Bu da kişiye bireysel zararın yanında toplumsal zarara, huzursuzluğa ve güvensiz bir ortama davetiye çıkarmaktadır. Alkol kullanmanın zararları arasında trafik kazalarına sebep olması, aile ilişkilerini bozması ve ilişkilere zarar vermesi, aile içinde ciddi huzursuzluklara ve şiddete neden olması, toplumsal suç oranlarını artırması, huzursuz ve güvensiz bir ortamda yaşam sunması da sayılabilir. Alkol beyin fonksiyonlarını olumsuz etkilemekte kısa dönemde düşünme, karar verme ve hareket etme yetilerinde bozulmaya bağlı ölümle dahi sonuçlanabilecek kazalara yol açabilmektedir. Uzun vadede ise beyin hücrelerinin ölümü sonucu bunamaya yol açmaktadır.

1.2.5.5. Alkolün Aklın Korunması İlkesi Kapsamında Hadislerde Yasaklanması

Hz. Peygamber alkolü bütün kötülüklerin anası olarak nitelemiş ve onu yasaklamıştır. Yine alkolü “ümmül habais ve miftahu küllü şer” temel kaynak verilsin¹¹⁴ olarak nitelemesi, “içki bütün kötülüklerin anasıdır”¹¹⁵ şeklindeki sözü insan yaşamında alkolün ne kadar zararlı bir madde olduğunu ve yaşanabilecek her türlü kötülüğe davetiye çıkardığını göstermektedir. Yine miftahu küllü şer olarak

¹¹⁴ İbrahim Canan, *Kütüb'ü-Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1989, VIII, 160.

¹¹⁵ Nesâî, “Eşribe”, 44.

isimlendirdiği içki tüm şerhlerin anahtarı olarak nitelenmektedir. Tüm kötülüklerin ve şerhlerin başlıca kaynağı ve anahtarı olma sebebi ise görüldüğü üzere elbette akli devre dışı bırakması ve örtmesidir. Alkolün yasaklanma sürecinde onun sarhoşluk verici özelliği göz önünde bulundurulmuştur. Sarhoşluk kişinin bazı organlarının belirli bir süre işlevlerini tam anlamıyla yapamaması anlamına gelmektedir. Burada da en önemli nokta elbette ki aklın kullanımını etkilemesidir.

Hiz. Peygamber “*sarhoşluk veren her içki haramdır*”¹¹⁶ diyerek sarhoşluk kavramına denk gelen ve sarhoş eden her şeyin de bu şekilde kullanımını yasaklamıştır. İçkinin bağımlılık yaptığı¹¹⁷ da yine Hiz. Peygamber tarafından dile getirilmiştir. Bağımlılık başladıktan sonra bırakamama, vücudun onu isteme hali olarak adlandırılmaktadır.

İçki haddi ile ilgili istişarede bulunan Hiz. Ömer’e, Hiz. Ali görüşünü şöyle dile getirmektedir: “Ona seksen kırbaç vurma görüşündeyiz. Çünkü bu adam içince sarhoş olur, sarhoş olunca da saçmalamaya başlar, saçmalayınca ise iftira eder.”¹¹⁸ Burada değinilen nokta içki içen bir kimsenin sarhoş olduğunda bazı akli yetilerini kaybedip saçmalayacağı, doğru düşünemeyeceği, doğru davranamayacağı ve böylece iftira başta olmak üzere suça meyilli hale gelip suç işleme potansiyelinin artacağı belirtilmiştir. Çünkü insan akli sayesinde doğru düşünüp karar verebilir. Aklın devre dışı kaldığı noktada doğru düşünüp doğru davranması beklenemez. Bu da bireysel veya toplumsal huzursuzluğa sebep olmaktadır.

Kişinin sarhoş iken birine zarar verebileceği hatta birini öldürebileceği¹¹⁹ de belirtilmiş ve Muaviye tarafından o kişiye de kısas uygulanması gerektiği bildirilmiştir. Sarhoşluk kavramı bilinçsiz davranışlar silsilesi olduğu için suç işleme oranlarını arttırmaktadır. Yine bir hadiste kişinin sarhoşken ne dediğini bilemediğine¹²⁰ bunun da bir süre devam ettiği vurgulanmıştır. Sarhoşluğun kısa süreli geçici bir durum olmadığı, bu durumda kişinin ne dediğini ne yaptığını bilemediği için namaza yaklaşılmaması gerektiği Kur’an’ı Kerim’de de vurgulanmıştır.¹²¹ Çünkü insan ne

¹¹⁶ Buhârî, “Eşribe”, 4; Buhârî, “Vudu”, 71; Müslim, “Eşribe”, 67-68; Mâlik b. Enes, Ebû Abdillâh, *el-Muvatta*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Dâru İhyai’t-Türâsil-Arabî, Beyrût 1985, “Eşribe”, 9.

¹¹⁷ İmam Mâlik, “Sıfatu’n-Nebiyy”, 36.

¹¹⁸ İmam Mâlik, “Eşribe”, 2.

¹¹⁹ İmam Mâlik, “Ukul”, 15.

¹²⁰ Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 3671.

¹²¹ Nisâ: 4/43

dediğini ve ne yaptığını bilemezse ibadetlerini de Allah'ın emrettiği şekilde yapacağını garantisi yoktur.

H. Peygamberin: “*Şu üç kimseden sorumluluk kaldırılmıştır: Ergenlik çağına gelinceye dek çocuklardan, uyanıncaya kadar uyuyandan, akli dengesi yerinde olmayandan.*”¹²² hadisi şerifinde de aklın önemine vurgu yapılmıştır. Akli dengesi yerinde olmayan bir kişinin Allah tarafından sorumlu tutulmadığı bildirilmiştir.

Aklın korunması ilkesi kapsamında yer alan hadislerin bir kısmı da caydırıcılık kapsamında yer alan hadislerdir. Bu hadislerde içki içene ceza verilmesi, onun dinen ibadetlere yaklaşamaması, Allah'ın bu kişileri lanetlediğinin bildirilmesi caydırıcılık bakımından önemlidir. H. Peygamber'in içkiyi ve içki ile birlikte on kişiyi lanetlemiş olması da konunun ciddiyeti bağlamında zikredilmesi gereken önemli bir husustur. Bu kapsamda lanetlenen kişiler: “*İçkiyi satan, satın alan, kendisi için içki satın alınan, onu sıkı, kendisi için sıkılan, içkiyi sunan, içen, taşıyan, kendisi için içki taşınan ve içkiden elde edilen kazancı tüketendir*”.¹²³ İçkinin içilmesine ve satılmasına vesile olanın dahi H. Peygamber tarafından lanetlendiği görülmektedir. Bu da demektir ki sadece içmek veya sarhoş olmak bir suç değil, içki içilmesine, alınıp satılmasına en küçük bir müdahalesi dahi ve katkısı bulunan dahi lanetlenmiştir.

Belli bir dine mensup olan kişilerin o dinin amaçları doğrultusunda emir ve yasaklarına uymaya çalıştıkları görülmektedir. Alkol kullanımında da dinimizin emir ve yasaklarını bilip onlara uymaya çalışan insanlar arasında daha az sayıda görüldüğü bilinmektedir. Bu da kişilerin, dini bilgileri ne derece bilip ne derece bağlı olduklarını ve ona göre uyum sağladıkları görülmektedir. H. Peygamberin bu yönde alkol ve içki tüketiminin, tek bir yudumunun dahi haram olduğuna dair birçok hadisi bulunmaktadır.¹²⁴ Sebep olarak bağımlılık yapan ve kişilerin başta akıl olmak üzere birçok noktada olumsuz olarak etki eden bu maddenin kullanılmamasıdır. Alkolün yasaklanmasının nedeni, sarhoşluk vermesi sebebiyle insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özelliği olan aklının kullanımını kısıtlaması ve iradesini bir süreliğine devre dışı bırakan bu maddenin kişiye bedensel ve ruhsal, toplumsal olarak da huzursuzluk başta olmak üzere olumsuz etkileri sebebiyledir.

¹²² İbn Mâce, “Talak”, 15.

¹²³ Tirmizî, “Buyû”, 59; Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 2; İbn Mâce, “Eşribe”, 6.

¹²⁴ Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 6; Tirmizî, “Eşribe”, 2-3

İKİNCİ BÖLÜM

İÇKİNİN ZARARLARI ve YANSIMALARI

İnanç hem bireyi hem de toplumu etkiler. İnanan toplumlarda hem suç oranları azalır hem de güzel davranışlar yaygınlaşır. Çünkü iman eden kişi yaptığı her davranışın zerre miktarı dahi olsa bir karşılığı olduğunu bilir. Kötülük, kötü davranışlar ve kötü alışkanlıklar da bireye ve topluma zarar verir. Bu sebeple dinimiz kötü olan ve kötü olabilme şüphesi taşıyan şeylerin kullanımını haram kılmıştır.

Dinimiz insana faydalı ve temiz olan şeylerin kullanılmasını mübah kılmış insana dünyevi ve uhrevi yönde zarar veren ve zararı dokunabilecek şeylerin kullanımını da yasaklamıştır. Allah hiçbir şeyi sebepsiz yere haram kılmamış ve yasakladığı şeylerin de hepsini bir sebebe binaen yasak kılmıştır.

Yasaklama sürecinin aşamalı oluşu ve sahabenin de bu yasağa itina ile uyum sağlaması Müslümanların da içki kullanımına artık sıcak bakmamaları ve uzak oluşları sürecin olumlu olarak işleyişine büyük bir örnektir. Şöyle ki, Hz. Ömer içkinin yasaklandığını bildiren ayetleri işitince, “Biz sözümüzden geri dönmek üzere vazgeçtik ya Rabbi!” demiştir.¹²⁵ Ayrıca içkinin kötülüğünü ve dinin haram kılışını da beyan etmek amacıyla “Parmağımı içkinin içine sokmuş olsam, soktuğum parmağı keser atardım.” demiştir. Yine Hz. Ali de içkinin ne denli kötü bir alışkanlık olduğunu göstermek amacıyla “içkinin bir damlasının dahi düştüğü deniz kuruyup ta üzerinde otlar bitse yine de hayvanlarımı orada otlatmazdım.”¹²⁶ demiştir. İşte Hz. Ömer ve Hz. Ali’nin bu tavırları Allah’ın emir ve yasaklarına karşı nasıl bir tutum sergilediklerini ve Allah’a nasıl bir teslimiyet gösterdiklerini de gözler önüne sermiştir.

İslam dini, kişinin hak ve sorumluluklara layık görülmesini, verilen görev ve sorumlulukları üstlenebilmesi adına akıl sağlığının yerinde olması şartına bağlamıştır. Bu hak ve sorumlulukları üstlenme sadece akıl sahibi insana mahsustur. Kişinin fiillerini işleyebilmesi ve sonucunda sorumluluk alabilmesi adına akıllı, akıl sağlığı yerinde olması ve aklını koruması emredilmiştir. İçkinin de kullanımı itibarıyla insan vücudunda en çok etkilediği organ beyindir. Kullanım sonucu etkileri arasında en göze

¹²⁵ Tunalı, 84.

¹²⁶ Yakup Özübek, “Elmalılı’nın Hak Dini Kur’an Dili Tefsirinde Takvâ Kavramı”, *İdrak Dini Araştırmalar Dergisi*, Ankara 2022, II, 183.

çarpan ve zararı dokunan nokta aklı örten veya devre dışı bırakan bir yapıya sahip olduğu için her konuda mükellef olan irade sahibi insanın sorumluluğunu gerektiren bir hususudur.

İçki, kişinin öncelikle direkt vücudundan geçerken temas ettiği organlarına büyük hasar verir. Ağız yoluyla alındığı için ağızda ve boğazında kanser, yemek borusunda enfeksiyon veya kanser, ülser gastrit gibi çeşitli mide problemlerine sebebiyet verebilmektedir. Yine görme yetisinde zayıflamaya sebebiyet vermekte, işitme sisteminin de sağlıklı işlemesine engel olmakta ve düzgün konuşmaya engel olmaktadır. İçkiyi kullanan bir kişinin görme yetisinin zayıflayarak bulanık gördüğü, cisimleri doğru ve net bir şekilde göremediği, alkolün etkisiyle içki miktarı arttıkça sesleri daha zor işitmeye başladığı, vücut kaslarının işlevini azalttığı için dengeli bir şekilde değil de yalpalayarak yürüdüğü dolayısıyla da yaralanmalara, iş kazalarına ve trafik kazalarına sebebiyet verdiği bilinen bir gerçektir. Sinir sistemini ayrıca ciddi şekilde tahrip etmekte ve her içki kullanımı sonucu yaklaşık 1000-2000 civarında beyindeki sinir hücresinin ölümüne yol açtığı hesaplanmaktadır.¹²⁷ Böyle olumsuz etkilerini vücudunda hisseden bir kişi, sağlıklı bir birey olamaz, aklını düzgün kullanmaz, hisleri kaybolmuş, karşılıklı insani ilişkilerde başarılı değildir. Bunlardan daha da kötüsü ve daha fazla alınan içki kişinin solunum güçlüğü çekmesine sebep olmakta, kalp durmasına ve solunum felci geçirip ölümüne dahi sebep olabilmektedir.¹²⁸

İçki sadece kişinin kendi bedenine zarar vermemekte bunun yanında nesline, ailesine, çevresine ve toplumuna da manevi zararları dokunmaktadır. İçki bağımlısı bir babanın çocuklarında zekâ geriliği görülme oranı bağımlı olmayan ve içki kullanmayan babanın çocuklarına oranla daha yüksektir. Anne, hamileliği boyunca içki kullanırsa bebeğe geçer ve bebeğin sağlığında ciddi problemlere yol açar. Anne karnında iken alkole maruz kalan çocukların yetişkinlik dönemlerinde daha hırçın, yasalara karşı gelmeye meyilli, uygunsuz tavırları olan, depresif ve intihara eğilimli birey oldukları ortaya konmuştur.¹²⁹

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2004 yılında yayınladığı Türkiye raporuna göre; "1997-1998 yılında içki kullanmayanların oranı erkeklerde %81,9 kadınlarda ise %99,5'tir.

¹²⁷ Özyazıcı, 23.

¹²⁸ Özyazıcı, 21.

¹²⁹ Erdim, 197.

2000-2001 yıllarında ise erkeklerde %77,5 kadınlarda %82,5 olarak tespit edilmiş bu oran 2003 yılında ise erkeklerde %65,9 kadınlarda %92,4 olarak açıklanmıştır.”¹³⁰ Genel olarak halkın refah seviyesi arttıkça alkol kullanımı da artmaktadır. Alkol kullanımı da arttıkça bireyde ve toplumda oluşan maddi, manevi sorunlar da artmaktadır.

Bu maddeleri kullanan gençlerin ailedeki ve okuldaki ilişkilerinin bozulduğu bu durumdan dolayı da başarısız oldukları, riskli davranışlara olan eğilimlerinin arttığı gözlemlenmiştir. Daha fazla şiddete eğilimleri gözlenmiş veya kendilerinin şiddet gösterdikleri ya da şiddete maruz kaldıkları tespit edilmiştir. “Türkiye’de bulunan ceza infaz kurumlarındaki gençlerin burada olma sebepleri arasında %4,1 oranında alkollü içki kullanımı olduğu belirtilmiştir. Yapılan bir başka çalışmada ise alkollü içki kullananların bu maddeyi aldıktan sonra suç işlemede, suçluların %54’ünün bir kişiyi öldürdüğünü, Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’ne giden hastaların da %19,5’inde alkol ya da diğer maddelerin kullanımı ve kullanım bozukluğu olduğu tespit edilmiştir.”¹³¹

İçki içmenin cezası İslam alimlerinin ittifakına göre kırbaştır. Ancak kırbacın sayısı ve uygulama şeklinde alimler ihtilafa düşmüşlerdir. Ancak alimlerin çoğunluğuna göre cezası 80 kırbaştır.¹³²

İslam alimleri “*Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın.*”¹³³ ve “*Kendinizi öldürmeyin*”¹³⁴ mealindeki ayetlerden yola çıkarak insana zarar verebilecek şeylerin haram olduğu kanaatine varmışlardır. İslam dini, zararının faydasından çok olan şeylerin de kullanımına yönelik tedbirli davranmış ve içkinin de zararının daha fazla olduğu kanaatiyle kullanımını haram kılmıştır.

2.1. İÇKİNİN HARAMLIĞI KONUSUNDAKİ HADİSLER

Haram, Allah’ın mükellef kıldığı insana kesin ve bağlayıcı bir tarzda yapmalarını istemediği ve yapılmasını yasakladığı fiillere denmektedir.¹³⁵ İslam hukukçuları ve

¹³⁰ Yargıç, 95.

¹³¹ Yargıç, 96.

¹³² Taştanova, 42.

¹³³ Bakara: 2/195

¹³⁴ Nisâ: 4/29

¹³⁵ Koca, Ferhat, mad. “Haram”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, XVI, 100.

İslam alimleri bir şeyin yasak olma sebebine yer verirken onu, Zarurat-ı Hamse'ye açık olarak zarar veren şey olarak açıklamışlardır.¹³⁶ Kur'an'ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerde içkinin haram olduğuna dair apaçık bir ifadeye yer verilmiş ve sert bir üslupla yasaklanmıştır.

İçkinin faydaları ve zararları konusunda bir karşılaştırma yapılmış ve bunun sonucunda dinimiz içkiyi haram kılma yoluna gitmiştir. İçkinin faydalarının (ticaret yapma, hammaddenin değerlendirilmesi vb.) çok az ve sınırlı olması, ondan kaynaklanacak faydalarının başka yollarla da temininin mümkün olması, zararlarının ise çok sayıda olması, psikolojik, toplumsal açıdan geri döndürülemez yıkıcı etkilere sebebiyet vermesi açısından haram kılınmıştır. Haram kılınmaya bir diğer sebep ise içkinin sarhoşluk verme özelliğidir.¹³⁷ Bu özellik kişinin bazı organlarının işlevini kısıtlaması veya durdurması açısından ele alınmış ve haram kılınmıştır. Kişiye hem sağlık problemleri yaratması hem de Allah'ın insana vermiş olduğu aklın kullanımını kısıtlaması, durdurması açısından kullanımı yasaklanmıştır.

Bu haram kılınmanın neden ve nasıl olduğu İslam dininin temel iki kaynağı olan Kur'an'ı Kerim ve Hadislerde yer almaktadır. Kur'an-ı Kerim'de içkinin haram kılınmasına yer verilirken zamana yayılarak aşamalı bir şekilde insanların kullanımını yasaklamıştır. Bu bakımdan insanı yaratan Yüce Allah, onun tüm ihtiyaç ve gereksinimlerini bildiği için onu zora sokacak bir durumu ortaya çıkarmamış, içkiyi fitratına ve yaratılışına uygun olarak tedrici bir metot ile yasaklamıştır. Eğer böyle bir yöntem kullanılmamış olsaydı, içkiye alışkın olan ve bağımlılık derecesinde kullanan kişiler hem yasağı kolay kolay kabul edip hayatlarına uygulayamazlar hem de İslamiyet'i kabulde zorlanabilirlerdi.

İçki ve yasak olması noktasında birçok hadis-i şerif bulunmaktadır. İçkinin yasaklanmasını bildiren hadislerde yasağın ciddiyetini gösterir rivayetler ve bütün kötülüklerin başlangıç sebebi olarak nitelenen hadisler mevcuttur. Kim içki kullanıp da bu rivayet ve hadislerle zıt düşerse başka kötülöklere ve yanlışlara da cesaret etmiş ve başlangıç yapmış olmaktadır. Yine bu hadislerde içkinin haram olmasına yer verilirken haram olma sebebi, haram olma miktarı, günahlara sebebiyet vermesi gibi konulara yer vermiştir.

¹³⁶ Koca, 101.

¹³⁷ Ebû Dâvûd, "Eşribe", 6; Tirmizî, "Eşribe", 3.

“Çoğu sarhoş edenin azı da haramdır”¹³⁸ hadisiyle içkinin az ya çok miktarda kullanımına bakılmadan haram kılındığı belirtilmiştir.

“... hamr akli örten şeydir”¹³⁹ hadisiyle içkinin kullanımı sonrası aklın işlevine engel olma özelliği belirtilmiştir.

“Sarhoş eden her şey hamr’dır...”¹⁴⁰ hadisi ile de sarhoş eden her şeyin içki kapsamında değerlendirildiği ve dolayısıyla da bunların haram kılındığı belirtilmiştir. “...Sarhoş eden her şey haramdır”¹⁴¹ hadisi Hz. Peygamberin “cevâmiu’l-kelim” olarak bahsedilen sözlerindendir.

Yine Hz. Peygamberin: “... İçki deva değildir; bilakis marazdır”¹⁴² şeklindeki hadisinde içkinin insan vücuduna sağlık değil hastalık getirdiği belirtilmiştir.

“Üzümden, buğdaydan, baldan, hurmadan, arpadan hamr yapılır. Ben size bütün sarhoş edicilerden yasaklıyorum”¹⁴³ hadisi de içkinin neyden ya da nasıl yapıldığına bakılmaksızın tüm çeşit ve türlerinin yasaklanmış olduğudur.

Hz. Peygambere içeceklerden sorulduğunda onun cevabı; “...Sarhoş edicilerin hepsinden az da olsa çok ta olsa kaçının”¹⁴⁴ cevabını vermiştir.

Hz. Peygamber: “Cenabı Allah içki, ölmüş hayvan, domuz ve putun alım-satımını yasakladı”¹⁴⁵ buyurmuştur. Bu hadis-i şerifte içki kullanımı dışında onun alışveriş maksadıyla kullanımını bile Allah’ın haram kıldığını Hz. Peygamber haber vermiştir.

İçkinin sadece içilmesi değil içki ile alakalı olan her şeyin de yasak olması hususunda Hz. Peygamber “Allah, içkiyi haram kılmıştır. Öyleyse bu ayet kendisine ulaşan herkes, yanında içki olduğu halde onu ne satsın ne satın alsın ne de ondan faydalansın”¹⁴⁶ buyurmuştur. Hz. Peygamberin bu hadisi ve emrinden sonra halk, içki

¹³⁸ Tirmizî, “Eşribe”, 2-3; Nesâî, “Eşribe”, 48; Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 5-6.

¹³⁹ Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 1.

¹⁴⁰ Tirmizî, “Eşribe”, 2; Müslim, “Eşribe”, 72-73-74-75.

¹⁴¹ Buhârî, “Eşribe”, 4; Buhârî, “Vüdü”, 71; Müslim, “Eşribe”, 67-68; İmam Mâlik, “Eşribe”, 9 (2-845); Tirmizî, “Eşribe”, 2-3; Nesâî, “Eşribe”, 23; İbn Mâce, “Sünen”, 3401.

¹⁴² Müslim, “Eşribe”, 12.

¹⁴³ Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 4; Tirmizî, “Eşribe”, 8.

¹⁴⁴ Nesâî, “Eşribe”, 24-48.

¹⁴⁵ Buhârî, “Büyü”, 112; Buhârî, “Meğazi”, 50; Ebû Dâvûd, “Büyü”, 66; Tirmizî, “Büyü”, 61; Nesâî, “Büyü”, 93; İbn Mâce, “Ticaret”, 11; Müslim, “Müsakat”, 71.

¹⁴⁶ Müslim, “Musakat”, 67.

adına evinde ne varsa Medine sokaklarına dökmüşlerdir.¹⁴⁷ İçkinin haram kılınması sonrasında yine sahabelerin ellerinde bulunan içkileri artık kullanmayıp onları döktükleri de hadisi şeriflerde mevcuttur.¹⁴⁸

İslam hukukçularının çoğunluğuna göre; “bu çoğunluk Hicaz Ekolü hukukçuları olarak ifade edilmektedir ve içkinin haram olmasını bazı sebeplere bağlamışlardır. Bu sebepleri şu şekilde zikretmişlerdir. İçkinin haram olduğunu inkâr etmek küfür olarak değerlendirilir. İçki ile alakalı olan durumlar da (alım, satımı, ticareti vb.) haramdır. İçki İslam’da necis olan durumlar gibi (kan, irin, idrar, ölü hayvan eti vb.) pis olarak kabul edilmiştir.¹⁴⁹ İçkiden küçük bir miktar dahi içen kişi de cezayı hak etmektedir. Başkasına ait olan içkiyi devirmek, telef etmek gibi durumlarda telef eden kişiye sorumluluk gerekmez.”¹⁵⁰ Miktarı ve cinsine bakılmaksızın her türünün kullanımı haram kılınmıştır.¹⁵¹ Râzi’ye göre Allah içkiyi, halk arasında düşmanlık kin ve nefrete sebebiyet verdiği, Allah’ı anmayı ve namazı engellediği için haram kılmıştır.¹⁵²

Hadislerde yer alan hamr, örtme veya örten anlamına gelen kökten türemiş bir isimdir. Anlamı ise akli örten şey yani sarhoşluk veren maddedir. Çoğu Kûfeli âlim içkinin sadece üzümde elde edileceğini ve bunun dışındaki maddelerden elde edilenlere hamr denilemeyeceği görüşündedir.¹⁵³

Hiz. Peygamber içkinin yasaklandığı hadislerinde, içkinin ismine binaen yasaklanmasından ziyade onun sarhoş edici etkisi üzerinde durmuştur. İçkinin haram olması onun insan üzerinde bırakacağı tesirinin yanı sıra bu maddenin kendi tabiatında onun pis olmasından (sarhoş edici etkisinden) da kaynaklanmaktadır.¹⁵⁴ Yani içkinin haram oluşu yapıldığı maddeye bağlı olmaksızın, hangi maddeden yapılırsa yapılsın onun sarhoş edici özelliğine bağlanmıştır.

¹⁴⁷ Bedreddin Ayni, *Umdetu’l-kârî şerhi sahihi’l-Buhârî*, thk. Abdullah Mahmûd Muhammed Ömer, Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Lübnan 2009, XXI, 250.

¹⁴⁸ Müslim, “Eşribe”, 3-10.

¹⁴⁹ Bakara: 2/173; Mâide: 5/3.

¹⁵⁰ Nurdeen Deuraseh, “İslam Hukuku Alkollü İçkinin Tedavi Amaçlı Kullanılmasına Müsaade Etmiş Midir”, çev. Abdullah Çolak, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, (4), 2008, 194.

¹⁵¹ Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 5; Müslim, “Eşribe”, 73; Tirmizî, “Eşribe”, 1-2-3.

¹⁵² Fahrüddin er-Râzî, *Mefâtihu’l-gayb*, Daru’l-Fikr, Dımaşk 1981, XII, 88-89.

¹⁵³ İbn Manzûr, 1259.

¹⁵⁴ Canan, 125.

2.2. BİREYSEL VE PSİKOLOJİK ZARARLAR

Psikoloji, onu etkileyen faktörlerin fazla ve çeşitli olması sebebiyle farklı boyutları olan bir olgudur. Psikolojiyi etkileyen faktörlerin başında ise din gelir. Din genellikle kişisel doyuma ulaşmada olumlu psikolojik etkilere sahiptir. Yapılan birçok araştırmada kişilerin dini inanışları onların başarıya ulaşma ve çabalama performanslarında olumlu bir etkiye sahip olduğunu gözler önüne sermiştir. Dindarlar inanmayanlara oranla daha sağlıklı yaşar ve psikolojik açıdan daha rahattırlar.

İslam dini, kendine inanan insanların mutlu, huzurlu ve sağlıklı bir yaşam sürmeleri için gerekli ortamı sağlamıştır. Dinimizin amacı sadece beden sağlığı değil aynı zamanda doygun bir ruh sağlığına da sahip olabilmektir. İslam, insanları olumlu ve faydalı şeylere yönlendirdiği gibi, zararlı olan alışkanlık ve maddeleri de yasaklayarak müntesiplerinin hem bedensel hem de psikolojik sağlıklarını korumayı hedeflemiştir. Yapılan araştırmalarda dindarlık ve alkol kullanımı arasında ters yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Dine inanma seviyesi yüksek olanların düşük olanlara oranla daha az alkol tükettikleri belirlenmiştir.¹⁵⁵ Dinimizin de bu maddeleri yasaklaması sadece basit bir yasaklama olayından ibaret değildir. Amaç, insanların kullanımları sonucu oluşabilecek bedensel yıkımların yanında psikolojik hezeyanların, amaçsızlık, anlamsızlık, bunalım, intihar eğilimi gibi yönelimlerin de önüne geçmektir.

Alkolün bireyin vücuduna vermiş olduğu zararlar da sayılamayacak kadar çoktur. Alkol zararlı kimyasal madde olarak kabul edilir ve kimyada temel eritici madde olarak da tanınır. Alkol sindirim sistemi başta olmak üzere, dolaşım sistemi, sinir sistemi, genetik ve insan soyuna etkileri ve psikoloji üzerindeki olumsuz ve tahrip edici etkileri araştırmalar sonucu ortaya konmuştur.¹⁵⁶

Alkolün insan vücuduna birçok zarar ve tahribatları mevcuttur. “Sindirim sistemine verdiği zararlar arasında; ağızda yer alan floranın bozulması sonucu mikropların artması, diş eti iltihabı, yutak ve yemek borusu kanseri, midede gastrit, on iki parmak bağırsağının yapısının ve işlevinin bozulması safra kesesinin düzensiz çalışması, bağırsaklarda oluşan şiddetli gaz, karaciğerin işlevinin bozulması ve alkol sirozu sayılabilir. Dolaşım sistemine vereceği etkiler arasında; karaciğer ve kalbin

¹⁵⁵ Karaca, 120.

¹⁵⁶ Nurgül Özpoyraz, Lut Taman, Abdulkadir Şentürk, *Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları*, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ocak 1998, 62.

fonksiyonlarının yavaşlaması, kalpte yağlanma, damar sertleşmesi, yüksek tansiyon problemleri, böbreklerin tahribi ve beyaz kan hücrelerinin işleyişini bozma gibi birçok olumsuz etkisi sayılabilmektedir. Sinir sistemine; hücre duvarını aşır sinirlerin tahribi, alkol cinneti, polinefrit gibi bilinen birçok hastalığın dışında da telafisi güç veya da telafisi olmayan sonuçlara sebep olmaktadır. Hafıza kaybı, vücudun çeşitli bölgelerinde özellikle de el ve ayaklarda titreme de oluşan bu tahribatı haber vermektedir. Genetik ve insan soyuna etkileri arasında; insanda bulunan cins hücrelerine yağ eritici etkisi sonucu ulaşarak tedavisi güç kalıtsal hastalıklara sebep olmaktadır. Bu kalıtsal hastalıklar sakatlıklara, zeka geriliğine, kas yetersizliğine, ruh hastalıklarına sebep olmaktadır. Alkolik annelerin yumurta hücrelerini daha çok tahrip ettiği araştırmalar sonucu ortaya koyulurken bu annelerin çocuklarında annede bulunan ve ırsi denilen kalıtsal hastalıkların çoğu gözlemlenmektedir. Babaların da aynı şekilde alkolik olmaları da diğer ebeveynlere göre %30'dan fazla sorun ortaya çıkarmaktadır.”¹⁵⁷

Alkolün bireyin psikolojisine etkilerinde ise; alınganlık, yalnızlık, umursamaz ve rahat tavırlar, uyuşukluk ve tembellik, birlik ve beraberlik isteğinin olmaması, psikolojik bunalımlar gibi daha birçok olumsuz etki gözlemlenmektedir.

Birey açısından dünya hayatında oluşabilecek yıkım ve olumsuz etkilerinin yanında bir de ahiret hayatını olumsuz olarak etkileyecek olan birçok yıkıma da sebep olmaktadır. Habbab b. Eret radiyallahu anh'ın anlattığına göre Hz. Peygamber “*Şaraptan sakının! Şarabın ağacının diğer ağaçların üzerine çıktığı gibi içkinin günahı da diğer günahların üzerine çıkar.*”¹⁵⁸ şeklinde buyurmuştur. Hz. Peygamber günahın boyutunu diğer günahlardan daha ağır olarak ifade etmiş ve içki içmenin dini boyuttaki olumsuz ve çirkin olarak kabulünü gözler önüne sermiştir.

2.2.1. Kişinin Ahiretteki Durumu

Mümin kişi için Allah'ın emirlerini yerine getirmek ve Hz. Peygamberin sünnetine uygun yaşamak en önemli mevzudur. Bu durumda Allah'ın emirlerini yerine getirip yasaklarından da uzaklaşmalıdır. Bu dünyanın geçici olduğu ahiretin ise kalıcı bir durak olduğu bilinciyle hareket etmek temel amaçtır. Allah kişiyi zora sokacak, ona eziyet verecek şeyleri emretmemiş aksine insan sağlığına ya da psikolojik ve toplumsal

¹⁵⁷ Özyazıcı, 89-94.

¹⁵⁸ Haydar Hatipoğlu, *Sünen-i İbn Mâce Tercemesi ve Şerhi*, Kahraman Yayınları, İstanbul 2012, X, 365.

açından tahribata sebep olabilecek durumlar için insanoğlunu bazı şeylerden men etmiştir. İçki de bunlardan bir tanesidir. Allah içkiyi çeşitli sebepler neticesinde haram kılmış Hz. Peygamber de bu haram kılınmanın ardından inananlar için tedbir, uyarı ve müjdeleme açısından birçok hadis-i şerif söylemiştir. Bu hadislerden kişinin bu dünyada içki kullanımı, alım satımı vb. gibi durumların yanında ahiret hayatıyla alakalı da uyarı, müjde amaçlı hadisleri mevcuttur. Bunların dışında caydırıcı olması açısından tehdit ve şiddetli bir üslûbun olduğu hadisler de kullanılmaktadır.

Hız. Peygamberin bir hadisi şerifinde şöyle aktarılmaktadır. Ebu Hureyre'nin anlattığına göre: "Hz. Peygamber bir gün oruç tutuyordu. Ben de onun orucunu açacağı vakti bekledim ve kabaktan yapılmış bir kap içerisinde ona nebiz getirdim. Nebiz kaynayıp kabarıyordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu: *"Bunu şu duvara çal, artık bu, Allah'a ve ahiret gününe inanmayanların içkisidir."*¹⁵⁹ Hadiste bahsedilen nebizin kaynamakta olduğu ve kaynama hasıl olunca alkoleştiği ve sarhoş ettiği bu sebeple de haram kılındığı bilinmektedir. Ayrıca Hz. Peygamber buradaki içkinin haram kılınmasını ve Allah'a inanan bir kişinin bu suçu işlemekten imtina etmesi gerektiğini vurgulamıştır. İçkinin haram edilişinin ve kullanılmamasının ciddiyetinin de kavranılması amacıyla Allah'a ve ahiret gününe inanan bir kişinin bu suçu işlemeyeceğini, bu suçun inanmayanlar tarafından işlendiğini belirtmiştir. Müslüman, ahiret hayatında cennet ile ödüllendirilmek için çabalamakta iken içki, bütün günahlara sebep olması ve diğer günahların da üstünde olan bir günah olması neticesinde ahirette ebedi kalacağı hayatını da etkileyecektir.

Dinimiz içkiyi kesin olarak yasakladığı için yasak olan bu maddenin kullanımına engel olmak ve kullanan kişilerin ahiretteki akıbetleri ile alakalı olarak bazı bilgilere yer vermiştir. Yasaklanan şeylerin kullanımı sonucu kişinin göreceği azap, cehenneme sevki ve cennetten men edilmesi, imanına nasıl etki edeceği üzerine hadisleri yer almaktadır.

2.2.1.1. Cennete Girememesi

Kişinin cennetten uzak olması ve cennete giremeyeceği hususunda Hz. Peygamber *"Üç kişi vardır ki bunlar cennete giremeyeceklerdir. Bunlar: Anne*

¹⁵⁹ Ebû Dâvûd, Eşribe, 12; Nesâî, Eşribe, 25.

babasının hukukuna riayet etmeyen kimse, içki düşkünü olan kimse, verdiği başa kakan kimse”¹⁶⁰ şeklinde buyurduğu hadisinde içki bağımlılığı ve düşkünlüğü olan kimsenin cennete giremeyeceğini vurgulamıştır. Hadiste cennete girememenin sebeplerinden biri olan içki düşkünlüğü, kişinin kullanımı bırakmasının nefesine zor geldiği ve bağımlılık yaptığından dolayı olduğu anlamını çıkarmaktadır.

İçki içerdiği maddeler ve alkol bakımından insanın kullanımına bir noktadan sonra engel olamaması ve kullanımını bırakması açısından da insanı zorlayan bir maddedir. Bağımlı olan kişi, davranışlarının kontrolünü bir noktadan sonra kaybeder. Bu da dinin emir ve yasaklarını bilinç hali ile yerine getirememesi durumunu ortaya çıkarır. İnançlı olan bir kişi için bu dünyanın geçici bir durak olduğu ve imtihan için gönderildiği bilincinde olması gerektiğinden cennete girememe onun için büyük bir caydırıcılıktır. Bu dünya geçici bir durak ahiret ise kalıcı bir mekandır. Müslümanın amacı da dünyanın geçiciliğinin bilincinde olarak kalıcı olarak kalacağı ahiret hayatı için çabalamasıdır. Bu noktada kişinin bilincini ve fiillerini sekteye uğratan, eylemlerine engel olan içkinin kullanımının da zararının farkında olması gerekir. İçki bağımlılığı kişide sorumluluğu yerine getirememenin dışında huzursuzluk, sinir, öfke, çevreye zarar verme şeklinde değişik sonuçlar ortaya çıkarır. Müslüman bireyin kendi eylemlerinin kontrolünü elinde tutabilmesi, kendisine ve başkalarına zarar vermemesi, bireysel ve toplumsal huzur açısından içkinin kullanımı yasaklanmıştır.

Hadislerde içki bağımlılığı bulunan kişilere müdminü'l-hamr da denmiştir. Bir defasında Hz. Peygamber'in "Müdminü'l-hamr sahibi olan kişi cennete giremez" sözü üzerine, Hz. Peygamberin o esnada yanında bulunan kişilerden biri müdmin kimdir? Diye sorar. Bu soru üzerine Hz. Peygamber de "*Senede bir kere dahi olsa üç kez içki kullanan kişidir.*"¹⁶¹ diyerek müdminin açıklamasını yapar. Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere içki kullanımı ve bağımlılığının derecesini gözler önüne sermek ve insanları bu kullanımdan uzaklaştırmak için Hz. Peygamber bağımlılığı tarif ederken kişinin devamlı olarak, günde birkaç kere ya da her gün veyahut da ayda bir gibi tabirler kullanmamış senede bir dahi olsa üç sene içki kullanan kişiyi bağımlı olarak nitelemiş ve bu kişinin de cennete giremeyeceğini beyan etmiştir. İçki kullanımı, o kadar men

¹⁶⁰ Nesâî, "Zekât", 69.

¹⁶¹ Canan, 170.

edilen bir durumdur ki sonuç olarak bunu kullanan kişilere ebedi kalıcı olunan ahiret hayatında cennete girememe gibi ciddi bir sonuçla karşı karşıya bırakmıştır.

2.2.1.2. Ahirette Nimet Eksikliği

Abdullah b. Ömer (r.a.) Hz. Peygamberin şöyle dediğini rivayet etmiştir: “*Kim ki dünyada şarap içerde, sonra bu günahından dünyada tövbe etmez de ölürse, o kişi ahirette cennet şarabından mahrum olur.*”¹⁶² Hadis-i şerifte, dünyada içki içtiği halde tövbe etmeyenlerin durumu ahirette takva sahibi kişilere vaad edilen cennetteki nimetlerden olan içeceklerden mahrum olacaklardır. Cennete gireceklerdir ancak cennet nimetlerinden olan bu içeceklerden, şaraplardan mahrum olacaklardır. Hz. Peygamber bu hadisi açıklarken içki ile alakalı inzal edilen ayeti¹⁶³ ve ayette yer alan hamr ifadesini açıklamaktadır. “Ebu Bekr er-Razi ise bu hadis ve hamrın haram olduğunu ifade eden ayeti açıklarken tıpkı domuz eti gibi rics (pis olan şey) olarak nitelemiş ve Allah’ı zikir ve ibadete mâni oluşundan bahsetmiştir.”¹⁶⁴ Hadiste yer alan ifadedeki tövbe etmeden ölürse ahirette şarab içemez tabiri o kişinin yapmış olduğu bu eylem sonucu cennete giremez şeklinde de yorumlanmıştır. Buna kaynak olarak ise hamrın ‘cennet ehline verilen bir nimet’¹⁶⁵ olduğu söylenmiştir. Bazı son dönem alimleri ise buradaki durumu içkiyi helal olarak ifade edip içenler olarak yorumlamışlardır. Çünkü haram olan bir şeyi helal olarak ifade etmek küfre düşmektir, küfrün sonucu da cennete girememektir ve böylece de orada bulunan nimetleri de kullanamamaktır. Haram olduğunu bilip tasdik edip yine de içenlerin durumu ise yine ihtilaflıdır. Bazı alimlere göre ahirette ebedi olarak bu nimetten mahrum kalmayacaklarını, azapları varsa onu çektikten sonra bu cennet nimetini kullanabileceklerini, bazı alimlere göre ise de hadisin genel manasına bakıldığında hamr içenlerin ebedi olarak cennette bulunan bu nimeti kullanamayacakları yönünde görüş beyan etmişlerdir. İbn Hacer’e göre ise hadiste verilen hüküm sarhoşluk olup olmadığına bakılmaksızın içki içmeyi kast etmektedir. Çünkü hadiste sarhoşluk bahsi geçmeden söylenen ceza sadece içki ifade edilirken söylenmiştir.”¹⁶⁶

¹⁶² Buhârî, “Eşribe”, 1.

¹⁶³ Mâide: 5/90.

¹⁶⁴ Fahrüddin er-Râzî, 88.

¹⁶⁵ Muhammed: 47/10.

¹⁶⁶ Canan, 133-134.

İbn Abdülber bu konu hakkında: Bazıları şarap içenler hakkında daha da ileri gidip onların bu konudaki günahları sebebiyle cennete dahi giremeyeceklerini söyleseler de bu mezhep bize göre gayri merzidir. Ancak bu görüş şöyle açıklanabilir “İçki içen ve tövbe etmeden de ölen kişiyi Allah affetmedikçe bu kişi cennete giremez.”¹⁶⁷

Resulullah (sav.) buyurdular ki: “*Her sarhoş edici hamrdır. Ve her sahoş edici haramdır. Kim dünyada hamr içer ve tevbe etmeden, onun tiryakisi olduğu halde ölürse, ahirette şarab içemez*”.¹⁶⁸ Aslında Hz. Peygamber bu tür hadislerinde Maide suresi 90. Ayette yer alan hamr kavramını ve hükmünü açıklamaktadır. Daha önce de açıkladığımız üzere içkinin kelimenin kök anlamının “örtmek” olduğunu ve aklı örten şey manasına geldiğini, bu yüzden de aklı örten ve işlevine mâni olan bu maddelerin hepsinin hamr kapsamında değerlendirildiği ve kullanımının Kur’an-ı Kerim’de haram kılındığı yönündedir. Hz. Peygamberin bu yönde açıklamaları olmasaydı eğer günümüzde kullanılan bira, rakı gibi maddelerin hükmünün ne olduğu ve haram olup olmadığı konusunda tereddütte kalacaklardı.

Hadis-i şerif bir yönüyle de değerlendirildiğinde tevbe eden kişinin bu gibi büyük günahlarına keffaret olduğu anlaşılmaktadır. Küfür dışında yer alan günahlarda ise ehl-i sünnet alimleri ihtilaf etmişlerdir. Nevevi ise “Kuvvetli olan görüşe göre de günahın affedilmesi zannidir” görüşündedirler.¹⁶⁹ Yine Nevevi’ye göre küfür ve şirk dışında kalan günahları işleyenlerin tevbe etmeden öldükleri takdirde bu kişilerin cehenneme gideceklerinin kesin olarak söylenemeyeceğini savunmuş, Allah’ın onları dilerse affedeceğini dilerse de azap edeceğini söylemiştir.¹⁷⁰ Hz. Peygamberin başka hadisi şeriflerine bakıldığında O, kişinin müslümanlığını düzgün yaptığı takdirde bütün günahlarının affedileceğini haber vermiştir.¹⁷¹

Elmalılı Hamdi Yazır’a göre ise takva sahibi olup güzel ve doğru amelleri ile imanını süsleyen kişiler Allah’ın sevgisine ve rızasına eriştiği için muhsin seviyesine çıkmaktadırlar. Bu seviyede de haram olan şeylerden hem dış görünüş itibari ile hem de işin iç yönüyle sakınmada ısrar edenler ve bunun yanı sıra da salih amellerinde sebat

¹⁶⁷ Zebidî, 312.

¹⁶⁸ Buhârî, “Eşribe”, 1; Müslim, “Eşribe”, 73; İmam Mâlik, “Eşribe”, 11; Ebû Dvud, “Eşribe”, 5; Tirmizî, “Eşribe”, 1; Nesâî, “Eşribe”, 22,46.

¹⁶⁹ Canan, 134.

¹⁷⁰ Nevevî, Muhyiddîn Yahya b. Şeref, *Sahîhu Müslim bi Şerhi’n-Nevevî*, Dâru’lKütübi’l-İlmiyye, Beyrut 2015, XI, 224.

¹⁷¹ Buhârî, “İman”, 30; Nesâî, “İman”, 10.

gösterenler geçmişte yapmış oldukları içki içme suçu ve fiili sebebiyle günahkâr olarak kabul edilemezler.¹⁷²

Yine hadis-i şerifte yer alan “kim bu dünyada hamr içer de tövbe etmeden ölürse ahirette de şarap içemez” kısmı Beydâvî’ye göre bu kişinin cennete gidemeyeceği yönündedir.¹⁷³ Çünkü hamr ehli olanlar cennet ahalisidir, ¹⁷⁴ cennette bulunanlara da lezzetli şarap ırmakları vâ’dedilmektedir. Hadisten çıkarılan mânâda ahirette onu içmemek demek bu kişinin cennete giremeyeceği yönünde bir düşünce oluşturmaktadır. Bazı ahir dönem alimleri hadisin “... Dünyada hamr içer ve tövbe etmeden ölürse...”¹⁷⁵ kısmının hükmünü içkinin haram olduğunu reddedip helaldir diyerek içen kişilere hitaben olduğunu söylemişlerdir. Bu şekilde söylenen ayet ve hadisleri reddedip içen kişiler, “Allah’ın (c.c) ve gönderdiği peygamberinin kesin olarak emretmiş olduğu şeyleri reddetmeleri sebebiyle küfre düşmüşler, küfrün sonucu olarak da cennete giremeyeceklerdir.”¹⁷⁶ Cennete giremedikleri gibi orada bulunan nimetlere (hamra) de erişemeyeceklerdir. İbn Abdilber’e göre ise: “Bu durumda kişiye kesin olarak cennete giremez demek doğru değildir. Doğru yorum şekli ‘Allah affetmedikçe cennete giremez’ şeklinde olmalıdır.”¹⁷⁷

Hadisteki ifadeden haram olduğunu kabul etmeyip içenlerin hükmü düşünce ve yorum olarak ihtilafa sebep olmuştur. Yapılan yorumlamalardan bazılarında, bu kişilerin cennete ebediyen giremeyeceklerini değil de yaptıklarına karşılık cezalarını çektikleri sürece hamr içemeyeceklerini söylemişler bazıları da hadisin sınırlı anlamına binaen bu günahı işleyenlerin cennette ebedi olarak hamr içme lezzetinden mahrum kalacaklarını söylemişlerdir.

2.2.1.3. Cehennem Azabına Sevki

İçki, kullanımı sırasında kişiye her ne kadar zevk verse de Müslüman bir kişi için bu kullanımının ahiret hayatı için doğuracağı sonuç daha önemlidir. Bu sonucun en

¹⁷² Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Bilnet Matbaacılık, İstanbul 2021, II, 753.

¹⁷³ Canan, 133.

¹⁷⁴ Muhammed: 47/15.

¹⁷⁵ Buhârî, “Eşribe”, 1; Müslim, “Eşribe”, 73; İmam Mâlik, “Eşribe”, 11; Ebû Davud, “Eşribe”, 5; Tirmizî, “Eşribe”, 1; Nesâî, “Eşribe”, 22,46.

¹⁷⁶ Canan, 133-134.

¹⁷⁷ Zebidî, 312.

vahimi de kişilerin cehenneme sevki ve azap edilmedir. İçkinin de ahirette kişiye azap vermesi konusu hadislerde yer almaktadır.

Cabir b. Abdillâh şöyle buyurdu: “*Allah, sarhoş ediciyi içen kimseye tînetu’l-habal içirmeye ahdetmiştir. Tînetu’l-Habal nedir diye sorulunca: ‘Cehennemliklerin (vücutlarından çıkan) terleridir’ diye cevap verdi.*”¹⁷⁸ Hadis-i şerif burada yer verildiği şekliyle aslından mevkuf hadis gibi görünmektedir. Ancak öyle değildir. Hadisi çeviren müellif özetleyerek aktardığı için öyle görünmektedir. Hadisin aslında Yemen’den gelen bir adamın Hz. Peygambere kendi beldesinde mısırdan yapılan bir şarap hakkında soru sorar. Hz. Peygamber de onun sarhoş edip etmediğini sorar. Adam da sarhoş ettiğini söyleyince Hz. Peygamber de adamın bu sözü üzerine bu hadisi söyler.¹⁷⁹ Hadiste içki kullanan kişiye, Allah’ın ahirette vereceği ceza ve azabı Hz. Peygamberin bildirdiği görülmektedir.

Hz. Enes (r.a.) anlatıyor: “*Resûlullah (a.s.) hamrla ilgili on kişiye lanet etti: (Hammaddesinden şarap yapma maksadıyla) sıkana, sıktırana, içene ve sâkilik yapana, (imalathaneden veya depodan, toptancıdan perakendeciye veya müstehlike kadar) taşıyana ve taşıtana, satana ve satın alana, bağışlayana, bunun parasını yiyene.*”¹⁸⁰ Hz. Peygamber, bu hadisinde içkinin yapıldığı malzeme ve imal edilmesinden tüketilmesine kadar geçen sürede yapılan her hareketi ve uğraşı yasaklamaktadır. Hadiste içki yapımı, aşamaları ve tüketimi ile alakalı olan işlemlerin hepsi haram kılınmış bu haram kılınmaya sadece içki yapılan hammadde girmemiştir.

Son dönem İslam alimlerinden olan Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, insanları haram olan şeylerden uzak tutma ve kullanımını engellemek amacıyla, onu insanların gözünde daha önemli hale getirecek, kullanımını yaygınlaştıracak ve insanların bu maddeleri kullanımını özendirecek şeylerin de yasaklanmasının maslahata uygun olduğunu, bu yüzden de bazı hadislerde yer alan ifadelerde içki ile alakalı yasağın kapsamının genişletildiğini vurgulamıştır.¹⁸¹

İçki yapımında kullanılan ana maddeler başka amaçlar için de kullanılabilir. Örnek verilecek olursa içki yapımında kullanılan üzüm tamamen yasaklanamaz. Çünkü

¹⁷⁸ Müslim, “Eşribe”, 72; Nesâî, “Eşribe”, 49.

¹⁷⁹ Canan, 135.

¹⁸⁰ Tirmizî, “Büyû”, 59; İbn Mâce, “Eşribe”, 6.

¹⁸¹ Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, *Hüccetullâhi’l-Bâliğa*, çev. Mehmet Erdoğan, İz Yayıncılık, İstanbul 1994, II, 595.

üzüm içki yapımı dışında yaş meyve olarak yenmesi, pekmez yapılması, sirke yapılması, yaprağının yemeklerde kullanılması gibi çeşitli sahalarda kullanımı mevcuttur. Ancak içki yapımında kullanıldığı bilinerek satışının yapılmasını, “Aliyy’ul-Kâri Mirkat’de bunun da haram olduğunu belirtmekle beraber Tîbî’den şunu da ekler: ... Kim, üzümü sıkarak kişiye satar ve ücret alırsa o da lanete hak kazanır. Zira bunlar kendilerine haram edilmiş olan hamrın imalinde asıl teşkil eden hammaddeyi, hamr imal edeceklerini bildikleri kimselere satmışlardır. Bunlar haklarında: ‘Allah Yahudilerin canını alsın. Kendilerine içyağı haram edildiği halde onu taşıdılar ve sattılar’ denmiş olanlardan uzak, farklı değillerdir.”¹⁸²

Ebu Mûsa (r.a.) demiştir ki: “*Bana göre, ha hamr içmişim, ha Allah’ı bırakarak şu sütuna tapmışım, ikisi de birdir.*”¹⁸³ Bu rivayet aslında içkinin, Hz. Peygamberin ahabında nasıl bir izlenim bıraktığının en açık işaretidir. Ashaba göre içki içmekle Allah dışında başka şeylere tapmak arasında günah noktasında bir farklılık yoktur.

İçki puta tapmakla eş değerdir. Ashapta oluşan bu izlenim de içkinin kendileri tarafından hiçbir zorlama ve baskı olmadan bırakılmasında en büyük tesiridir.

Allah, indirdiği kitapları inkâr edenler dışında, vermiş olduğu her şey ile birlikte izzet ve celaline yemin eder ki dünyada içki içen bir kişi kıyamet gününde susuz bırakılacak dili göğsüne çıkacak, bu durum o kişinin kalbini dahi yakacak kadar şiddetli bir susuzluk olacaktır. Hasan-ı Basri şöyle buyurmuştur; “dünyada içki içen bir kişi bu günahı ilk defa yaptığında kalbi kararır, ikinci defa yaptığında veliler (onu koruyan melekler) onu terk eder, üçüncü defa içtiğinde Hz. Peygamber (s.a.v) onu terk etmiş olur, eğer dördüncü defa içerse ölüm meleği onu terk etmiş olur, eğer beşinci defa içerse Cebrail Aleyhisselam onu terk eder, eğer altıncı kez içerse İsrail Aleyhisselam onu terk eder, eğer yedinci kere içerse Mikail Aleyhisselam onu terk eder.” Bu hadis içki içme konusunda uyarı amacıyla nakledilen pek çok hadisten biridir. Bu hadislerin asıl amacı içki içmenin ne kadar kötü bir eylem olduğu ve bu eylemi gerçekleştiren kişilerin de dini anlamda uzaklaşmaları, Hz. Peygamber ve meleklerin ondan uzaklaşması dini bağlamda ciddi bir tehdittir.

¹⁸² Canan, 136.

¹⁸³ Nesâî, “Eşribe”, 42.

2.2.1.4. Kişinin İmanının Tehlikeye Girmesi

Dinimiz, mümin bir kimseye hitap ederken o konunun ne derece önemli olduğunu anlatmak ve kişiye tesir etmesi açısından meseleleri onun imanına hitap ederek açıklama yoluna gitmiş, sorunun imanı ile olan bağlantısını açıklayarak müminlere tebliğ etmiştir. Çünkü gerçek manada iman etmiş bir kişi için onun imanından daha değerli bir şey yoktur. İman kişiyi ahirete hazırlayan ve orada kalacağı ebedi hayatının bir teminatıdır. Mümin bir kişi hayatında kıymet ve değer vereceği şeyleri iman terazisinde yoklayarak elde eder ve onlara kıymet verir.

Ebu Hüreyre'den rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: *“...İçki içen, içki içtiği zaman, mümin olduğu halde içki içemez.”*¹⁸⁴ İçki ile alakalı olan hadisler arasında bu hadis en can alıcı ve iman hakkında en şiddetli olanıdır.

Hadiste içkiyi kullananların bu fiili işledikleri esnada kişiden iman şuuru ve iman bilincinin kendisinden çıktığı bildirilmektedir. Bu durum şöyle açıklanmıştır: “Aslında hadiste Hz. Peygamberin kişinin imanını nefyetmeyi kastetmediği ancak imanın kemalının kastedildiği görülmektedir. Hz. Peygamber içki içen kişiyi kafirlikle itham etmemiş, kafir oldu dememiş, kişinin kâmil bir imana sahipken içki içmeyeceğini ve içkinin imanı zayıflatıp derecesini düşüreceğini kastetmiştir. Ancak bu tür hadislerden de şunu anlamak gerekir ki günahkâr bir kişinin kalbindeki Allah ve Resûlünün sevgisinin devam etmesi sınırlandırılmış ve bir şarta bağlanmıştır. Sevginin devam etmesi şartı da günaha düşmüş olmasına rağmen işlediği günahı tövbe etmesi ve pişman olması bunun dışında da kendisine işlemiş olduğu fiilden dolayı hadd uygulanmasıdır. Bu şekilde günah o kişiden silinir.¹⁸⁵ Böyle yapmadığı takdirde kalbi o günahı arınmaz ve kişinin tekrar o günaha kalbinin yöneleceğinden endişe edilir. Çünkü Hz. Peygamberin başka hadislerinde günahın kişinin kalbindeki iman nurunu azalttığı ve siyah lekeleri arttırdığını eğer bu günahından da tövbe etmezse siyah noktaların artırılarak tüm kalbi kapladığını söylemiştir.”¹⁸⁶ Hz. Peygamberin hadisinin bu şekilde direkt akla gelen manasına ithafen Hâriciler, haram olduğunu bildikleri halde hükümlerden ayrılıp irtikâp edenleri küfürle itham etmişler ve iman belirdiği sınırların dışına çıktıklarını söylemişlerdir. Bu konuda Ehli sünnet alimleri ise içkinin

¹⁸⁴ Buhârî, “Eşribe”, 1.

¹⁸⁵ Zebîdî, 313-314.

¹⁸⁶ Tirmizî, “Tefsir”, 83; İbn Mâce, “Zühd”, 29.

bu şekilde beyan edilmesine binaen hâlâ kullanan kişileri küfürle itham etmemiş, ancak onların da tam ve kâmil bir imana ulaşamadıkları yönünde yorumlamışlardır. Hattâbi’de bu hadisi açıklarken “içki içmeyi ve diğer kötü alışkanlıkları helal sayarak irtikâp edenler” olarak yorumlamıştır. Bunların dışında kalan diğer bazı âlimler bu hadis büyük bir tehdittir demişlerdir.¹⁸⁷

Resulullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: “... *Kim Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsa içki bulunan sofraya oturmasın.*”¹⁸⁸ İçkinin Allah nezdinde ne kadar kötü bir fiil olduğunu bu hadisten anlamak mümkündür.

Burada içkinin kötülüğünü kabul etmek Allah’a inanmak ile bağlantılı olarak gösterilmiştir. Allah’a inanan bir kişinin içkiyi içmek değil, içki bulunan bir sofraya bile oturmaması gerektiği yönündedir.

Ebu Hüreyre’den rivayet edildiğine göre: Resûlullah (s.a.v.) oruç tutuyordu. Orucunu açacağı vakti kolladım. Kabaktan mamul bir kap içerisinde yaptığım nebizi getirdim. Nebiz kaynayıp kabarıyordu. Resulullah: “*Bunu şu duvara çal. Zira artık bu, Allah’a ve ahirete inanmayanların içkisidir*” buyurdu.¹⁸⁹

Öncelikle nebiz, “hurma ya da üzümü ıslatma yöntemi ile elde edilen şıranın adıdır. Nebiz eğer ki kaynayıp şiddetlenmiş ve köpürmüşse içilmez artık o tahammür etmiştir, alkolleşme durumu meydana gelmiştir ve sarhoş etme durumu ortaya çıkmıştır. Ancak bu su ile elde edilen içecekler tahammür etmedikçe içilmesinde bir mahsur yoktur. İmam-ı Azam ise bu konu hakkında, nebizin şiddetli bir şekilde kaynamasını ve alkolleşmesini tarif ederken “köpüğünü atma” şartını eklemiş ve bunun artık haram hale geldiğini ve içilmesinin insanı sarhoş edeceğini belirtmiştir”.¹⁹⁰

Hadiste vurgulanan nebiz içkileşmiş, alkolleşmiş ve artık haram hale gelmişse bunun kullanılması yasaklanmıştır. Hz. Peygamber artık bu şıranın içilmesinin dinimize aykırı olduğunu belirtirken Allah’a ve ahiret gününe inanmayanların ondan içtiğini söylemiştir. Ya da başka bir boyuttan düşünülünce Allah’a ve ahiret gününe inanan bir

¹⁸⁷ Zebîdî, 313.

¹⁸⁸ Tirmizî, “Edeb”, 43; Nesâî, “Gusl”, 2.

¹⁸⁹ Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 12; Nesâî, “Eşribe”, 25.

¹⁹⁰ Âdem Elgün, “İslam Fıkına Göre Nebiz ve Nebize Benzeyen İçecekler İle Sıvı Gıda Maddelerine Bilimsel Yaklaşım”, *Helal ve Etik Araştırmaları Dergisi*, Haziran 2023, 1-13.

kişinin artık bunu içmeyeceği ve içmemesi gerektiği yönüdür. Yani burada bir tehdit mevcuttur ve bu tehdit yapılan eylemin ciddiyetine dikkat çekmek içindir.

2.2.1.5. İnsanda İbadet Bilincini Yok Etmesi

Allah, insanı bu dünyaya gönderirken ona birtakım sorumluluk ve mesuliyetler yüklemiştir. Müslüman kul olma bilinci ile bu sorumlulukları yerine getirmelidir. Yaptığı ve söylediği şeyler insanı Allah’a daha da çok yaklaştırması gerekirken içki, insanda ortaya çıkardığı etkileri ile hem bilincini etkin olarak kullanmasına engel olmakta hem de ibadet edemez hale getirmektedir. Bu durumda iken de ibadet etse bile ibadetin geçerli olma şartlarını ihmal etmesine ve yanlış yerine getirmesine sebep olmaktadır.

Hiz. Ali (r.a.) anlatıyor: “İbn Avf bizim için yemek hazırlayarak bizi davet etti, gittik, yemeği yedik. Arkadan şarap ikram etti, içtik. Bu ziyafet şarabın haram edilmesinden önce idi. Şarab beni sarhoş etmişti. Namaz vakti gelince imam olmamı istediler. Namazda Kâfirun suresini okudum. Ancak ‘Sizin taptığınıza ben tapmam’ diyecek yerde ‘Biz, sizin taptığınıza taparız’ şeklinde yanlış okudum. Bunun üzerine ‘Ey iman edenler! Sarhoşken, ne dediğinizi bilene kadar, cünüpkken -yolcu olan müstesna- gusledene kadar namaza yaklaşmayın...’¹⁹¹ ayeti nazil oldu.” (Tirmizi hadisinden sahih olduğunu belirtir)¹⁹²

Hiç şüphe yok ki ibadet, öncelikle idrak ve şuurlu bir davranış işidir. İslamiyet’te tüm ibadetleri yerine getirme şartı olarak akıllı ve ergenlik çağına ulaşma şartı vardır. Bunun dışında ibadetlerin kabul olması için de ihlaslı bir şekilde yerine getirmek gerekmektedir. İbadetlerin de yerine getirilirken kişinin ayık ve akıllı başında, ne yaptığını ve nasıl davrandığını bilecek durumda olması gerekir. Fakat içki kullanımı sonucu oluşan sarhoşluk bu sayılan durumları ihlal etmekte ve kişinin bilincini etkilemektedir. Allah Teâlâ’da ayeti kerimesinde sarhoş olan bir kişinin ne söylediğini bilinceye kadar namaza yaklaşmamasını emretmiştir.

Osmanlı Şeyhülislam’ı İbn Kemal, içki konusuna yer verdiği risalesinde Maturudi, Nesefi, Zemahşeri ve Beyzavi gibi müfessirlerin Nisa suresi 43. Ayette içki

¹⁹¹ Nisâ, 4/43

¹⁹² Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 1; Tirmizî, “Tefsir”, Nisâ.

konusunda Allah'ın “namaza yaklaşmayın” şeklindeki ifadesiyle asıl kast edilen anlamın ibadete yaklaşmayın, içkili iken onu yerine getirmeyin değil de bunun yerine “Namaz ibadetini ifa etme yeri olan camiler” ve “İbadeti en güzel ve salih bir şekilde yerine getirme ve buna engel olacak ifrat derecesinde içki içme” şeklindeki yorumlarına karşı çıkmıştır.¹⁹³ Yine aynı şekilde ayette yer alan sarhoşluk kavramının da anlamını genişleterek “uyku ve uyuklama” gibi anlamlar verilmesini eleştirerek¹⁹⁴ söz konusu ayetin tefsir edilirken içki yasağı çerçevesinin daha doğru bir şekilde çizilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Burada sözü edilen durumlar içki kesin olarak haram kılınmadan önceyi kast etmektedir.

Konu edilen ibadet sadece namaz ile sınırlı değildir. Kişi, içki kullansa bile herhangi bir namazı ve orucunu bu sebeple bozsa dahi, bunun dışındaki namazlarını ve oruçlarını vaktinde yerine getirmesi gerekir. Alimlere göre bir kişi Ramazan ayında iki büyük günah işlerse Allah'a isyan etmiştir. Bunlardan birincisi Ramazan'da orucunu bozmak ikincisi ise içki içmektir. Müslüman günah işlediği zaman günahından dolayı iman zayıflığından ötürü tövbe edememesi, o kişinin günahlarına devam etmesine yol açar. Günahlarına devam etmesi de ibadetlerin ihmaline yol açar. Gücü yettiği kadar işlediği günahlarından uzak durmalı ve günah işlemekten kaçmaya çalışmalıdır.

2.2.1.6. Kişiye İtibar Edilmemesi ve Dışlanması

Bireyin toplum içerisinde kendine yer edinebilmesi mutlu ve huzurlu bir yaşam sürebilmesi için olmazsa olmazdır. Ancak içkinin kişiye verdiği zararlardan sadece biri olan akıl işlevine engel olma neticesinde kişi ne söylediğini ve ne yaptığını bilemez duruma geldiği için sarhoş haldeyken yaptığı şeyler de kabul görmemektedir. Kişinin sarhoş haldeyken yapmış olduğu tanıklık, boşama, şahit olma gibi eylemlerine de itibar edilmemektedir.

Buhârî, Talâk bölümünün 11. bab başlığında senetsiz olarak Osmân b. Affân'ın: “Delinin ve sarhoşun talâkı yoktur” ve İbn Abbâs'ın da: “Sarhoşun ve yapmaya zorlanan kimsenin talâkı caiz değildir” ifadelerinde akli olmayan kişi ile sarhoş olan bir

¹⁹³ Nasi Aslan, Fatıma Ünsal, *İslam ve Batı Dünyasında Kamu Yararı Bağlamında İçkinin Yasaklanması, Mukayeseli Bir Araştırma*, Bilimname 2021, 7/48, 9.

¹⁹⁴ Şemseddin Ahmed b. Süleyman İbn Kemâl, *Fî Tafsîli Hurmeti'l-Hamr*, Resâili İbn Kemâl, İkdâm Matbaası, İstanbul 1316, I, 345.

kişi eşit seviyede tutulmuş ve bu kişilere itibar edilmeyeceği, bunların yaptıkları boşamanın da geçerli olmadığı vurgulanmıştır.¹⁹⁵ Akıl eksikliği ve sarhoşluk aynı kefeye konmuştur. Yine Buhârî'nin senetsiz olarak rivayet ettiği bir başka hadiste İbn. Abbas'tan (r.a.) rivayet edildiğine göre: “*Ne müstekreh ne de mecnunun talakı muteber değildir.*”¹⁹⁶

Bu hadisler kişinin kendi hür iradesi ve şuuruyla ifa ettiği boşamaların geçerli sayıldığı, şuursuz ve bilinçsiz bir durumda meydana gelen boşamaların geçerli olmadığını vurgulamıştır. Sarhoş kişi alkollü maddeyi içerek aklının kontrolünü kaybeden insanı ifade eder. Hadislerdeki sarhoş kimsenin durumu da ihtilaflıdır. İbn Ebi Şeybe; Atâ, Tâvus, İkrime, Kâsım, Ömer b. Abdilaziz'in sarhoşken verilen talakın geçerli olmayacağı kanaatinde olduklarını kaydetmişler ancak Said b. el-Müseyyeb, Hasan Basrî, Zührî, Sevrî, İmam Mâlik, Ebu Hanife de sarhoşun talakının geçerli olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir.¹⁹⁷ Aslında sarhoş kimsenin talakının geçerli olduğunu söyleyen kişilerin düşüncesi, sarhoşluk veren şeyi içmekle Allah'a karşı zaten asi olmuşlar dolayısıyla da bu isyanları sebebiyle ne günahtan ne de hitaptan kurtulamaz görüşündedirler. Çünkü Allah kişiye ibadetleri o ayıkken, sarhoş olma durumu yokken emretmiştir.

Yine bu hadislerden çeşitli manalar çıkarılabilir. Akıl eksikliği, kişiyi bu dünyada çok çeşitli şeylerden mahrum bırakan bir eksikliktir. Allah akıl eksikliği olanlardan sorumluluğu kaldırmıştır. Hal böyle iken akıl eksikliği olmayan ancak içki kullanımı sonrası akıl eksikliği durumu ile eş değer tutulan bir duruma düşmek insan için caydırıcı olması gereken bir sonuçtur. Hz. Peygamber bu hadisinde hem sarhoş kimsenin ne kadar itibarsız olabileceği ve küçük düşürücü durumlara girebileceğini vurgulamış hem de sarhoş olan kimsenin akıl eksikliği durumuna geçici de olsa gireceği için davranışlarının farkında olamayacağını vurgulamıştır. İnsanı hem kendi psikolojisi için hem de toplumu içinde itibarsız ve yaptığı davranışları geçersiz kılacak bir durumdur.

Sarhoş kişi Allah'ın emri dışına çıkmış ona itaatten kaçınmış, Allah'ın insana verdiği en değerli şey olan aklını koruyamamış ve belli süreliğine de olsa devre dışı

¹⁹⁵ Buhârî, “Talak”, 11.

¹⁹⁶ Buhârî, “Talak”, 11.

¹⁹⁷ Canan, 434.

bırakmış dolayısıyla da hem Rabbinin hem de kullarının katında muhatap alınmayan ve söylemleri, eylemleri geçerli olmayan birine dönüşmüştür.

2.3. SOSYOLOJİK/ TOPLUMSAL ZARARLAR

İnsanlığın bir gereksinimi olarak yalnız değil topluluk halinde yaşamaları için yaratılmışlardır. Toplumdaki her bir fert hem kendi refahı hem de toplumun refahı için çalışmalıdır. Sadece bireysel çıkarların gözetildiği bir toplumda huzur ve barıştan eser kalmaz. Alkol kullanımı da tarih boyunca farklı boyutlarda kullanımı olsa da tüm toplumlarda kullanımına rastlanmaktadır. Din ve törelerinin alkolü onaylamadığı toplumlarda alkol kullanma oranı daha düşüktür. Bunun yanı sıra sosyo-ekonomik bakımdan seviyesi üst düzey olanlarda kullanım alt seviyelere göre daha yüksektir. İçki de bir toplumun huzur ve refahına zarar veren maddelerin başında gelmektedir.

İçki, toplumlarda kullanım oranlarının artması ya da eksilmesi sonucu birçok toplumsal sorunu da beraberinde getirmektedir. Alkol kullanımını etkileyen ve kullanımı artıran toplumsal sebepler de bulunmaktadır. Bu sebepler arasında toplumsal çalkantı, kentleşme, göçler, toplumsal şiddet, sanayileşmenin artması vb. maddeler sayılabilmektedir. Batı ülkelerinde yapılan araştırmalarda alkol kullanımı büyükşehirlerde oturanlarda %70-80 oranında olabilmekte iken bu oran küçük şehirlerde ya da kasabalarda %20-30 civarlarındadır.¹⁹⁸

Alkolün ülke ekonomisine de büyük oranda zararları bulunmaktadır. Alkol Araştırma Enstitüsü'nün 2006 yılında yayınladığı verilere göre, "Alkolün AB ülkelerine ve bu ülkelerde yaşayan vatandaşlara somut olarak ekonomik maliyeti 2003 yılında toplam 125 milyar eurodur. Görünmeyen giderlerde ise durum daha da vahimdir. Bunlar arasında alkolün sebep olduğu sağlık giderleri, sosyal ve adli suçlar, bu suçlar sonucunda oluşan kayıpların toplam maliyeti 270 milyar euro olduğu tahmin edilmektedir. Bu hesaplanan rakamların farklı hesaplama metotlarıyla ve farklı araştırma verileriyle hesaplanması sonucu yaklaşık olarak miktarın 150-760 milyar euro arasında olduğu tahmin edilmektedir."¹⁹⁹

¹⁹⁸ Mustafa Yenigün, "Alkol Tüketimi ve Tıp", *Med Bull Haseki*, 44 (3), 2006, 8.

¹⁹⁹ Varol, 21.

Türkiye’de ise alkolün maliyeti yıllık olarak 15,3 milyar olduğu tahmin edilmektedir. Bu miktar ülkemizde bulunan bakanlıklardan birçoğunun bütçesinden daha fazladır. Tahmin edilen ve görülen giderlerin (maddi hasar, tedavi, iş gücü kaybı vb.) dışında yer alan soyut giderlerin miktarı da yaklaşık 31 milyar TL olarak hesaplanmaktadır.

Birey ve topluma verebileceği zararların başında aileye verdiği zararlar gelmektedir. Aile bir toplumun temel taşıdır. Toplumun en küçük yapı taşı olan aile çocukların eğitimi ve dini yönelimleri konusunda ilk duraktır. İnsan hayatının ilk aşamaları ilk yılları, aile eğitimi ve gözetiminde geçmektedir. Gençlik yıllarında başlayan ve gençlerin alkol kullanımı sosyal olayların, etkilerin, faktörlerin bir araya gelmesiyle açıklanabilmektedir. Sosyal, kültürel, dini ve ahlaki değerlerin gelecek nesillere doğru ve düzgün bir şekilde aktarılması ve aktarılan değerlerin yaşatılması noktasında yine en büyük pay ailenindir.

Ailenin önemi ve toplum için vazgeçilmez bir kurum olduğu Kur’an’ı Kerim’de *“Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için türünüzden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet var etmesi de Allah’ın varlığının ve kudretinin delillerindendir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için elbette ibretler vardır.”*²⁰⁰ Ayeti ile vurgulanmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 13. Maddesi 3. Fıkrasında da “Aile, toplumun, doğal ve temel unsurudur, toplum ve devlet tarafından korunur” şeklinde yer almaktadır. İçkinin, başta aile içi şiddet ve huzursuzluğa sebep olması, aile düzeninin bozulması, ciddi bir sonuç olarak da toplumun temel taşı olan ailenin yıkımı görülmektedir. TÜİK 2006 yılında yayınlanan raporuna göre ülkemizdeki boşanma sebeplerinin %12,2’si içki ve kumardır. 2008 yılında Türkiye’de 99.663 çift boşanmıştır. TÜİK verileri dikkate alındığında 2008 yılında alkol sebebiyle boşanan çiftlerin sayısı 12.158’dir.²⁰¹ Aynı şekilde ailenin bozulması ve boşanmalara sebebiyet veren sorunların başında yer alan ilgisizlik ve sorumsuzluk, saygısızlık, dayak, eş ve çocuklara şiddet onlara kötü davranmanın da sebebi olan ana faktörler arasında içki ve içki bağımlılığı olduğu düşünülmektedir.

²⁰⁰ Rûm, 30/21

²⁰¹ Varol, 18.

Yapılan araştırmalarda ise içkiye başlamanın yanında onu bırakma noktasında en büyük etkenin yine aile olduğu bilgisine ulaşılmıştır.²⁰² Bireysel olan öğrenmelerin de sosyal olarak öğrenmelerin bir etkisi ve sonucu olduğu düşünülünce, çevresinde etkileşimin meydana geldiği tüm faktörler bu alışkanlıkları kazanmak için bir ön etken olmaktadır. İçki kullanımı ve bağımlılığında; Sosyo-kültürel faktörler, aile yapısı özellikleri ve ailenin olaya bakışı, bireyin model aldığı kişi veya kişiler, bireyin akran grubu, kendi kişilik özellikleri, özenme, kitle iletişim araçları, reklamlar alkol tüketimine başlanması ve tüketimini artıran faktörler arasında öncelikli yer almaktadır. Bireylerin alkol kullanımı ile aile ve toplumların alkol kullanımı arasında yakın bir ilişki vardır. Çevresinde alkol kullanımı yaygın olan bireyin alkole başlama yaşı düşmekte ve alkole özenme artmaktadır.

İçki bireyin kendisini ilgilendiren bir konu olanın yanında toplumu da ilgilendiren ve sosyal boyutları olan bir konudur. Bireyin sosyal yaşamına zarar verdiği gibi bunun yanı sıra çevresindeki insanları da çeşitli yönlerden olumsuz etkilemektedir. Kişi içki kullanımı sonrasında yerine getirmesi gereken birçok rol ve görevleri yerine getirememekte, bu görevleri yerine getirirken de birçok zorluklar yaşamaktadır. Kişi içki kullanımı ve içki bağımlılığında çevresini etkilediği gibi bu konuda da çevresinden etkilenebilmektedir. Alkol genellikle kendini değersiz ve yeteneksiz bulan, özgüveni eksik olan kişilerin bir kaçış noktası olduğu için sonuç olarak da kişinin biyopsikososyal bütünlüğünün bozulmasına önce kendisine daha sonra da ailesine, yakın çevresine ve toplumuna zararlar vermesine sebep olmaktadır.²⁰³ İçki bağımlılığı olan bir birey işinde sorunlar yaşamakta, işini kaybetmekte ve hatta bu durumun sonucunda da ekonomik ve maddi yoksunluğa düşebilmektedir.²⁰⁴

Kişilerde alkol kullanımı zorluklarla baş etmek için bir araç olarak görülebilmektedir. Bu durumun sonucu olarak da ailede sorunlarla baş etme yöntemi olarak alkol kullanımı görüldüğünde o ailedeki çocukların da bu durumu model alıp kendi hayatlarına uyarlamaları kuvvetle muhtemeldir. Çocuklar ebeveynlerini örnek

²⁰² Yılmaz Çubuk, *Madde Kullanımı Deneyimi Yaşamış Kişilerde Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2011, 113.

²⁰³ Ahmet Şirin, Reyhan Turan, "Alkol Bağımlılarının Benlik Bilinçleri ile Sosyal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişki", *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 26(26), 2007, 133-154.

²⁰⁴ Gülçin Avşar, Filiz Koç, Gülay Aslan, "Madde Bağımlısı Hastalarda Sosyal Destek ve Benlik Saygısı", *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1, 2016, 44-49.

aldıkları için anne babanın alkole karşı takındığı olumlu ya da olumsuz tavırlar çocuğun da alkole karşı tavırlarını belirlemektedir.

Alkol kullanan insanların millete ve devlete maddi yönden büyük bir külfeti mevcuttur. Alkol kullanan bireylerin doğru, düzgün ve isabetli bir iş ortaya koymaları, bu işi de sürdürmeleri ve ekonomiye katkı sağlamaları zordur. Ayrıca alkol kullanan bireylerin birçok trafik kazasına sebebiyet vermeleri, büyük ekonomik kayıplara sebep olması hem cana hem de mala kast ettiklerini de gözlemlemek mümkündür. Yine bu maddeleri kullanan kişilerin bağımlılık boyutuna ulaşınca bu maddeleri tedarik etme amacıyla tüm malını ve mülkünü harcaması, ailesini, eş ve çocuklarını da maddi bir külfetle zor durumda bıraktıkları gözlemlenmiştir. Kendi malı, mülkünün olmadığı ya da kalmadığı durumlarda da bu maddelerin temini için hırsızlık, gasp, tehdit, öldürme gibi birçok toplumsal suçu işledikleri de aşikardır.

İçki kullanımı, dinlere ve etnik gruplara, toplumlara ve inanışlara göre fark göstermekte, dini inanışlarının içki kullanımını onaylamadığı görülen toplumlarda ise bu maddeleri kullanma ve bağımlılık oranı diğer gruplara göre nispeten daha az olduğu görülmektedir.²⁰⁵ İslam dini, sarhoş edici içeceklerin bireye ve topluma vereceği zarar öngörmüş bu zararın da öncelikle insanlar arasına kin ve nefret sokacağı Kur'an'ı Kerimde²⁰⁶ ve hadislerde²⁰⁷ belirtilmiş ve yasaklanmış, içki içen bir kişinin de yasak olan bir davranışı yapması neticesinde cezalandırılacağı Hz. Peygamber tarafından²⁰⁸ bildirilmiştir.

2.3.1. Sarhoş Olan Kişinin İftira Atması

İftira, bir kişi hakkında yalan söylemek, uydurmak, gerçek olmayan bir söz, fiil, suç ya da kusur isnatta bulunmak gibi anlamlara gelmektedir.²⁰⁹ Dinimiz, Kur'an-ı Kerim²¹⁰ ve hadislerde²¹¹ iftirayı yasaklamış ve bunun da toplumsal bir sorun, huzursuzluk kaynağı olduğunu bildirmiştir. Hz. Peygamber'de İslam'a davet ederken

²⁰⁵ Nılgıoun Chasan, *Alkol Bağımlılığı ile Çocukluk Çağı Travmaları İlişkisi* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2010, 14.

²⁰⁶ Mâide, 5/90

²⁰⁷ Ebû Dâvûd, "Eşribe", 1, Nesâî, "Eşribe", 1.

²⁰⁸ Ebû Dâvûd, "Hudûd", 37, Tirmizî, "Hudûd", 15, Buhârî, "Hudûd", 5.

²⁰⁹ Mustafa Çağrı, "İftira", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2000, XXI, 522.

²¹⁰ Yûnus: 10/69; Nisâ: 4/112; Nûr: 24/11.

²¹¹ Ebû Dâvûd, "Edeb", 36; Müslim, "Birr", 28; Buhârî, "Edeb", 57-58.

öncelikle Allah’a ortak koşmamayı, yalan, hırsızlık ve iftirayı yasaklamıştır.²¹² İftiranın ne kadar kötü olduğu, Allah’a şirk koşmakla beraber ondan sonra sayılan kötü ve yasaklanan davranışlar arasında sayılmıştır. Bir kişiye iftira edilse bile İslam, bu iftiranın kaynağını, doğru ve yanlış olup olmadığını ve kaynağını araştırmadan kişiye suç isnad etmeyi kesinlikle yasaklanmıştır.²¹³ İftiraya araştırmadan inanmanın suizan olduğu ve ilk önce böyle bir durumla karşılaşan kişinin hüsnü zanla yaklaşımları gerektiğini vurgulamıştır.

İçki, içen kişinin yaptığı faaliyetleri hatırlayamaması, eylemlerinin sorumluluğunu alamaması açısından hem bireysel hem de toplumsal olarak huzur ve refahı bozmaktadır. İçki içen bir kişinin içtikten sonra sarhoş olması ve yaptığı şeyleri hatırlayamaması, bundan dolayı da iftira atabileceği şu hadis-i şerifte gözler önüne serilmiştir. Hz. Ömer (r.a.) içki içen kişiye uygulanması gereken had konusunda ashab ile istişarede bulundu. Hz. Ali (r.a.): “Seksen sopa vurulmasını uygun görüyorum” dedi. “Çünkü kişi, içince sarhoş olur, sarhoş olunca hezeyana düşer (saçmalar), hezeyana düştü mü de iftira atar. İftiranın cezası ise seksen sopadır. Böylece Hz. Ömer (r.a.) içki içenler için haddi seksen sopa takdir etti.²¹⁴ İçki haddi konusunda Hz. Peygamberden sonraki halifeler ve ulemanın kişinin durumu, cezanın sayısı ve uygulanma şekli konusunda topluma göre kararı esnettikleri görülmüştür.

2.3.2. Bütün Kötülüklerin Kaynağı Oluşu

Dünya ve ahiret saadetini esas alan ve bunu da korumayı amaçlayan dinimiz, kişiye, aileye ve topluma zararı dokunabilecek ve huzursuzluğa sebebiyet verebilen her türlü maddenin, özellikle de insanın aklını, kalbini ve bedenini tahrip eden içki kullanımını yasaklamıştır. İçerdiği maddenin yapısı sebebiyle zihnen kişileri etkileyen bir madde olmasından ötürü, bireye yaptığı davranışların farkında olamama ve bu davranışları iyi- kötü ayırt edememe seviyesine ulaştıkları için bütün kötü eylemlere davetiye çıkarmaktadır. İçkinin vücuda verdiği zararlar sonucu çeşitli hastalıklara sebep olması, zihnin çalışmasını olumsuz etkilemesi, insanlar arasında kavgâ, tartışma ve

²¹² Buhârî, “Hudûd”, 44; Müslim, “İman”, 145.

²¹³ Nûr: 24/13; Ahzab: 33/58; Buhârî, “Menakıb”, 5.

²¹⁴ İmam Mâlik, “Eşribe”, 2.

küslüklerin yaşanması, trafik kazaları ve ailevi sorunlar nedeniyle ailelerin yıkılması başta olmak üzere birçok kötü olaya sebep olmaktadır.

Hız. Peygamber içkinin bütün kötülöklere sebebiyet vermesini bir örnekle açıklamaktadır. Bu verilen örnekle hadis kaynaklarında çeşitli şekillerde verilmiş olmasıyla beraber bir anlatım şekli de şu şekildedir: “Hız. Peygamber şöyle buyurmuştur: *“İçki bütün kötölüklerin anasıdır, ondan sakının.”* Sizden önce yaşayanlar arasında da çok dindar olan bir kişi vardı. Genellikle gününün çoğunda ibadet eder ve bu sebeple de insanlar arasında çok bulunmazdı. Bir kadın da bu kişiye musallat oldu ve biriyle kendisine bir konuda şahitlik yapmasını istemek için kendisine uğramasını istedi. Adam da bu teklifi kabul ederek kadına uğradı. Kadının yanına uğrayınca kadın bütün kapıları kapattı ve adam karşısında bir kadın ve kadının kendisine bir sofraya hazırladığını, sofranın kenarında bir çocuğun elinde içki kadehiyle durduğunu gördü. Kadın adama “Ben seni buraya şahitlik yapmak için çağırmadım. Allah’ı inkâr etmen veya şu çocuğu öldürmen ya da benimle yatman için çağırdım, eğer bunlardan birini seçmezsen bana musallat oldu diye bağırırım” dedi. Adam düşününce kendisine teklif edilen bu fena durumlar arasından birini seçmek zorunda olduğuna kanaat getirdi ve teklif edilenler arasında en masum olarak kabul ettiğı içkiyi içmeye karar verdi ve çocuğa bir kadeh doldurmasını söyledi. Adam bir kadeh içer ve tekrar ister, tekrar içer ve tekrar ister. Bu şekilde sarhoş olana kadar içer ve sonucunda kadeh dolduran çocuğu öldürür, kadınla temasta bulunur, Allah’ı inkâr edecek sözler söyler. Bunun üzerine kadın adama “Baştan yapmam dediğın her şeyi sarhoş olduktan sonra yaptın” der. Bu örneğı verdikten sonra Hız. Peygamber: *“İçkiden kaçının, Allah’a yemin olsun ki iman ve içki müptelalığı bir kişinin göğsünde asla bir arada bulunmaz. Bunlardan biri kişinin göğsüne girerken diğeri de göğsünden çıkar.”*²¹⁵ Şeklinde buyurmuştur.”

Hız. Peygamberin örnekle olarak verdiğı bu olay neticesinde anlaşılması gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar; iman ve içkinin bir kişide aynı anda bulunamayacağı, hakiki bir imana sahip olan bireyin içki kullanmayacağı ve kullanmaması gerektiğı, içkinin bireye ve topluma zarar veren bir madde olması ve Allah’a (c.c) inanan bir bireyin bu zararlardan kaçınması gerektiğidir. İçkinin, yasaklanma amacının gözler önüne serildiğı bu örnekte haram kılınma sebebi olarak bireye ve topluma verdiğı zararlar düşünülebilir. Çünkü insanı kullanmadan önce yapmayacağı durumları içki

²¹⁵ Nesâi, “Eşribe”, 44.

kullandıktan sonra aklın etkisi ve işlevini kaybetmesi sonucu yapılan fiilin çirkinliğini algılayamaması sonucu çevresine zarar vermektedir.

Yine başka bir hadiste de Hz. Peygamber içkinin bütün kötülüklerin kaynağı olduğunu ve içki içen bir kişinin en yakınında olan kişilerden annesine, teyzesine ve halasına saldırabileceğini söyler.²¹⁶

Ebu'd-Derdâ (r.a.) anlattığına göre: “Dostum Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem bana şu vasiyette bulundu: “Paramparça edilip ateşte yakılsan dahi Allah’a hiçbir şeyi ortak koşma (insanın canının tehlikeye atıldığını bildiği anda şeklen bile olsa küfür belirtisi göstermemek), hiçbir farz namazı bile bile terk etme çünkü kim farz namazı kasıtlı olarak hiçbir şeri mazeret olmadan bırakırsa Allah’ın ona vermiş olduğu ilahi teminattan uzaklaşır. İçki içme çünkü o bütün kötülüklerin (şerrin) anasıdır.”²¹⁷ Bu hadisin senedi hasen²¹⁸dir. Ravisi Şehr hakkında ihtilaf olmuştur. Hz. Enes’in (r.a.) hadisini²¹⁹ Tirmizi, Nesai ve İbn Mace de rivayet etmişlerdir. Hz. Peygamberden rivayet edilen bir diğer hadiste de içkinin tüm kötülöklere kaynak olduğu ve sebebiyet verdiği vurgulanmıştır.²²⁰ Bütün kötölüklerin kaynağı olması sebebiye içkiye “ümmül habais” de denmiştir.

Hadislerde içkinin kötölöklere sebebiyet verışı ile aşağıda verilen istatistikler arasında bağlantı ortaya çıkmıştır. Mesela: Hadislerde içkinin sebep olduğu veya olacağı kötölöklere, suçlar örnek olaylarla aktarılırken günümüzde yayınlanan istatistikler de bu yaşanan sorunları açık bir şekilde ortaya koymaktadırlar. Zira alkol kullanan kişilerin sebebiyet verdiği suç oranları gittikçe artmaktadır. Sarhoş edici bir madde olan alkol, kişinin merkezi sinir sistemini etkileyerek kasıtlı ya da kasıtsız olarak yaralama, zarar verme ve öldürme gibi birçok sonucu beraberinde getirmektedir. Bu zararlar kişinin sağlığına (depresyon, kanser vb.), aile bireylerine (huzursuzluk, kavga, ailenin yok edilmesi vb.), topluma (trafik kazaları, tehdit, yaralama, öldürme vb.) birçok zararı bulunmaktadır. Öncelikle kişinin içki içmesinden en çok etkilenecek olan en

²¹⁶ Canan, 161.

²¹⁷ İbn Mâce, “Fiten”, 23

²¹⁸ Hasen: Sahih hadis şartlarını taşımakla beraber ravinin zabt sıfatı sahih olan hadisin ravisine oranla daha az olan hadis, sahih hadisle zayıf hadis arasında bulunan hadis. (Mücteba Uğur, “Hasen” maddesi, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, XVI, 374.)

²¹⁹ Tirmizî, “Büyü”, 59; Nesâî, “Eşribe”, 44; İbn Mâce, “Eşribe”, 6.

²²⁰ Nesâî, “Eşribe”, 44.

yakınında olan aile bireyleridir. İçki özellikle yetişkin erkekler arasında kullanımı daha yaygındır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nun alkol ve sağlıkla ilgili 2018 yılına ait küresel durum raporuna göre, içki ile cinayetler arasında ciddi manada bir bağlantı olduğu tespit edilmiştir. Rapora göre, cinayetlerde hem mağdurların hem de faillerin yaklaşık %48'inin içki içtiğini, bunun yanı sıra bu oranda faillerin %37'si mağdurların da %33-35'inin de sarhoş olacak kadar alkol aldıkları tespit edilmiştir. Yine aynı raporda yer alan bilgiye göre alkolün, kişide intihar düşüncesi ve dürtüsünü artırdığını göstermektedir. Kişide intihar düşüncesi alkol aldıktan hemen sonra yaklaşık 7 kat daha artmış bu risk daha yoğun alkol alımından sonra 37 kata kadar da artırmaktadır. Bu oranlar alkol alımının sonucu intihar eden kişilerin oranının ise yaklaşık %18 olduğunun tahmin edildiğine yer verilmiştir. Ayrıca alkol bağımlılığı olan kişilerin de depresyona yakalanma oranının en az iki kat arttığı görülmüştür. Alkol bağımlılığı sonucu ise intihar düşüncesi, intihar girişimi ve tamamlanmış intihar riskini de 2-3 kat artırdığı görülmüştür. Dünya Sağlık Örgütü'nün Türkiye'de aralarında olmak üzere toplam 30 ülkeyi kapsayan araştırmasına göre alkolün etki yüzdeleri şu şekildedir:

Tablo 1. Alkolün suç oranlarına etkisi

Olay	Yüzde (%)
Cinayet	85
Boşanma	80
Eşler arası şiddet	70
Tutukluluk	78
Serserilik	70
Mala yönelik suçlar	77
Hırsızlık ve yankesicili	71
İşe gitmeme	60
İntihara teşebbüs	90
Irza tecavüz	50
Trafik kazaları	70
Akıl hatalıkları	60

Tablo 1’de görüldüğü üzere toplumları etkileyen olayların birçoğunun başrolü alkol ve içkidir. Dünya Sağlık Örgütü’ne göre trafik kazalarının başlıca sebebi ve bu kazalara sebebiyet veren risk faktörlerinin başında alkollü araç kullanma gelmektedir. Ülkemizde yapılan bir araştırmaya göre de mülakat yapılan ağır vasıta sürücülerinin %23,5’i en yaygın olan trafik kaza nedeni olarak alkollü araç kullanma demişlerdir.²²¹

Araştırma ve veriler değerlendirildiğinde genel olarak suç işleme oranlarına bakıldığında suçların yarısından fazlası sarhoşken meydana gelmektedir. Özellikle toplumun yapı taşı olan aileyi de derinden etkilemektedir. Aile bireylerini ruhsal, psikolojik, fiziksel ve maddi durum başta olmak üzere tüm yönlerden olumsuz etkilerini görmek mevcuttur. Sadece içki kullanan birey değil, eş ve çocukları da etki boyutu yüksektir. Hindistan’da yapılan bir araştırmaya göre, aile içerisinde bir kalp hastası varsa aile üyelerinin biri bu durumdan ciddi şekilde ruhsal ve psikolojik olarak etkilenmekte, ailede bir kanser hastası varsa aile üyelerinden ikisi bu durumdan etkilenmekte ancak ailede alkol kullanan ve alkol bağımlılığı bulunan bir kişi varsa bu durumdan etkilenen aile üyelerinin sayısı üç ya da beş olarak görülmüştür.²²² Bu da demek oluyor ki ailede bulunan bir alkol bağımlısı aile üyelerine zarar vermese bile sadece bu bağımlı olma durumundan bile aile fertlerinin birçoğu psikolojik olarak etkilenmektedir.

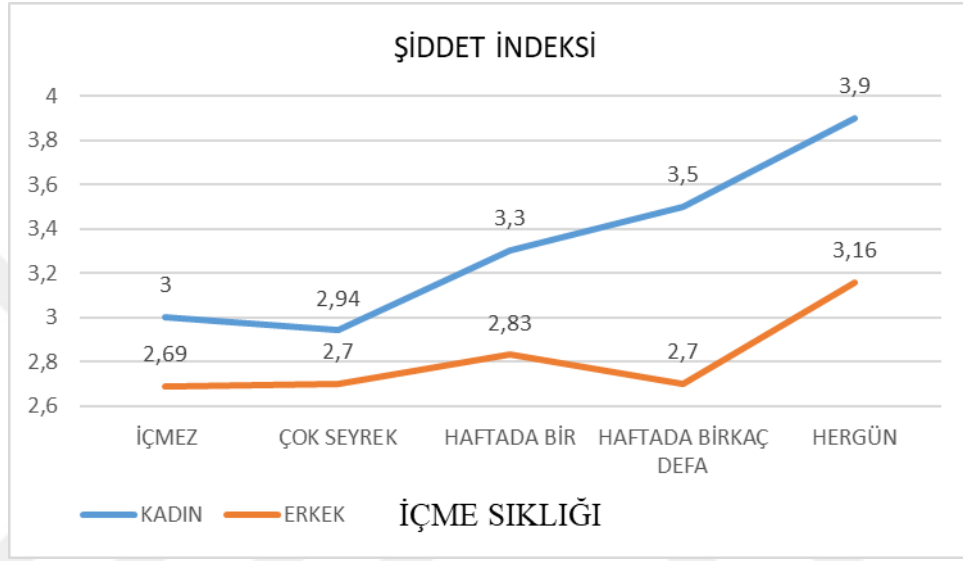
İçki aile içi şiddete sebep olmakta ve şiddet uygulama düzeyini artırmaktadır. Türkiye’de boşanmaların önemli bir kısmı içkinin sebep olduğu şiddettir. ABD ve çoğu Avrupa ülkesinde ise içkinin sebep olduğu şiddet neticesinde boşanmalar ise yaklaşık %50’ye kadar bile çıkabilmektedir. 2006 TÜİK raporunda yer verilen bilgilere göre ülkemizde boşanma sebeplerinin %12,2’sinin sebebi içki ve kumar olarak gösterilmiştir. 2008 yılındaki verilere göre toplamda 99.663 çift boşanmıştır. Verilere bakıldığında içki sebebiyle boşanmalardaki çift sayısı 12.518 olarak görülmektedir. Anket yapıldığında da Türk halkının %83’ü boşanmalara ana sebep olarak alkölü görmektedirler. Boşanma sebepleri arasında alkol kullanımı sonucu eşe ve çocuklara uygulanan şiddet de göze çarpmaktadır. Alkol kullanımı sadece huzursuzluk sebebi olmamakla beraber ailevi maddi kayıpları kat kat artırmakta ve birçok zararın başlıca sebebi de olmaktadır. Bu da boşanmalara sebebiyet vermektedir. Aşağıda yer alan grafikte verilen bilgilerde de

²²¹ Varol, 20.

²²² Erdim, 196

içkinin kullanım sıklığına göre aile içerisindeki şiddet sonucu boşanmalara sebebiyet vermesi gösterilmiştir.²²³

	KADIN	ERKEK
İÇMEZ	3	2,69
ÇOK SEYREK	2,94	2,7
HAFTADA BİR	3,3	2,83
HAFTADA BİRKAÇ DEFA	3,5	2,7
HERGÜN	3,9	3,16

Alkol kullanım sonuçları değerlendirildiğinde, alkol kullananların alkol kullanmayanlara göre şiddet uygulama olasılığı daha yüksektir. Bunun yanında alkol kullanma düzeyi ve sıklığı arttıkça şiddetin de sıklığı ve boyutu artmaktadır.

2.3.3. Düşmanlık ve Kin

Allah, insanlar arasında kin ve nefrete sebep olacak, huzur ve güveni yok edecek, birlik ve beraberliği zedeleyen durumlara zemin hazırlayan, can ve mal kayıplarına sebebiyet veren ve toplumsal barış ve huzuru bozan içki ve alkolün kullanımını yasaklamıştır. Bu yasaklama ve içkinin insanlar arasında kin ve nefrete sebep olduğu Kur'an-ı Kerim'de yer alan Maide suresinde “Şeytan içki ve kumar sebebiyle aranızda kin ve nefret sokmak ister.”²²⁴ şeklinde vurgulanmıştır. Sarhoş edici maddelerin insan aklını, ruhunu ve bedenini tahrip etmesi sonucu huzur bozulur, düzen kaybolur. İçki

²²³ T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, *Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları*, Ankara 1995.

²²⁴ Maide: 5/91

toplumda, birlik ve beraberliğin yok olmasına, ailelerin bozulmasına hatta dağılmasına ve birçok manevi kayba sebep olmaktadır.

Hız. Peygamber (s.a.v), Müslümanların birbirleri ile kardeş olmaları, buğuz ve haset etmemelerini, düşmanlık ve kin beslememeleri gerektiğini kalplerini de bu tür kötü şeylerle kaplamamalarını tavsiye etmiştir. Bir hadis-i şerifinde: “*Birbirinize haset etmeyin... Ey allah'ın (c.c) kulları kardeş olunuz...*”²²⁵ buyurmuştur. Yine Hız. Peygamber (s.a.v) kin duygusunun kalbinde bulunmaması adına Allah'a (c.c) ettiği dua şöyledir: “*Ey Rabbim... göğsümdeki hile ve kin duygusunu gider.*”²²⁶

Seleme b. el-Muhabbık (r.a) anlatıyor; “Had cezaları ile alakalı ayet nazil olunca kıskanç bir adam olarak tanınan Ebu Sait, Sa'd bin Ubâde'nin yanına gelerek: Söyle bakalım, sen karının yanında yabancı bir erkek bulursan ne yapmış olursun? diye sordu. Sa'd: ben karımı ve yanında bulduğum erkeği kılıçla vurup tepelemiş olurum. Ben, gidip de olay üzerine dört erkek şahit getirmeyi bekler miyim? O zamana kadar adam işini bitirip gitmiş olur. Veya: Ben (karımla başka bir adamı zina halindeyken) şu hâlde gördüm diyeceğim. Siz de kazif cezası olarak beni seksen sopayla döveceksiniz ve ebedi olarak bir daha şahitliğimi kabul etmeyeceksiniz (yani bunu yapmam onun yerine derhal ikisini de öldürürüm) dedi. Ravi demiştir ki bu olay Hız. Peygambere (s.a.v) anlatıldı. Hız. Peygamber (s.a.v) de: “*Şahid olarak kılıç yeterlidir.*” demiştir. Daha sonra: Hayır! Sarhoşun ve kıskancın bu işte birbirlerini takip etmelerinden korkarım, buyurdu.”²²⁷ Hadiste sözü edilen had cezaları ile alakalı olan ayet Nur suresi dördüncü ayettir. Ayet hür kadınlara zina isnad eden kişiler hakkında indirilmiştir.

Hadis sarhoş olan kişinin ruh halinin kıskanç olan kişinin ruh halini benzer seviyede görmüştür. Kıskanç kişinin bu ruh haliyle nasıl ki akli ile düşünemez hale gelir ve gözü dönerse sarhoş olan kişide de aynı şekilde akıl işlemez. Sarhoş olan kişi sarhoşluğun sebebiyet verdiği aklını kullanamama, hakikati anlayamama, olmayan şeyleri olmuş gibi hissetme gibi durumlar sonucu kişiler arası ilişkiler de tehlikeye girmekte hatta onların canını tehlikeye atmakta ve ölümlere bile sebebiyet vermektedir.

²²⁵ Müslim, “Birr”, 32.

²²⁶ Ebû Dâvûd, “Vitr”, 25.

²²⁷ İbn Mâce, “Hudûd”, 34.

2.3.4. İçki İçene Lanet Etmek/ Beddua Etmek

Hiz. Ömer'in (r.a) anlattığına göre: "Lakabı hımar olan bir kişi vardı ve bu kişi ara ara Hiz. Peygamber'i güldürürdü. Bu adam bir gün yine Hiz. Peygamberin yanına içki suçuyla getirilir. Hiz. Peygamber de bu adama celde uygulanmasını emretti ve ceza uygulandı. Cemaatten bir kişi de bu durum üzerine: "Allah'ım şu adama lanet et. Kaç seferdir içki suçuyla Hiz. Peygambere getiriliyor ama adam bir türlü ıslah olmuyor." diyerek beddua etti. Hiz. Peygamber de bu söz üzerine: "*Ona lanet etmeyin, Allah'a yeminle söylüyorum ki bu adam hakkında bildiğim bir şey varsa o da Allah'ı ve Resulünü samimiyetle sevmiş olmasıdır.*"²²⁸ şeklinde buyurdu.

Yukarıdaki hadiste bahsi geçen sahabi, Nuayman b. Amr'dır.²²⁹ Bu sahabinin; "Akabe, Bedir ve sonraki savaşlara da katıldığı, şakacı yönüyle tanındığı ve bu özelliğı sebebiyle söz ve davranışlarıyla Hiz. Peygamber'i güldürdüğü bilinmektedir. Hiz. Peygamberi güldürüp neşelendirmesinin yanında Medine'ye turfanda olarak getirilen şeylerden borçla dahi olsa alır hemen Hiz. Peygambere getirirdi. Daha sonra bunların ödeme zamanı gelince de Hiz. Peygambere ödetirdi."²³⁰

Hadiste yer alan lanetlemenin had cezası uygulanan kişilere yapılması uygun görülmemekle beraber Peygamberimiz, Allah'ı ve Resulünü seven kişilere lanet edilmeyeceğini vurgulamıştır. Böyle kişilere lanet etmek yerine onlar için Allah'tan af ve bağışlanmaları için dua etmek daha hoş karşılanır.²³¹ Hadiste lanet edilmemesi gerektiğini söyleyen Hiz. Peygamberin uygulamasına karşılık çoğı âlim, kişinin dinden çıkmadığı Allah'a şirk koşmadığı müddetçe günahları sebebiyle kendisine lanet edilmemesi gerektiğini ve günahından tövbe etmesi sonucu affedileceğinin de ümit edildiğı vurgulamışlardır.²³²

Alimlerin birçoğına göre, küçük günahları sebebiyle kişilere lanet edilemez. Günahı açıktan işleyenlere ise lanet etmek caiz olarak kabul edilmiştir.²³³ Belirlenmiş bir kişiye lanet etmek mutlak olarak yasaktır çünkü şahsı belirli olan kişinin toplumda

²²⁸ Buhârî, "Hudûd", 5.

²²⁹ Ömer Faruk Akpınar, "Zihinsel Özürlülük Açısından şakacı Sahâbi Hiz. Nuayman Adlı Eser Üzerine", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17(32), 2015, 171-186.

²³⁰ M. Yaşar, Kandemir, "Nuaymân b. Amr" mad, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2007, XXXIII, 220.

²³¹ Aliyyü'l-Kari, *Şerhu Kitabı'l-Fıkhi 'Ekber*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1984, 235.

²³² Aliyyü'l-Kari, 231.

²³³ Zekerıyyâ el-Ensârî, *Fethu'l-allâm bi-şerhi'l-İ'lâm bi-ehâdîsi'l-ahkâm*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2000, 179.

küçük düşürülmesi, rencide edilmesi, eziyet edilmesi gibi hususlar Müslüman’a yakışmayan ve yasaklanan şeylerdir. Ancak şahsı belli olmayan suçlarda lanet caizdir. Çünkü bu lanet kişinin tanınmadığı için o kişiye beddua değil sadece fiilin ve suçun çirkinliğini ifade etmek ve caydırmak içindir.

Suçu sabit ve belirlenmiş bir kişiye lanet edilebileceği görüşünde olan âlimler de bulunmaktadır. Bu âlimlerin başında Nevevî gelmektedir. Nevevî Hz. Peygamberin lanete cevaz verdiğini düşündüğü ve yorumladığı hadislerin bulunduğunu söylemektedir.²³⁴ Örnek olarak Müslim’de geçen hadisi şerife göre Hz. Peygamberin bir kişiye: “*Sağ elinle ye!*” emrine karşılık o kişinin “*Sağ elimle yiyemiyorum*” cevabına Hz. Peygamber “*Sağ elinle yiyemez ol*” şeklinde bedduası sonucu o kişinin bir daha sağ elini ağzına götüremediği söylenmiştir. Müslim’de geçen diğer rivayette; bu kişinin kibrinden dolayı Hz. Peygambere yiyemiyorum dediği ifadesi yer almaktadır.²³⁵

Buharî, günahı açıkça bilinen şahsın ismini vererek değil de günah belirtilerek isim söylenmeden beddua etmenin caiz olabileceği görüşünü savunmuştur.²³⁶ Bu konu hakkında şöyle bir yorum yapılmıştır: Bir kişinin ismini vererek ona lanet etmek toplum içerisinde küçük düşmesi, rencide olması durumlarını da beraberinde getireceği için o kişinin işlemiş olduğu suçunda devam etmesine, günahından dolayı tövbe ediyorsa bile tövbesinde umutsuzluğa kapılmasına sebep olabilir. Halbuki beddua ve lanet yapılacaksa şahsa yönelik değil de umumi olarak yapılsa belki de o günahı işleyenler yapmış oldukları günahın farkına varacak, utanma duyacak belki de o günahı işlemekten vazgeçeceklerdir.

2.3.5. Sarhoşluğun Psikolojik ve Toplumsal Etkisi

Sarhoşluk, kişinin alkollü maddelerin etkisiyle bilinçli davranamama hali olması sebebiyle bu durumun doğal bir sonucu olarak toplum içerisinde ayıplanmasına, küçük düşmesine, toplum içerisinde itibarını kaybetmesine ve o kişinin sarhoşluğundan ötürü dikkate alınmamasına sebep olabilmektedir. Sarhoşluk bireyde bilinçsiz davranış hali meydana getirdiği için kişinin davranışlarını kontrol edemeyen, şiddete eğilimli bireyler

²³⁴ Rıdvan Yarba, “Hz. Peygamber’e (s.a.v) İsnad Edilen Olumsuz Söz ve Fiillerle İlgili Bir Hadisin Tahrîc ve YoRûmu”, *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 14(3), 2022, 1152-1162.

²³⁵ Müslim, “Eşribe”, 107.

²³⁶ Canan, 289.

ortaya çıkarabilmektedir. Bu durum Hasan b. Ali'nin (r.a) rivayetiyle şöyle anlatılmaktadır: “Hz. Ali'nin (r.a) Bedir savaşı ganimetlerinden kendisine düşen bir devesi ve ayrıca Hz. Peygamber'in humustan kendisine verdiği başka bir devesi de vardı. Hz. Ali bu iki deveyi Ensar'dan birinin hücresinde tutuyordu. Hz. Ali develerinin yanına gidince develerini böğürleri delinmiş, hörgüçleri kesilmiş ve ciğerleri sökülmiş halde gördü. Bunu kimin yaptığını sorunca Hz. Hamza'nın yaptığını söylediler. Hz. Hamza'da o sırada bir başkasının evinde içki sofrasındaydı. Sofrada şarkıcı cariyenin kendisine okuduğu şiir sebebiyle Hamza bir hışımla çıkıp develeri o hale getirmişti. Hz. Ali bu durumu haber vermek üzere Hz. Peygamberin yanına geldiğinde Hz. Peygamberin yanında Zeyd bin Harise vardı. Hz. Peygamber Hz. Ali'nin bu dehşet veren durumunu yüz ifadesinden okuyup ne olduğunu sorunca Hz. Ali olanları anlattı. Bunun üzerine Hz. Peygamber ridasını isteyip Hamza'nın bulunduğu meclise gitti. Biz de arkasından gittik. Hz. Peygamber Hamza'nın bulunduğu eve gelip içeri girmek için izin istedi ve kendisini içeri buyur ettiler. Hz. Peygamber içeri girince Hamza'yı ayıplamaya başladı. Hamza içki sebebiyle sarhoş olmuş ve gözleri kızarmıştı. Hamza Peygamberimizi süzdü ve sonra: “Siz benim babamın kölelerinden başka bir şey misiniz?” dedi. Bu söz üzerine Hz. Peygamber Hamza'nın bu sözü üzerine Hamza'nın sarhoş olduğunu anladı ve gerisin geri döndü. Biz de onunla çıktık.”²³⁷ Bu yaşanan olay içkinin tamamen yasaklanmasından önce gerçekleşmiştir.

Yukarıda yer alan hadiste içki kullanıp sarhoş olan bir insanın neler yapabileceği açıkça gözler önüne serilmiştir. Hadiste Hamza'nın sarhoşken telef ettiği develerin bedelini daha sonra ödediği bilinmektedir. İnsan iradesi sonucu sorumluluk sahibi olan bir varlık olduğu için sarhoş olsa bile o haldeyken yapmış olduğu tüm davranışların sorumluluğunu üstlenmek zorundadır. Hadis içkinin haram kılınma sebepleri arasında gösterilebilir. Hadisten çıkarılabilecek sonuçlar arasında sarhoş olan bir kişinin sözleri dikkate alınmamalıdır. Çünkü sarhoş olan kişinin akli işlevinde değildir ve hezeyana düşüp saçmalayabilir. Yine sarhoş olan kişi yanındaki kişileri algılayabilecek durumda ise kınanabilir. Sarhoş olan kişi saçmalar ve yanlış şeyler telaffuz ederse yanında bulunan kişiler, onu bu durumundan dolayı muhatap almamalıdır. Çünkü sarhoş ne yaptığını ne de söylediğini bilmemektedir.

²³⁷ Buhârî, “Hums”, 1; “Büyû”, 28; “Şirb”, 13; “Meğazi”, 11; “Libas”, 7; Müslim, “Eşribe”, 2; Ebû Dâvûd, “Haraç”, 20.

2.3.6. İçki Bulunan Sofraya Oturulmaması

İçkinin toplumsal olarak birçok konuda insanları olumsuz etkilediği ve zararının bulunduğu aşikardır. İslam dini içkinin haram kılınmasından sonra içki ile alakalı olabilecek her durumun ne tür sonuçlar doğuracağını sonuçlarıyla beyan etmiştir. İçkinin kullanımının engellenmesi amacıyla da birçok hadisi şerif buyrulmuştur. Bu hadislerde de içkinin içerisinde bulunduğu her türlü eylemin haram olduğu belirtilmiştir.

İçki ile alakalı olarak Nahl suresi 67. ayette insana verilen nimetler arasında güzel nimetlerden sayılmadığı vurgulanmıştır. “Ayette hurma ağacının meyvelerinden ve üzümlerden çeşitli güzel nimetler yapıldığı bunun yanında sarhoş edici içkiler de yapıldığı belirtilmiştir. Ayette içki ile alakalı bir hükme yer verilmesi de içki güzel nimetlerden ayrılmış dolayısıyla zararlı bir içecek olduğu vurgulanmıştır. Ayette kullanılan seker kavramı sarhoşluk veren madde anlamında kullanılmıştır. İbn Abbas’a isnad edilen rivayete göre ise de buradaki seker kavramından kasıt şaraptır. Müfessirlerin büyük bir çoğunluğuna göre buradaki seker kavramının güzel olan nimetlerden ayrılmış, içki henüz o dönemlerde haram kılınmamasına rağmen onun kabul edilmeyen, hoş olmayan ve sarhoşluk veren bir madde olduğu vurgulanmıştır. Bundan dolayıdır ki Kur’an’da hoş olmayan bir madde olarak yer verilen içkinin kullanımı sarhoşluk veren bir madde olmasından ötürü bu maddenin bulunduğu ortama bile girmeyi doğru kabul etmemişlerdir.”²³⁸

Hiz. Cabir’in aktardığı rivayete göre Hiz. Peygamber bir hadisi şerifinde şöyle buyurmuştur: “... *Kim Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsa üzerinde içki bulunan sofraya oturmasın.*”²³⁹ Burada içkinin insanları nasıl etkisi altına aldığına dikkat çekilmiştir. Kişi içki kullanmıyorsa bile çevresinin, ailesinin, arkadaşlarının ya da çevresinde kullanımını gördüğü insanları dikkate alarak belki de özenerek içkiye başlayabilir. Yakın çevresinde içki kullanan bireylerin olduğu kişilerin içki kullanma oranları daha yüksektir.²⁴⁰

Hiz. Peygamber Müslümanların, İslam’ın yasaklamış olduğu şeylere uymaları konusunda onlara uyarı mahiyetinde öğütlerde bulunmuştur. Kişinin İslam’a aykırı bir

²³⁸ Karaman vd., 416.

²³⁹ Nesâî, “Gusl”, 2; Tirmizî, “Edeb”, 43.

²⁴⁰ Karaca, 121.

durumla karşılaştığında onu gücünün yettiği ölçüde düzeltmesini istemiştir.²⁴¹ Hz. Muhammed'in hadislerinden böyle bir durumla karşılaşan bir insanın bu durumda yapması gereken şey onu düzeltebileceği ölçüde düzeltmesi, buna gücü yetmiyorsa da o durumdan uzaklaşması anlamı çıkarılmaktadır. Ancak bireyin içkiye başlama, onu kullanma sebepleri arasında olan aile ve arkadaş etkenleri bu noktada kişileri içki bulunan ortamlara dahi girilmemesi noktasında zorlamaktadır. Bireylerin kişilik özelliklerinin yanı sıra özellikle aile ortamlarında içki kullanımı merak duygusunu harekete geçirme, özenme gibi durumları ortaya çıkarmaktadır.

Müslüman olan bir bireyin dinen meşru olmayan bir şeyin bulunduğu ortama mecbur kalmadığı sürece girmesi doğru değildir. İçki de İslam dini tarafından kesin bir dille yasaklanan madde olması sebebiyle kişinin içki bulunduğu bir ortama girmesi, içki içilen bir sofrada bulunması doğru değildir.

2.4. İÇKİNİN TEDAVİ AMAÇLI KULLANIMI

İçkinin tedavi amacıyla kullanılıp kullanılamayacağı noktasında âlimler iki farklı görüş ortaya koymuşlardır.²⁴² Bunlardan birincisi, alkollü içeceklerin kendisi zaten bir hastalık olduğu için bunlarla tedavi de doğru değildir. İkicisi ise, diğer haram olan maddelerle tedavi yapıldığı gibi alkollü içeceklerle de tedavi yapılabilir.

Birinci görüşte olanlar, alkollü maddelerin hastalığa karşı bir tedavi değil hastalığın ta kendisi olduğunu savunurlar. Bu görüşü savunurken de Hz. Peygamberin bazı hadislerini delil olarak göstermişlerdir. Ebu Hureyre: “Hz. Peygamber Müslümanları haram olan şeylerle tedavi olmayı sakındırdı.”²⁴³ demiştir. Ebu Davud'da yer alan bir hadise göre ise de Hz. Peygamber: “Allah, her hastalığa siz bilin ya da bilmeyin bir şifa yaratmıştır. Ancak onun yasakladıklarıyla tedavi olmayın.”²⁴⁴ Yine Hz. Peygamber alkolü ilaç olarak kullandıklarını bahsedenlere “O ilaç değil, bizzat hastalıktır.”²⁴⁵ buyurmuştur. Hz. Peygamberin: “O bir hastalıktır buyurması içkinin ve onun sirkeye dönüştürülmesinin haram kılındığına delildir. Ayrıca bu hadiste de yine

²⁴¹ Müslim, “İman”, 78; Nesâî, “İman”, 17.

²⁴² Deuraseh, 200.

²⁴³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 305,446,478.

²⁴⁴ Ebû Dâvûd, “Tıb”, 11.

²⁴⁵ Müslim, “Eşribe”, 12.

bunlara ek olarak onun tedavi maksadıyla kullanılmasının haram olması ve ilaç olamayacağı ifade edilmiştir. Mezhep alimlerine göre de doğru olan görüş budur.”²⁴⁶

Yukarıda yer alan hadisler ışığında alkolün tedavi amacıyla dahi olsa kullanılamayacağı görüşünü savunmuşlardır. İbn Kayyım kendi döneminin doktorlarını da alkolü tedavide kullandıkları için eleştirmiş, Tıbbu'n-Nebevi adlı kitabında da alkollü içeceklerin tedavi amacıyla kullanımına karşı çıkmıştır.²⁴⁷

İkinci görüş olarak da alkollü içeceklerin tedavi amacıyla kullanılabileceğinin meşru olduğunu savunmuşlardır. Alkolün Kur'an'da kullanılan ifadelerinde “rics”²⁴⁸ kelimesini maddi boyutta değil de manevi bir pislik olarak kabul etmişlerdir. Kur'an'ı Kerim'de ki ifadede yer alan ricsin de manevi pislik olduğunu yine bir diğer ayetteki “*O pis putlardan sakının*”²⁴⁹ ayetindeki ifadeyle gerçek pislik olduğunu dolayısıyla içkinin bu kategoride olmadığı için de tedavi amacıyla kullanılabileceği görüşündedirler. Buradan da pis olan şeylerin yapıldığı ana maddelerin temiz olduğu düşünülmektedir. Her pis olan şey gayri meşrudur ancak her gayri meşru olan şey pis değildir.²⁵⁰ Bu görüşte olanlar, hastalığın tedavisini kişinin gıdaya olan ihtiyacı gibi temel ihtiyaç olarak kabul etmişler ve insan canını korumak için her iki husus da elzemdir.²⁵¹ Dolayısıyla da alkollü içecekler tedavi amacıyla kullanılabilir görüşündedirler.

2.5. BAZI HUKUKİ SONUÇLAR

İslam hukukunu ele alan klasik kitaplarda suç kavramı, Şârî tarafından verilecek cezanın belirlenmesi ve suçun çeşidi, miktarı, cinsi dikkate alınarak suç işleyen kişiye belirli şekillerde cezanın tasnif edilmesi anlamına gelir. ²⁵² İslam hukukunda cezalar çeşitli açılardan ayırımlara tabi tutulmuş olup cezalar, Şârî'nin istediği miktar ve yöntemlerde eksiltilmeden, değiştirilmeden uygulanır. Ayırımlara tabi tutulan bu cezalarda hakkın içeriği, cezanın Şârî tarafından koyulup koyulmaması ölçüleri göz önüne alınmıştır. İslam dininde yüce Allah (c.c) içki ile alakalı olarak Kur'an'ı

²⁴⁶ Nevevî, 83.

²⁴⁷ Deuraseh, 201.

²⁴⁸ Mâide: 5/90

²⁴⁹ Hac: 22/30

²⁵⁰ Deuraseh, 204.

²⁵¹ İbn Rüşt, *Bidayetü'l-Müctehid*, Beyan Yayınları, İstanbul 1991, I, 386-387.

²⁵² Mustafa Avcı, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Mimoza Yayınları, Konya 2014, 35.

Kerim’de ne tür ve şekillerde cezaların verileceğini belirtmemiş, Hz. Peygamber’in ise bu konu ile alakalı birçok hadis-i şerifi mevcuttur.

Hukuk sistemlerinde kaynağı ister beşerî ister ilahî olsun bu hukuki müeyyidelerin temel gayesi kamu yararını gözetmektir.²⁵³ Kamu yararını gözetmek hukuk sistemleri açısından beşerî ya da vahye dayalı olması fark etmeksizin ortak amaçları arasında yer alır. Bu noktada emir ve yasaklamalar da birçok düzenlemeyi içermektedir. İçkinin yasak olması hususunda da yapılan düzenlemeler kamu yararına yönelik olarak düzenlenmiştir.

2.5.1. Kişiyi Had Uygulanması

Öncelikle kişiyi sarhoşluk veren bir maddenin kullanımı Kur’an-ı Kerim ve hadislerde yasaklanmış, kullanan kişiler de suç işlemiş olarak kabul edilmiştir. Bu maddeler Kur’an-ı Kerim incelendiğinde genel bir isimle “hamr” olarak ifade edilmiştir. Ebû Hanife dışında kalan fakihlere göre Kur’an’da hamr olarak ifade edilen ve sarhoşluk veren maddelerin az ya da çok kullanılmasına bakılmaksızın bu maddeleri kullananlar suç işlemiş olarak kabul edilmiş ve bu konuda kararlaştırılan cezaya çarptırılmaları gerektiğini söylemişlerdir. Ancak Ebû Hanife ise bu konuda diğer fakihlerden ayrılmış ve hamrın sadece Araplar tarafından üzüm ve hurmadan yapılan sarhoşluk veren maddeler için kullanıldığını, bunun dışında kalanların hamr olarak ifade edilmediğini, bu iki maddeden yapılan içkilerin içilmesinin her durumda diğer maddelerden yapılan içeceklerin de sadece sarhoş etmeleri halinde cezayı gerektirdiğini söylemiştir.²⁵⁴ Örneğim arpadan yapılan bir birayı bir miktar içen bir kişi sarhoş olmazsa da cumhura göre içki içme suçunu işlemiş ve cezayı hak etmiş ancak Ebu Hanife’ye göre sarhoş olmadığı için ceza gerektirmez. Ebu Hanife bu durumu içki içme ve sarhoş olma olarak ikiye ayırmış, birinci duruma şürb ikinci duruma ise sükr demiştir.

Hz. Peygamber içki konusunda insanlar arasında olacak olan yanlışları ve göz ardı etmeleri engellemek amacıyla çeşitli uyarılarda bulunmuştur. Hz. Peygamber “*Ümmetimden hamra başka adlar takarak içenler olacaktır*”²⁵⁵ şeklinde yer alan hadisi

²⁵³ Aslan ve Ünsal, 8.

²⁵⁴ Yaman ve Çalış, 170.

²⁵⁵ İbn Mâce, “Eşribe”, 8.

Kur'an'da hamrın kastının sadece şarap olduğu, biranın haram olmadığını söyleyenlere cevap niteliğindedir. “*Çoğu sarhoş eden şeyin azı da haramdır*”²⁵⁶ hadisi içkinin kullanımında küçük bir miktar içilmesinin sarhoş etmeyeceği dolayısıyla da haram olmayacağı kanaatinde olanlara cevap niteliğindedir. Yine Hz. Peygamber, içkiyi tarif ederken hammaddeleri arasında hurma, arpa, üzüm, bal ve buğday gibi maddeleri saymış²⁵⁷ ve bu hadisler içkinin sadece üzüm ve hurmadan yapılanının kast edildiğini diğerlerinden yapılanların da haram olmadığını söyleyenlere cevap niteliğindedir. Dinimiz akli örten ve sarhoşluk veren her nevi maddenin kullanımını az ya da çok kullanmasına bakılmaksızın yasaklamıştır.

İçki içme eylemini yerine getiren bir kişinin suçlu sayılabilmesi için hür olması, Müslüman ve tam ehliyetli olması, içkiyi bilerek ve isteyerek içmesi gerekmektedir. Bu kişilere uygulanacak cezanın şekli ve niteliği Hz. Peygamber ve ashabından farklı rivayetler nakledilmesi²⁵⁸ sebebiyle bu suçun had²⁵⁹ mi ta'zir²⁶⁰ mi olduğu tartışma konusu olmuştur. İçki kullandığını tespit etmek ve had uygulamak için kişinin içkiyi bilerek içmesi (tedavi maksadı olmadan), içkiyi kasıtlı olarak içmesi, sarhoş olması, içki içme sonucu koku oluşması, kusma gibi belirtiler aranmıştır. Bunun yanında kişi kadın ya da erkek olsun kendi rızasıyla içki içtiğinde ve içtiğine de iki kişi şahitlik ettiğinde bu kişiye had uygulanır.²⁶¹ İçki içme suçunu işleyen bir kişiye ceza verilirken kişi, bu suç cezanın tatbikinden önce tekrar işlerse tek ceza, suç cezanın tatbikinden sonra tekrar işlerse bu sefer ayrı bir ceza verilmesi gerekir.²⁶² İçki kullanımında tatbik edilen bu cezalar halk arasında küçük düşme endişesiyle içki kullanımına zaman zaman gizli olarak devam edilmiştir. Ancak bazı dönemlerde halkın refah seviyesinin artması, içkiye

²⁵⁶ Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 5; Nesâî, “Eşribe”, 26; Tirmizî, “Eşribe”, 3.

²⁵⁷ Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 4; Tirmizî, “Eşribe”, 8.

²⁵⁸ Buhârî, “Hudûd”, 2-4-5; Ebû Dâvûd, “Hudûd”, 35-36-37; Müslim, “Hudûd”, 35-36; İbn Mâce, “Hudûd”, 17;

²⁵⁹ Had: Allah hakkı olarak yerine getirilmesi gereken, miktar ve keyfiyeti nasla belirlenmiş cezai müeyyideleri ifade eder. (Ali Bardakoğlu, “Had” Maddesi, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1996, XIV, 547.)

²⁶⁰ Tâzir: Fıkıhta had suçları ve cinayetlerdeki gibi belirli cezası bulunmayan suçlara verilecek, miktarı ve uygulanması yöneticiye veya hâkime bırakılmış cezaları ifade eder. (Tuncay Başoğlu, “Tâzir” maddesi, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2011, XL, 198.)

²⁶¹ İbn Abdilber, *el-Kâfi fî Fıkhi Ehli'l-Medîneti'l-Mâlikî*, Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut 2007, II, 355

²⁶² Assaf, Ahmed Muhammed, *el-Ahkamu'l-Fıkhiyye fî'l-Mezahibi'l-İslamiyye-ti'lErbaa*, Beyrut 1988, II, 487.

ulaşımın kolaylaşması ve uygulanan hadlerin hafife alınması sebebiyle içki kullanımı artmış ve bunun sonucunda da uygulanan hadleri de artırma yoluna gidilmiştir.²⁶³

Hız. Peygamber içki haddi konusunda kesin bir emir bırakmamış Hız. Peygamberden sonra halifeler kırk veya seksen celde (ince sopa) olacak şekilde haddi uygulamışlardır. Enes (r.a.) anlatıyor: Hız. Peygamber hamr için hurma dalları ve nalınlarla hadd vurdu. Hız. Ebubekir (r.a.) ise kırk darbeyle hadd vurdu.²⁶⁴ İçki suçunun haddi Hız. Peygamber ve Hız. Ebubekir zamanında kırk darbe iken Hız. Ömer zamanında bu ceza tedrici olarak artırılarak seksen darbe şeklinde uygulanmıştır.²⁶⁵ Hız. Ömer zamanında bu darbenin artırılma sebebi olarak ise halkın gittikçe artan refah seviyesine karşılık halkın içki içme fiilini artırması ve Hız. Peygamber zamanında uygulanan kırk darbenin küçük görülmesi ve dikkate alınmaması olarak kabul edilmiştir.²⁶⁶

Hız. Peygamber döneminde had uygulanması ile alakalı bizlere ulaşan uygulamaya dair Abdurrahman b. Ezher şöyle söylemiştir: “Sanki şimdi, Resulullah’ın Huneyn günü çadırlar arasında Halid b. Velid’in çadırını aradığını görür gibiyim. Böyle bir anda kendisine şarap içen birisi getirilmişti. Hız. Peygamber de (tahkîren) yüzüne toprak saçtı. Sonra da ashaba emretti, ayakkabılarıyla ve ellerinde bulunan (değnek, çubuk vs.) başka şeylerle adama ‘Yeter, çekin ellerinizi’ deyinceye kadar vurdular.”²⁶⁷

Hız. Ebubekir (r.a.) içki içenlere kırk darbe vurdurmuş, ondan sonra gelen Hız. Ömer (r.a.) ise halifeliğinin başlarında kırk sopa vurdurmaya devam etmiş ancak sonlarına doğru insanlar azıp da halkın arasında fasıklar artınca seksen sopa²⁶⁸ vurdurmaya başlamıştır. Hız. Osman (r.a.) ise iki kere had uygulamış bunlardan birini kırk, ikincisini ise seksen sopa olarak uygulamış, Hız. Osman’dan sonra Hız. Muaviye (r.a.) ise içki haddini seksen sopada sabit kılmıştır.²⁶⁹ Burada Hız. Peygamber zamanında olan uygulamanın yanı sıra Hız. Peygamberden sonra gelen halifelerin de uygulama şekli ve sayısı hakkında bilgi verilmiştir. Aynı zamanda içkinin kullanımı sonucu kişiyi toplum içerisinde hangi kötü duruma düşürdüğü de gözler önüne serilmiştir. İçki içen kimse diğer insanlar tarafından topluluk önünde küçük düşmüş, yaptığı davranıştan

²⁶³ Canan, 281.

²⁶⁴ Buhârî, “Hudûd”, 2-4, Müslim, “Hudûd”, 37, Tirmizî, “Hudûd”, 13, Ebû Dâvûd, “Hudûd”, 26.65

²⁶⁵ Ebû Dâvûd, “Hudûd”, 37.

²⁶⁶ Canan, 282.

²⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 88; Ebû Dâvûd, “Hudûd”, 37.

²⁶⁸ İmam Mâlik, “Eşribe”, 2.

²⁶⁹ Ebû Dâvûd, “Hudûd”, 37.

ötürü insanlar ona belirli miktar da ceza uygulamışlardır. Bu da bireyi topluluk önünde damgalanma korkusuyla baş başa bırakır. Damgalanma, kişiyi toplumdaki diğer kişilerden ayıran ve onun istenmeyen, hoş karşılanmayan, dışlanan ve toplumun dışına itilen bir özelliğe sahip olması ile nitelendirilmesi demektir. İşte bu dışlanma ve damgalanma korkusu bireyi kötü davranışları yapmama ya da gizli yapmaya yöneltir. Kişiyi sosyal ve psikolojik olarak olumsuz etkileyen bir durumdur.

İçki haddinde cezanın olmasının yanında bu cezanın neyle ve nasıl uygulandığı da alimlerce tartışılmıştır. Yukarıda yer alan hadiste celde cezası uygulanırken sopanın yanında ayakkabı ve hurma dallarının da bulunduğu rivayet edilmiştir. Bu rivayetin dışında bazı rivayetlerde de bu sayılanlara ek olarak elbiselerle de vurulduğu belirtilmiştir. İçki cezası uygulanırken kamçı kullanılması gerektiğinden de bahsedilmiş ancak fakihler kamçının kullanılması konusunda ihtilaf etmişlerdir. İbn Hacer bu cezayı uygulama konusunda üç görüşten bahsetmiştir. Bu görüşler şu şekilde açıklanmıştır. En doğru olarak kabul edilen görüşe göre, kamçı ile vurmak caizdir ancak el, ayakkabı, kıyafetlerle de yetinme kabul edilebilir. Kamçı ile vurulabilir (kamçı ne ince ne kalın olacak, orta kalınlıkta olması gerekir), kamçısız vurulabilir.²⁷⁰

İçki cezası hukukunda insanlar arasında caydırıcı olması sebebiyle ve içkinin kullanımının dinen ne denli yasaklandığını görmek amacıyla da hadisler yer almaktadır. Hz. Ömer (r.a.) anlatıyor: “Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki: *Kim içki içmekte ısrar eder ve ısrarla içerse dördüncü sefere kadar kamçılansın, sonra hâlâ devam ederse öldürün.*”²⁷¹ Tirmizî’nin Buhârî’den kaydettiği bir rivayete göre bu öldürme cezası içki yasağının başlangıç zamanlarına aittir ve bu yasak sonraki zamanlarda nesh edilmiştir.²⁷² Yine Ebu Davud’un söylediği bir rivayette de “Hz. Peygamber’e içki içme suçuyla bir adam getirilmiştir. Adama hemen celde cezası uygulandı, sonra tekrar getirildi yine celde cezası uygulandı, sonra tekrar getirildi yine celde cezası uygulandı, sonra tekrar getirildi yine celde cezası uygulandı ve böylece öldürme cezası kaldırıldı. Artık, içki konusunda öldürme cezası bir ruhsat olarak kaldırılmış oldu.”²⁷³ Yani bu bir ruhsattı. Bu hadisi şerifler baz alındığında ulemaya göre bir kimse içki içmesi sebebiyle kaçınıcı sefer olursa olsun öldürülmez. Cumhur da bu görüştedir. Bazı alimler ise bu

²⁷⁰ Canan, 281-282.

²⁷¹ Ebû Dâvûd, “Hudûd”, 37; Tirmizî, “Hudûd”, 15.

²⁷² Tirmizî, “Hudûd”, 14-15; Buhârî, “Hudûd”, 4.

²⁷³ Ebû Dâvûd, “Hudûd”, 35-37

hadisteki asıl amacın içki içenin öldürülmesi olmadığı, şiddetle dövülmesi amacıyla söylendiğini beyan etmişlerdir. Bu hadislerin dışında içki konusunda tatbik edilmesi gereken cezayla alakalı başka birçok hadis-i şerif mevcuttur.²⁷⁴ Bu hadislerde, ceza uygulanması, uygulanması gereken cezanın sayısı, şekli ve içki hakkında bilgiler mevcuttur. Ancak içki içene verilen ceza ile alakalı olarak öldürme fiiliyle amel eden hiçbir fakihin olmadığı görülmektedir.

2.5.2. İçkinin Mirası ve İçkiye Varis Olma

İslam dini yetimler ile alakalı hem şahıs haklarının hem de mal varlıklarının korunmasını temel bir yükümlülük olarak kabul etmiştir. Yetimlerin mallarının ve şahsiyetlerinin korunması ve haklarının kendi yararlarına gözetilmesi ve bunun için de çaba gösterilmesi gerekmektedir. Miras paylaşımlarında yetimlerin hakkının öncelikli olarak gözetilmesi gerekmektedir. Nisa suresi 8. Ayette “*Miras paylaşımında yakınlar, yetimler ve düşkünler bulunursa, ondan, onlara da verin, güzel sözler söyleyin.*” şeklinde buyurulmuştur. Bu mirasın da verilme şekli ve miras bırakılan malların çeşidi de önemlidir. İçkinin haram kılınmış bir madde olması sebebiyle kişiye miras bırakılıp bırakılmayacağı hususunda Hz. Peygamberin şu hadisi dikkat çekmektedir.

Hiz. Peygamber’e (s.a.v) yetimlere miras olarak kalmış şarap soruldu, “Hz. Peygamber de bunun üzerine “*Dök onu!*” diye emretmiştir. Bunun üzerine Ebu Talha Hz. Peygambere: “*Sirke yapsam olmaz mı?*” diye sorunca Hz. Peygamber de “*Hayır!*” diye cevap vermiştir.”²⁷⁵ Tirmizi’nin yapmış olduğu rivayetinde de Hz. Peygamber “*Şarabı dök, küpleri de kır*” diye buyurduğunu eklemiştir.

İslam alimleri bu hadisin hükmünde ihtilaf etmişlerdir: “Alimlerin bazılarına göre hadisin anlaşılan hükmünde şarabın hiçbir surette kullanılmayacağı ve kullanılmaması gerektiğini söylemişlerdir. Bunun da dayanağı olarak İslam dininin malının küçücük bir bölümünün dahi ziyan edilmemesi gerektiğini tavsiye etmesine rağmen hadiste miras yoluyla yetimlere intikal eden içkinin kullanılması, değerlendirilmesi hatta sirke dahi yapılmaması, malının bu şekilde bile olsa kullanılamayacağını ve dökülmesini Hz. Peygamber emretmiştir. Ancak bu görüşün aksine bazı alimler de hadiste belirtilen

²⁷⁴ Ebû Dâvûd, “Hudûd”, 26 -36; Buhârî, “Hudûd”, 2- 4; Müslim, “Hudûd”, 37-38; İmam Mâlik, “Eşribe”, 2- 3; Nesâî, “Eşribe”, 47; Buhârî, “Hudûd”, 5; Tirmizî, “Hudûd”, 13.

²⁷⁵ Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 3; Tirmizî, “Büyû”, 58.

şarabın değerlendirilmesini ve çeşitli muamelelerden sonra sirke yapılarak kullanılmasında herhangi bir sıkıntı görmemiş ve kullanımını caiz görmüşlerdir. Buna dayanak olarak da ölmüş hayvan nasıl ki İslami usullere göre yenmesi ve kullanılması caiz değilken hayvanın derisinin tabaklanması sonucu kullanılmasını göstermişlerdir. Bu görüşü savunanların düşüncelerinin hatalı olduğunu ve içkinin sirkeleştirilse bile kullanılmaması gerektiğini beyan edenler de ölmüş hayvan derisinin nasıl kullanılabileceği hususunda ayetin var oluşu ve içkinin sirkeleştirilmesi hususunda ayetin bulunmayışını dayanak göstermişlerdir.”²⁷⁶

2.5.3. İçkinin Alınip Satılması

İçki, haram kılınma sürecinden sonra sadece kullanımı değil içki ile alakalı olan birçok husus da haram kılınmış ve bu fiillerin çirkinliği Hz. Peygamberin hadisleri ile ortaya konmuştur. İçkinin içerisinde bulunduğu her durum yasaklanmıştır. Hz. Peygamberin Tirmizi, Ebu Davud ve İbn Mâce’de yer alan hadisinde içki ile alakalı; alan, satan, kendisi içi satın alınan, kendisine sıkılan, sunan, içen, taşıyan, kendisi için taşınılan ve içkiden elde edilen kazancı kullanan kişilere Allah lanet ettiğini söylemiştir.²⁷⁷

Toplum içerisinde insanların yaşama ve kazanç elde etmeleri konusunda özgürdürler. Ancak mevzu bahis içki olunca hangi tür kullanımı olursa olsun toplumu etkileyecek her hususu haramdır. İçkinin insanları en çok etkileyen boyutta bulunması sebebiyle alınip satılması, içilmesi, sunulması gibi hususlar özellikle yasaklanmıştır.

İçkinin ticari amaçlar için kullanılması, maddi kazanç ve gelir elde edilmesinin de yasaklanmış olması şu hadisi şerif ile gözler önüne serilmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v) “*Kim içki satarsa (ticaretini yaparsa) hınzır kasaplığı da yapsın*” buyurmuştur.²⁷⁸ Hadis içkinin nefret edilmesi ve haram kılınanlar arasında ağır bir durumunun olduğunu bildirmek amacıyla söylenmiştir. Çünkü İslam dini açısından Kur’an-ı Kerim’de domuz etinin haram kılınışı ayetlerde²⁷⁹ ifade edilirken domuz, ölü eti, leş, kan gibi ağır, pis ve tiksindirici şeylerle beraber zikredilmiştir. Domuz eti bu şekilde ifade edilip haram

²⁷⁶ Canan, 29.

²⁷⁷ Tirmizî, “Büyû”, 59; İbn Mâce, “Eşribe”, 6; Ebû Dâvûd, “Büyû”, 66.

²⁷⁸ Ebû Dâvûd, “Büyû”, 66.

²⁷⁹ Bakara: 2/173; Nahl: 16/115.

kılınmışken insanlar bu maddeyi yemekten kaçınmaya çalışmışlar ancak aynı hassasiyeti içki konusunda göstermemişlerdir. Hz. Peygamber de içkinin de domuz eti gibi necis ve pis olarak kabul edilip haram kılınmış olmasına rağmen içkiye domuz etine oranla daha az alaka göstermiş olduklarını gözlemleyip, içki konusunda da aynı hassasiyetin gösterilmesini ve necisliğini gözler önüne sermek için bu hadisi ifade ettiği gözlemlenmiştir. Halbuki haram olma yönüne bakıldığında ikisi arasında bir fark yoktur ve eşit seviyededirler. Hz. Peygamber de ikisinin mukayese edip benzetme yoluyla haram oluşlarını ifade etmiştir.

İçkinin alınıp satılmasının haram olması ile alakalı olarak Ebû Hureyre'den Hz. Peygamber'in şu şekilde rivayeti aktarılmıştır: “*Allah şarap ve karşılığında alınan parayı, ölü hayvan ve karşılığında alınan parayı, domuz ve karşılığında alınan parayı haram kılmıştır.*”²⁸⁰ Hz. Peygamberin bu hadisine bakıldığında şarap, domuz eti ve ölü hayvanın hem bizzat kendilerinin hem de bunların karşılığında alınan paranın haram olduğu açıkça ifade edilmiştir. Yine Hz. Aişe'nin şöyle söylediği aktarılmıştır: Bakara suresinin son ayetleri inince Allah'ın Resulü çıkıp bizlere indirilen ayetleri okudu ve “*İçki ticareti haram kılındı*”²⁸¹ dedi. Alimlerin belirttiği görüşe binaen Hz. Aişe'nin burada ifade etmiş olduğu ayetler Bakara suresinin 275 ile 281. ayetleridir.²⁸²

Hz. Peygamber, içkinin ticaret maksadıyla kullanılmasının yasaklanmasını “*Allah içki, ölmüş hayvan, domuz ve putun alım satımını yasaklamıştır...*”²⁸³ hadisiyle de ifade etmiştir. İslam alimleri bu hadiste ifade edilen hüküm hakkında içkiyi, Allah'ın pis olarak kabul ettiği ve insanların da kullanmasını yasakladığı şeyleri bir arada zikrettiği için içkinin bu pis kabul edilen şeylerle bir tutulması gerektiğini ve onlar nasıl pis kabul edilip yaklaşılmıyorsa içkiye de aynı özenin gösterilmesi gerektiğini vurgulamışlardır.²⁸⁴

²⁸⁰ Ebû Dâvûd, “Büyû”, 66.

²⁸¹ Ebû Dâvûd, “Büyû”, 66.

²⁸² Ebû Dâvûd es-Sicistani, *Sünen-i Ebû Dâvûd Terceme ve Şerhi* (çev. Hüseyin Kayapınar), Şamil Yayınevi, İstanbul 2010, XIII, 37-38.

²⁸³ Buhârî, “Büyû”, 112; Ebû Dâvûd, “Büyû”, 66; Tirmizî, “Büyû”, 61; Nesâî, “Büyû”, 93; İbn Mâce, “Ticaret”, 11; Müslim, “Müsakat”, 71.

²⁸⁴ Taştanova, 24.

2.5.4. Memlekette Sürgün Etme

İçki kullanımında ısrar eden kişilere Hz. Peygamberin vefatından sonra sürgün cezası verilebilmiştir. Bu verilen cezaya sebep olarak içki kullanımında ısrar eden insanlarda bağımlılık oluştuğu, kendisi ve yaşadığı toplum açısından tehlike arz ettiğinin görüldüğü belirlenmiştir. Bu yönüyle bu kullanımları, sürgün gibi ağır cezaları kısıtlamaya çalışsalar da bazı kişiler ısrarla kullanmaya devam etmişlerdir.

Hiz. Ömer, içki suçu sebebiyle Rebia b. Ümeyye'yi Hayber'e sürmüştü. Rebia b. Ümeyye'de Hayber'den kaçıp Herakliyas'a giderek Hristiyanlığa geçmişti. Bu olay üzerine Hiz. Ömer: “*Bundan sonra hiçbir Müslüman'ı sürmeyeceğim.*”²⁸⁵ demiştir. “Bu hadiste yer alan sürgün, cezanın ağırlığı sebebiyle sadece zinada vardır ve zina edenlere uygulanır, içki sonucu uygulanan hadlerde sürgün yoktur. Ancak bu tür cezaların işlenmesi ve cezayı işleyenin hayrı açısından karar mercii de böyle kararlar verebilmektedir. İslam dini idarecileri, içkinin sebebiyet verdiği olumsuzlukların önüne geçebilmek ve halkın maslahatı adına caydırıcı olması sebebiyle sürgün cezası verebilmektedirler. Bu da cezanın ağır sonuçlarının olması sebebiyle büyük oranda caydırıcı olmaktadır. Hiz. Ömer'in içki içen bir kişiye hadd cezası uyguladıktan sonra ayrıca bu kişinin saçlarını traş ettirip sürgüne göndermesi kamu yararı açısından kendisine verilen bu yetkiyi kullandığını açıkça ortaya koymaktadır.”²⁸⁶

Hiz. Ömer de buradaki içki içme fiili sonucu verilen cezada kendi inisiyatifini ve cezayı işleyenin durumunu gözeterek tatbik etmiş olmaktadır. Hiz. Ömer buradaki ifadesiyle verilmesi gereken cezayı kısıtlamıyor aksine kendisinin ilave olarak verdiği sürgün cezasını bir daha vermeyeceğini kast etmektedir.

Hadisi şerif göstermektedir ki halifeler döneminde içki suçuna verilen cezalar cezanın seyri, kullanan kişinin durumu, bağımlı olma kullanımında ısrar etmesi sonucu çeşitli şekillerde cezalar uygulanmıştır.

²⁸⁵ Nesâî, “Eşribe”, 47.

²⁸⁶ Uslu, Rıfat, “İslam Hukukunda Sürgün Cezası”, *Yeni Fikir Uluslararası Akademik Fikir Araştırma Dergisi*, 7(14), 2015, 128.

SONUÇ

Allah, insanı diğer varlıklardan üstün kılmış onu akıl ile şereflendirmiştir. Akıl da insanın iradeli işlev yapmasını sağlayan ve onu sorumlu kılan en büyük özelliktir. İçki insana verilen bu yetkiyi ve onu şerefli kılan bu organını işlevsiz kılmaktadır. İnsan için hem bireysel hem de toplumsal olarak birçok noktada bu işlevsizliğin olumsuz etkilerini görmek mümkündür. Allah'a ve diğer yaratılan varlıklara karşı sorumlu olan insan bu sorumluluğunun gereklerini de yerine getirmek zorundadır.

Toplumsal bir varlık olarak yaratılan insan, kendisini toplumdan soyutlama imkânına sahip değildir. Beraber yaşamak zorunda olduğu toplumun haklarına riayet etmek ve diğer insanların haklarını korumak zorundadır. Allah, insanlara bireysel ve toplumsal açıdan huzurlu bir yaşam için emrettiği zarurat-ı hamse olarak adlandırılan beş temel hakkın korunmasını emretmiştir. Bu beş temel hak, içki ile bağlantılı olmakla beraber içki kullanımı sonucu oluşan bireyin akli olarak kısıtlanması bu hakları koruma görevini de tehlikeye atmaktadır. Bu durumda bireysel ve toplumsal birçok problem, huzursuzluk, güvensizlik ve zarara yol açmaktadır.

İçki yasağı özellikle aklın muhafaza edilmesi için getirilmiş ancak diğer koruması emredilen hakları da korumanın akla bağlı olduğu görülmektedir. Akıl insanın eylemlerinin bilinçli olmasının tek şartıdır.

İçki, Kur'an-ı Kerim ve hadislerde kesin olarak kullanılması haram kılınan maddeler arasındadır. Ayetlerde "hamr" olarak ifade edilmiş ve haram kılınma sebeplerine de yer verilmiştir. Allah bütün emirlerinde insanların iki dünya saadetini gözetmiş, insanlara faydalı ve güzel olan şeyleri haram kılmamıştır. Allah'ın insanoğluna yasakladığı maddelere bakıldığında bu maddelerin birçok olumsuz sonucunun olduğu görülmektedir.

İçki yasaklanırken tedrici bir metot uygulanmış, insanların o anki durumları, alışmış oldukları değerleri, kullanımları ve toplumun yapısı göz önünde bulundurulmuştur. Kur'an-ı Kerim'de tedrici bir metotla yasaklanan içki aynı zamanda "murdar" olarak da nitelendirilmiştir. İnsanlara haram kılınan bir madde tedrici bir metot yerine hemen yasaklansaydı insanların bu maddeyi kullanmayı bırakmaları, haram olma durumunu hemen kabul etmeleri ve hayatlarına tatbik etmeleri mümkün değildi. Dolayısıyla Allah yasakladığı şeyleri insanoğlunun tabiatına, mizacına ve

yararına uygun olacak şekilde meydana getirmiştir. İçki içmenin de şeytanın fiillerinden olduğu, Müslümana yakışmayan bir davranış olduğu, çirkin ve günah olan eylemlerden olduğu belirtilmiştir. Kur'an-ı Kerim içkinin haram olma hususuna yer verirken, insanı zorlamadan, onu sıkıntıya sokmadan yasaklamayı ve haramlığının da hangi sebeplerden ötürü meydana geldiğini açıklama yoluna gitmiştir.

İçki insanın bedenine, ruhuna ve sağlığına zarar vermekte, toplumsal sıkıntı ve sorunlara yol açmakta ve bu zararların çoğu da geri döndürülemez tahribatlar oluşturmaktadır. İçki bireysel olarak birçok sağlık problemini beraberinde getirmekte, vücudu çeşitli yönlerden tahrip etmekte ve özellikle de aklı kullanım sonucu belirli süreliğine işlevsiz kılmasıyla ne yaptığını ne söylediğini ve nasıl davrandığını bilemez hale getirmektedir. İçki kullanımı toplumun da ruh sağlığını tehdit etmekte, birçok ailenin huzurunun bozulması ve ailelerin dağılmasına sebep olmakta, şiddet, tehdit, cinayet, intihar, kaza ve daha birçok olumsuz durumu da beraberinde getirmektedir.

Hz. Peygamberin içki üzerine yer alan hadisleri içki ile alakalı olarak çoğu konuda bilgi sahibi olmamızı sağlamış ve insanlara da rehber olmuştur. Hadislerde Ümmü'l-Habais (kötülüklerin anası) olarak ifade edilmiş içkinin ne kadar çirkin bir fiil olduğunu da tekit edilmiştir. Hz. Peygamber içkinin ne kadar kötü olduğunu belirtmekle beraber içki bulunan sofraya dahi oturulmasını yasaklamış ve içki içenin de cennete giremeyeceğini vurgulamıştır. Hadisi şeriflerde içkinin haram kılınma süreci, neden haram kılındığı, yapıldığı maddeden, alım satımı, ticaret ve kazanç elde edilmesi, miras bırakılma konusu, insanı ibadetlerinden ve günlük hayatından soyutlayışı, sebep olduğu ve sebep olabileceği tüm olumsuz sonuçlar, içki kullanan kişinin hem dünyevi hem de uhrevi boyutta karşılaşacağı durumlar ele alınmış ve detaylı şekilde açıklanmıştır.

Son cümle olarak şunu diyebiliriz ki içki, insan açısından belirli olumsuz sonuçlar doğurduğu, faydası yerine zararının çok fazla olduğu, bireyde ve toplumda huzurun ve düzenin kaybolmasına sebep olduğu hem dünya hayatını hem de ahiret hayatında ki konumunu etkilediği için haram kılınmıştır. Bu maddenin kullanımında az ya da çok kullanımına bakılmaksızın tamamının yasaklandığı, yasaklanma sebebi olarak da özellikle sarhoş edici özelliğinin oluşu bilinmektedir. Bu haram kılınma toplumda huzur ve refahın temini, kargaşa ve fesadın da önlenmesini amaçlamıştır.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, Beka Yayınları, İstanbul 2022.
- Akpınar, Ömer Faruk, “Zihinsel Özürlülük Açısından Şakacı Sahâbî Hz. Nuayman Adlı Eser Üzerine”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Aralık 2015.
- Aslan, Nasi, Ünsal, Fatıma, *İslam ve Batı Dünyasında Kamu Yararı Bağlamında İçkinin Yasaklanması*, Mukayeseli Bir Araştırma, Bilimname 2021.
- Avcı, Mustafa, *Osmanlı Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Mimoza Yayınları, Konya 2014.
- Avşar, G., Koç, F. ve Aslan, G., “Madde Bağımlısı Hastalarda Sosyal Destek ve Benlik Saygısı”, *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2016 (1), 44-49.
- Bozkurt, Nebi, “İçki”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi(DİA)*, İstanbul 2000.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî, *Câmiu's-Sahîh*, Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2015,
- Canan, İbrahim, *Kütüb'ü-Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1989.
- Chasan, Nılğkoun, *Alkol Bağımlılığı ile Çocukluk Çağı Travmaları İlişkisi* (Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2010.
- Cilacı, Osman, *Günümüz Dünya Dinleri*, DİB Yayınları, Ankara 1995.
- Çağatay, Neşet, *İslam Öncesi Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı*, Ankara 1971.
- Çağrııcı, Mustafa, “İftira”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2000.
- Çubuk, Yılmaz, *Madde Kullanımı Deneyimi Yaşamış Kişilerde Benlik Saygısı Ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2011.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahman, *Sünenü'd-Dârimî*, Müessesetür Risale Nâşirun, Beyrut 2022.
- Demirci, Kürşat, “İçki”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2000.

- Demirci, Kürşat, “İslam Öncesi Dinlerde İçki”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2000, c. 21, 456-458.
- Demirci, Muhsin, *Kur'an'ın Ana Konuları*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 2017.
- Deuraseh, Nurdeen, çev. Abdullah Çolak, “İslam Hukuku Alkollü İçkinin Tedavi Amaçlı Kullanılmasına Müsaade Etmiş midir”, *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2008, 8 (4), 191-206.
- Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed eş-Şevkânî, *Neylû'l-evtâr*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2011.
- Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmülî et-Taberî el-Bağdâdî, *Câmiu'l-Beyân*, Darü'l-Hadis, Kahire 2010.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. el-Eş'as el-Ezdî es-Sicistânî, *es-Sünen*, Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2015.
- Ebu Dâvûd es Sicistani, *Sünen-i Ebu Davud Terceme ve Şerhi* (Çev.: Hüseyin Kayapınar), Şamil Yayınevi, İstanbul 2010.
- Ebû İshak İbrahim İbnü's-Seriyy, *Meâni'l-Kur'ân ve İ'râbüh*, Âlemül'l-Kütüb, Müessesetü't-Tarihi'l Arabi, Beyrut 1988.
- Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî, *Lisanu'l-Arab*, Darü'l-Hadis, Kahire 2003.
- Ebû Muhammed (Ebü's-Senâ) Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed el-Aynî, *Umdetu'l-kârî şerhi sahîhi'l-Buhârî*, thk. Abdullah Mahmûd Muhammed Ömer, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Lübnan 2009.
- Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr en-Nemerî, el-Kâfi fî Fıkhi Ehli'l-Medîneti'l-Mâlikî, Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut 2007.
- Ebu's-Suûd, *İrşâdü'l-Akli's-Selîm*, Daru İhyai't-Türasi'l-Arabi, Beyrut 1980,
- Ebu's-Suûd, *Tefsiru İrşâdü'l-Akli's-Selîm ila Mezaya'l-Kitabi'l-Kerim*, Beyrut 2010.
- Elgün, Adem, “İslam Fıkhnına Göre Nebiz Ve Nebize Benzeyen İçecekler İle Sıvı Gıda Maddelerine Bilimsel Yaklaşım”, *Helal ve Etik Araştırmaları Dergisi*, Haziran 2023, 5 (1), 1-13.

- el-Merâğî, Ahmed Mustafa, *Tefsîru 'l-Merâğî*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2015.
- Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Bilnet Matbaacılık, İstanbul 2021.
- Erdim, Leyla, *Alkolizmin Aile ve Çocuk Üzerine Etkisi*, HSP 2019.
- Esed, Muhammed, *Kur'an Mesajı Meal-Tefsir*, (Çev.: Cahit Koytak, Ahmet Ertürk), İşaret Yayınları, İstanbul 1999.
- Fahrüddin er-Râzî, *Mefâtihi 'l-gayb*, Daru'l-Fikr, Dımaşk 1981.
- İbn Âdil, Ebû Hafs Ömer b. Ali ed-Dimeşkî, *el-Lübâb*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2011.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî, es-Sünen, Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2013.
- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî, *Zâdü'l-Mesîr*, el-Mektebü'l-İslami, Beyrut 1987.
- İbn Düreyd, Ebu Bekr Muhammed b. el-Hasen el-Ezdî el-Basrî, *Kitabü Cemherati'l-Luğa*, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2005.
- Karaca, Faruk, *Din Psikolojisi*, Ofset Matbaacılık, Trabzon 2015.
- Karaman, Hayrettin, Çağrı, Mustafa, Dönmez, İbrahim Kâfî, Gümüş, Sadrettin, *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Dib. Yayınları, Ankara 2017.
- Köse, Saffet, *İslam Hukukuna Giriş*, Hikmetevi Yayınları, İstanbul 2015.
- Mâlik b. Enes, Ebû Abdillâh, *el-Muvatta*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Dâru İhyai't-Türâsil-Arabî, Beyrût 1985.
- Muhammed A'lâ b. Alî b. Muhammed Hâmid et-Tehânevî el-Fârûkî, Keşşâfu ıstılâhâtî'l-funûn ve'l-ulûm, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2013.
- Muhammed b. Ahmed el-Kurtubî, *el-Câmi'u li ahkâmi'l-Kur'an*, Dâru'l-kütübi'l-Misriyye, Kahire 1964.
- Muhammed b. Ahmed b. Mustafâ Ebû Zehre, *Usûlü'l-fikh*, Darü'Fikri'l Arabi, Kahire 2015.

- Müslim, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. el-Haccâc, *Sahîh-u Müslim*, Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2016.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahman b. Şuayb, *Sünenü'n-Nesâî*, Mektebetü'l Asriyye, Beyrut 2013.
- Nevevî, Muhyiddîn Yahya b. Şeref, *el-Minhac*, Daru'l-Marife Lübnan, Beyrut 2007.
- Nevevî, Muhyiddîn Yahya b. Şeref, *Sahîhu Müslim bi Şerhi'n-Nevevî*, Dâru'lKütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2015.
- Özaydın, Abdülkerim, “İslam’dan Önce Araplar’da Sosyal ve İktisadi Hayat”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 1991.
- Özer, Salim, *İçkinin (Alkollü içeceklerin) Yasaklanmasında Fukahanın Esas Aldığı Ölçüler*, Bilimname 2010/1.
- Özübek, Yakup, “Elmalılı’nın Hak Dini Kur’an Dili Tefsirinde Takvâ Kavramı”, *İdrak Dini Araştırmalar Dergisi*, Ankara 2022.
- Özyazıcı, Alparslan, *Alkollü İçkiler Sigara ve Madde Bağımlılığı*, DİB Yayınları, Ankara 2017.
- Şah Veliyyullah ed-Dihlevî, *Hüccetullâhi'l-Bâliğa*, (Çev.: Mehmet Erdoğan), İz Yayıncılık, İstanbul 1994.
- Şemseddin Ahmed b. Süleyman İbn Kemâl, *Fî Tafsîli Hurmeti'l-Hamr*, Resâili İbn Kemâl, İkdâm Matbaası, İstanbul 1316.
- Şirin, A. ve Turan, R., “Alkol Bağımlılarının Benlik Bilinçleri ile Sosyal Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişki”, *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2007, 26 (26), 133-154.
- Taştanova, Ayzada, *İslam Ceza Hukukunda İçki İçme ve Sarhoşluk Haddi (Haddü's -şürb ve Haddü's -Sükr) Ayırımı ve Hukukî Sonuçları*, Ankara Üniversitesi, Ankara 2012.
- Tehânevi, *Keşşâfu istilâhâti'l-funûn ve'l-ulûm*, Mektebetu Lübnan Naşirun, Beyrut 1996.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre, *Sünenü't-Tirmizî*, Müessesetü'r-Risâle Nâşirûn, Beyrut 2015.

- Tunalı, Ramazan, *Yahudilik-Hristiyanlık ve İslâm'da İçki*, Uludağ Üniversitesi, Bursa 2006.
- Tosun, Musa, “Tıp Açısından İçki”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul 2000.
- Uslu, Rıfat, “İslam Hukukunda Sürgün Cezası”, *Yeni Fikir Uluslararası Akademik Fikir Araştırma Dergisi*, 2015, 7 (14), 120-131.
- Varol, Mehmet, *Alkol Raporu*, Türkiye Yeşilay Cemiyeti, İstanbul 2011.
- Yaman, Ahmet; Çalış, Halit, *İslam Hukukuna Giriş*, (21. Baskı), M.Ü. İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 2020.
- Yaman, Ahmet, *Makasidü’ş- Şeria md. TÜBİTAK*, Popüler Bilim Yayınları, 2022.
- Yarba, Rıdvan, “Hz. Peygamber’e (s.a.v) İsnad Edilen Olumsuz Söz ve Fiillerle İlgili Bir Hadisin Tahrîc ve Yorumu”, *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, Aralık 2022, 14 (3), 1145- 1169.
- Yargıç, İlhan, “Madde Kullanımı ve Bağımlılıkların Şiddetle İlişkisi”, *TDV İstanbul Müftülüğü Dergisi*, 2012, sayı 15, 94-98.
- Yenigün, Mustafa, *Alkol Tüketimi ve Tıp*, Med Bull Haseki, İstanbul 2006.
- Zebidi, Muhammed Murtazâ *Tecrid-i Sarih*, Dîb Yayınları, İstanbul 2019.
- Zekeriyyâ el-Ensârî, İbn Muhammed. *Fethu’l- ‘allâm bi-şerhi’l-İ’lâm bi-ehâdisi’l-ahkâm*. thk. Ali Muhammed Mu‘avvaz-Âdil Ahmed Abdülmevcûd, Dâru’l-Kütübü’l-İlmiyye, Beyrut 2000.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Fatma SAVAŞ
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	